

יִרְאִיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ בִּי לְדַבֵּרךָ יִחַלְתִּי

סֵפֶר

דבר טוב

יבנה

ישראל

ירחי

ה'

ירושלים

בנת

עין

חיים

חיא

למחוקים

בה

ותומכה

מאישך

דבר טוב רחש לבי הני סילי סקטני חסנ'ה סנת חלקי אשר חלק לי ה' בתורתו עדות ה' נאמנה, דרושים אשר דרשתי בדבים בקהל עדתי העי' מידי שנת בשנה, הקול קול

דבר בעתו בחנים וכמועדים ובראש השנה, דברי אנדה ותוכחות מוסר ליסר את עצמי עיניך חראינה, ולבר מצוה בהגיעו אור ליד יום לשנה, מה' סני יהלוך קטון הערך אתינא מורעא

דבר קטון אטינא ידענא בנפשאי ידיעה נאמנה, נברא דלא ידע סאי קאמרי רבנן לא סקרא ולא משנה, וביע סחכו עלי מי זח אשר כמה בנה, לערוך שולחן חובר חבר מול רבנן ותלמידהו וערך

דבר גדול אשיב תשובה ניצחת כל קיבל דנה, כי לא לגדולים ערכתי את שולחני מה' שהנני ה' כ"א לקטני הערך כמוני מהם אבקשה לתת לי הנינה, לזכות את נשמתו אהרי נועתי וכפרת אשמתי תו' אנוני מננא

אסרתי באוסר'ים
דבר כפי אדבר עת לחננה, קולי אל ה' אקרא יהיו לרצין אמרי פי והוא יעזרני ע"ד כ"ש להוציא לאור יתר הפליטה תו' בעידנא, ויזכני ללמוד תו' לשמה בעיה"ק ירושלים בבנינה, אנא ה' הושיעה נא אתה הוא מלכי מושיע

פי הסדנה, קטן הסחבה, זעירא דבי רב, הצעיר יעקב יוסף הכהן טראב ס"ט.

נדפס

בעיה"ק **ירושלים** תונב"א

קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה

הקדמת המחבר

מדבר בשפה רפה

דבר בעתו מה טוב. הקול קול יעקב קול שאני זכאי באמירתו. עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית אלדינו שבשמים אין חקר לתבונתו. אשר הפליא חסרו עמנו ובחר בנו מכל עם עם בהר לנהלה עמו וצאן סרעיתו. וחי' אראלים ותרשישים אבותינו הקדושים אכרחם יצחק יעקב אשר נאמנו בכריתו. ונתן לנו תורתו תורת אמת תורת ה' תמימה ע"י משה דעיא מחסנא רבן של כל הנביאים נאמן בכל ביתו. משה קבל תו' מסיני כללי ופרמי תושב"כ ותושבע"פ הכל מסיני ניתנו ההר חסד אלדיים לשכתו. ויצו אל בני ויאמר אליהם שימו לבכם לכל הדברים להבין דבר סתוך דבר אהרית דבר מראשיתו. כי היא חיך ואורך יסוך בעוה"ז ובעוה"ב אשרי מי שתורתו אומנותו. אדם כי ימות באהל באהלה של תורה בתורת ה' תפצו ובתורתו. א' המרכב זא' הממעיט וכלכד שיכוין לבו לשמים תורה לשמה חכם בחכמתו. תורת אמת בפיתו כי לקח טוב.

דבר ציוה דועה נאמן איש טוב מיד ולדורות דור אחר דור אפי' מה שתלמיד עתיד לחדש כולם למשה ניתנו משח אמת ותורתו. ויהי מאז תורה מחזרת על אכסנייא שלה דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו איש אשר כברכתו. בכל דור ודור ראיתי בני עלייה מתעסקים בקדשים קדושה דאורייתא להוציא סן חכה אל הפועל הלק התו' אשר קבלה נשמתו. זה תני ומתני הלכתא גברוואתא. יורז הסוריים גופי הלכות לדון דין אמת לאמתו. וזה עוסק בתלמוד פלפלא הריפתא שקיל ופרי בדברי הראשונים והאהרונים גבור בגבורתו. וזה עוסק בדרשה עכור פרישיה מפרי"ש פרש"ה מדרש ואגדה משלים וחידות ע"כ קוץ וקוץ תלי תלים תקופות וניסטריאות סוסר ותוכחות בגולה ובנסתר כפי יכולתו. עט סופר מהיר כותב על ספר האי ספרא נה"ר מה שעלתה מצורתו. מדפ"ס ועולה עשות ספרים הרבה אין קץ הנה שכרו אתו ופעולתו. לומד חו' לשמה כקיים את התו' מעוני שערי דמעו"ת ל"ז ננעלו סקמץ בעיסתו. היא העולה הולכת לפניו לאור באור החיים ורא אהנייא ליה לסליחת עון ולכפרת נשמתו. עליו יאמרו אשרי מי שכא לבאן ותלמודו כידו אמרו צדיק כי טוב.

דבר זה גרמו במעשה בראשית וירא אלדיים א'ת האור כי טוב א'ת האור ני' תרי"ג כמספר משה רבינו אשר נתן לנו תורתו. ומדור לדור תורתו מתרבה והולכת כל אחד כפי כחו שולח אמרתו. פוק חזי המהרש חידושי תו' למה גדלה מעלתו כמ"ש כס' זוה"ק בהקדמתו. ואחריו ל"ז קם שבט מישראל ה' שבט מוסר ז"ל וכס' אורחות צדיקים הבי"ד הרה"ג מהר"פ ז"ל כס' נפש חיים אות ח' ע"ש נפלאות מתורתו. שכל המחדש הי' תו' לשמה בונה ומתקן כל מה שהרס והחריב בחטאתו. תורתו מגינה עליו להקל עונשו מעליו ולכפרת נשמתו. ומכוכות עשיתי לדבריהם מה"ה מכל אשר יעשה לאשמה בה. התיקון הוא זאת תורת העולה עי"ז היא העולה זוכה להעלות נשמתו. זאת היתה לי אנכי העבד יעקב להיות חוב"ר הבי"ד סה"ק הזה דבר טוב מ"ה שדרשתי ברבים דבר בעתו. כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד וכמאמר המשורר הטאי לו ירחוק כס שכני אזי ברחו ורחקו כגבולי קול איש שורר כביתו. ובהניע עת פקודתי אנה אלך לעזרה ומי יהיה עלי סתרה להקל עונשי מעלי

הכרמת המחבר

אשר לא אוכל שאתו. לכן בראותי שאני זקנתי ושכתי ולא ידעתי יום מותי נמרתי בדעתי לצער את עצמי צער הנכות ולהוציא לאור מחברתי זאת דרושים אשר ברכים דרשתי מידו שבת בשבתו. זה חלקי מכל עמלי כרי שיהיה לי לזכר עולם לעין ולכפרת נשמתי בעלותי החרה ברצוני **הטוב.**

דבר השוה לכל נפש ישלח דברו **הטוב** אמור יאמר בחדר משכיתו. מי האיש הלזה דל ורזה קטע יוצא בכ"פ שלו דין ריש קטיעא ימלל ולשונו תחנה הזמי וחיני נשען על חניתו. לעשות לו שם כשם הנדולים אשר בארץ ראה והתקין אר"ש מאפלייה מנן שוייא לא ידע ס"ק רבנן היישינן ליוהרא נכה עיניים לא אוכל שאתו. זאת אשיב שמעוני אחי ועמי חלא לאמונה ידענא כנפשאי טיעוט ערכי ובי אנכי לנשת בארשת קודם רבנן ותלמידתון שונ"ה באולתו. אך אמנם אל אלדים הוא יודע כי לא לנדולים רבנן סבוראי סארוית נברו עשיתי זאת כ"א לאנשים אשרי כמוני הצעיר בצעירתו. כדי שיאמרו לעין בו פן ואולי יהיה לי לעזר ולהועיל להקל מעלי עונש חטאתי וכל הדין אותי לכף זכות זכותו. וזאת היתה לי סיבה סיבת עשויה שלא לקחתי הסכמות מרבנים הנדולים כדרך חובירי הכ"ר בתרי פעמי תריצי הרא כי מה יתן זה לפום רבנן קדישי כל אחד לפי מעלתו. ומהכרתי זאת לא יש כה לא דין ולא הלכה כ"א נכוב דברים תוכחות מסור מפי סופרים וספרים זה חלק יעקב אשר בצע אכרתו. חדא ועוד קאמינא כי דרך הרבנים המסכיסים ומעריכים לתנדיל בתואר המהכר ומעלתו. ואני הוששני סחטאת פן יחיה לי לתקלה להכביד עונשי עלי אחרי מותי לכן מנעתי א"ע והדין אותי לכף זכות כהה תהיה משכורתו. אורך ימים ושנות חיים ועליו תבא ברכת **טוב.**

דבר הלמד מענינו רחש לבי רבר **טוב** ראו קראתי בשם לסה"ק זה בשם דבר **טוב** אודה לאל אשר לא עזב חסדו ואמתו. ברוך שהחייני וקייכני לראות ספרי זה יצא לאורה בזיית הנטופה בשעתו. כן יזכני האל ית' להוציא לאור אורה זו תו' שארית הפליטה הכמוסים תחת ידי בדהקי באהבתו וכחמלתו, לזכות את נפשי ולכפר נשמתי כי תיבת טוב בא"ת כ"ש נפש וזה רמזו כפ' מה שרחש לבי בדבר זה הוא בעבור דבר טוב שהיא נפ"ש כבואה להדר משכיתו. עוד בה שכל הרושים שכאו בספר זה רמזים בתיבת טוב כי התשו' נק' טוב כמשה' כל תשא עון וקה טוב. שבת זכור לסהיית עמלק שקלי' שלו זכ"ב שהוא גי' י"ז ולכן בא עמלק על ביטול תו' שהתו' שנק' טוב משברת בה קלי' זכ"ב שהוא גי' טוב. שבת הנדול כנס יצ"ם שיצאנו בזכות התו' שנק' טוב ע"י מרע"ה שנאמר בו כי טוב הוא כמשה' תעבדון את האלדים על החר הזה. דרושי כלה לשכח התו' שנק' טוב. דרושי תפי' נרמזו בשם טוב כמ"ש בנמ' ושמן על ראשך אל יהסר אלו תפי' וקרא כתיב טוב שם משמן טוב וזה רמזו כפ' זה כי בנמ' אמרו וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ותנייא אלו תפי' שכראש. וי"ש טוב שם דחסיבה שיתקיים הפ' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נק' עליך. הוא משמן טוב ר"ל מסיבת שמן טוב שהם התפי'. דרושי הספר שכאו בסוף הם לעילוי הנפש וטוב' כא"ת כש' נפ"ש. א"כ בשם טוב זה נרמזו כל הדרושים הנז'.

עוד בה קראתי בשם זה דבר טוב שכו רמזו שמי וכנויי ושם אבא מארי עמ"ר מע' הח' הש' המדוכת ביסורין במהר"ר יוסף הכהן טראכ ז"ל יח"ר שיהיה למודי זה לעין תנצנ"ה אכירי.
והן קרם אני אפרש כו' תפ' הנז' רחש לבי דבר אוכר אני מעשי למלך לשוני עם סופר מתד'.
וא"צ להאריך בדקדוקים.

הקדמת המחבר

והרב סתרי קאפיל ז"ל כס' שערי ג'ע' ד' ע' ע"ג פי' בו' הפ' כדרך גהמד וז"ל הוא כי יש שם אחד קדוש וגורא שמו רח"ש והוא בגרש את ההיצונים וצריך כל אדם לכיין בזה השם קודם תפילתו כפטום הקמורת והוא יוצא סס"ת ממולח' מהיר' קדש' וזה מעשה הקמורת לגרש את החיצו' שלא יהיה להם אחיזה כתפילתו ולא יוכלו לקטרג על האדם והוא טוב ג"כ לזכרון כי השכחה כגה מצד הקל"י. ומבואר בתיך דברי האר"י ז"ל מגולה לזכרון לכתוב כל מה שלומד שהכתיבה מביאה לידי זכרון. והנה זה האדם המכין תמיד לשם הק' הגו' שיש בו ג"כ כח לגרש את החיצו' א"צ לסגולת הכתיבה. וכל מה שלומד ב"שוננו נהשב לו כמו כותב כעט ברזל. גם מבואר בכתיבי האר"י ז"ל שצריך לכיין קודם תפילתו בשם מ"ב שאז תעלה תפילתו ולא יוכלו החיצו' לקטרג עליו ולאחוז תפילתו. ופי' שאינו מכיין אז מקמרגים עליו וחוטפים תפילתו ונותן להם כח ולא די שלא תקובל תפילתו ברצון אלא אדרבה נותן כח לקל"י והוא כמו מקריב קרבן לע"ז שנותן כח לקל"י. ופי' יזכחו לשרים לא אלוד' סוד שם מ"ב. אכן כשמכין בשם זה עולה תפילתו למעלה ולא יוכלו החיצו' לקטרג עליו ויהיה לו סיוע לשוכ בתשו' בעונותיו. נמצא ששני שמות אלו רח"ש ומ"ב עושים כ' פעולות טובות. שם רח"ש מביא לידי זכרון וא"צ לרגילת הכתיבה. ושם מ"ב מגרש את החיצו' ויכול לעשות תשו' נפורה על ידו.

ועתה מבואר כמות"ו בו' הפ' רח"ש לב"י ר"ל ששני שמות אלו שם רח"ש ושם לב"י שהוא גי' מ"ב הוא רכר טוב לפי שעושים ב' פעולות טובות. ומגרש אותם הב' פעולות ואמר האחר שווא שם ט"ב ע"ז אומר אני מעשי למלך שתתקבל תפילתי ויהיה לי סיוע לשוב כתשו' ולהתודות על חטאתי. ושם השני רח"ש פעולתו היא. לשוני עט סופר מהיר שהוא מסוגל לזכרון כמו הכתיבה א"ד ז"ל. **ובזה** פי' ה' כמהר"י ענתיבי ז"ל כהנהגתו כס' נאווה תהלה פי' על התהלים בו' פ"ש כשבת נכו ר"א בן עירך אי' עקר תלמודיה וקרא ההר"ש היה לב"ס. הכינה כי קרא ההר"ש לכיין בשם הק' רח"ש כדי לזכור תלמודו. גם היה לב"ס פי' למ"ב שכיון לשם מ"ב להכניע החיצו' ששלטו עליו להשכיחו ועי"ז הרגישו החברים ובעו עליה רחמי ואתם עכ"ה ד"ק.

ובזה פי' ה' זכות אבות פינצו ז"ל כפי' למס' אבות פ"ה משנה י"ט בו' הפ' במשלי אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאונני יעש"ב.

ובזה אפ"ל בו' הפ' ויתן בפי שיר חדש תהלה לאלדינו יראו רבים ויראו. דידוע דהקל"י וההיצו' הם עולם הפירוד נקראים כסוד רשות הרבים. אבל הקדושה היא עולם היחוד והאחרית היא רשות היחוד כידוע בדברי האר"י ז"ל. וז"ש ויתן בפי שיר חדש דאם אתן כפי שם הק' רח"ש הרמזו בתיבת שיר' ה"דש ש"ין ר"ש משיר וח' מהדש הם רח"ש גם ר"ש משיר וח' ש' מהדש הם רח"ש שאם מכיין בשם זה בעת שאני אומר תהלה לאלדינו שהיא התפלה או יראו רבים שהם החיצו' והקל"י ויראו שלא יוכלו לקטרג עלי דשם זה הוא מגרש לחיצו' כאמור וד"ק.

באו"א אפ"ל בו' הפ' דהש לכי וכו' בהק' מה שפי' הרה"ג מהר"פ ז"ל כס' תנופה היים בו' בסרה ח' פסוקים אלה הדברים, והם ואתם תהיו לי מ"ב ונוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני. ויקחל משה את כל עדת בני ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם. אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישר' כמדבר וכו'. אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם. אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את רעהו. שהוא מדבר בתנאים של הדרשן המוכיח לרבים, ראשונה שלא יחרפם

הקדמת המחבר

יהרפם ויזלזל בכבודם אלא אדרבה ידבר עמהם בדרך כבוד ונזולה. וז"ל ואתם תהיו לי ס"כ וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני דהיינו בדרך כבוד ונזולה. ב' כשיהיה מוכיה לרבים ידבר מה שצויה ח' בתורה ולא יירא סב"א כס"ש בירוש' בסנהדרין על ר"ל. וז"ש ויקחל משה וכו' אלה הדברים אשר צויה ה' לעשות אותם. ג' כשיהיה מוכיה לרבים לא יפרסם חטאתם להלבין פניהם אלא ברמו. וז"ש אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל במדבר וכו' שכולם באו בדמו כדי שלא ילבין פניהם מפני כבודם ש"י. ד' שיהיה המוכיה נאה דורש ונאה כקייב. וז"ש אלה הדברים עשיתם ולא עובתים. ה' שידרוש דרשות אמתיות. וז"ש אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת או בודאי דבריו נשמעים את"ד ז"ל. עו"ן את היהודע דהתוכחה רמוזה בתיבת פ"ב ע"ד משה פוכה הוכחה כנולה. עו"ן ס"ש במוטה ד' ס"ש ע"ב כל אדם שיש עליו הן כידוע שהוא יר"ש. ובברכות ד' ו' ע"ב אמרו כל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים. כז"ל כו' הפ' הגו' שהוא. כדבר כלפי דמוכיה וז"ש אם רחש לבי ר"ל שעלה בדעתי דבר טוב להוכיח לרבים וזהו דבר טוב שהיא התוכחה שנק' טוב. ונס' בא ברמו בתיבת לבי ר"ת להוכיח בני ישראל. אני נזהר באלו הדברים. ראשונה דבר טוב שיהיה דבורי טוב בדרך כבוד ונזולה לא בזלזול ח"ו כס"ש ואתם תהיו לי ס"כ וגוי קדוש. ב' דבר טוב שאני כדכר מה שצויה ה' בתורה שנקראת טוב כס"ש כי לק"ט נתתי לכם. ג' דבר טוב שיהיה דבורי טוב ברמו מפני כבודם ש"י. כס"ש ברע"ה במדבר וכו' כדי שלא להלבין פניהם. ד' אוכר אני מעשי למלך הוא סמ"ה הקכ"ה שאני כקיים ועושה נאה דורש ונאה כקייב. לשוני עם סופר סחיר שמה שאני כדבר בלשוני הוא אמת כס"ש בספרים שהם אמתיים. אם אני מקיים כל אלו התנאים אז כל העם יאמרו יפיות סב"א שדבריו נשמעים להם והמעם הוצק חן בעפתותיך וכיון שכן כל מי שיש לו הן כידוע שהוא יר"ש וכל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים כאמור ודוק.

עו"ן זאת אני אדרוש בכו' הפ' רחש לבי וכו'. שהוא מדבר בשבח הכהויק ביד ת"ה. והוא בהק' את היהודע ס"ש בכד' קהלת ע"פ כי בצל החכמה בצל חכספ' שעתידי הקכ"ה לעשות צל והופה לבעלי כצות. אצל בעלי תורה. עו"ן ע"פ ויתרון דעת ההכמה תהייה כעליה שכל ת"ה שאומרים משמו ד"ת שפתותיו דובכות בקבר כאלו הוא חי. וראיתי לה' איש ירושלם הרב ר' חיים אלישר יצ"ו בהקדמתו לס' שאל האיש לר' אבהו עמ"ר ה' ראש"ל יש"א ברכה ז"ל שכת' משם ה' בירך יצחק ז"ל דכמו שהת"ה שפתותיו דובכות בקבר כן יזכה הסהויק שפתותיו וכו' וראייה ששמעון אחי עזריה ע"כ. אנכי העבד לא זכיתי להבין דכאי ראייה היא זאת סב"ש קורין אותו שמעון אחי עזריה שהסחויק ג"כ שפתותיו דובכות בקבר וס' בירך יצחק אכצ"א לראות הדברים בשרשם. ומלבד זה ראיתי לה' ארץ החיים ז"ל כפ"ו על התהלים ס"י י"ט שכת' דבארבעה דברים עדיף הת"ה מן הסחויק והרא' מנייהא שהת"ה שפתותיו דובכות בקבר יע"ש ורבי"ד ה' כביל יע"ש. עכ"פ הדרשא תדרש עפ"ד ה' בירך יצחק ז"ל, עו"ן ס"ש כנכ' בכתובות ד' קי"א ע"ה אינם חיים וכו' אמ"ל לא נחא למריהו וכו' ואח"כ אכר כצאתי להם רפואה סחתו ואתם הדבקים בה"א וכו' שכל הסנהגה ת"ה סנכסו וכו' וזוכה לקום בתח"ה יע"ש.

אשר עפ"ו ראיתי לה' ויקרא יצחק עטייה ז"ל שפ"י כו' הפ' פ' בשלח וילגנו העם על משה לאמר מה נשתה ויצעק אל ה' ויורחו ה' עץ וישלך אל המים ויסתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם ניסחו. וא"צ להאריך בדקדוקים.

הסדרת המחבר

והיון מדרכינו אפ"ל לקע"ד כו' חפ' חנו' אם יוכשר בעיני ה'. והוא בתק' מ"ש ה' סניע ז"ל דיש ד' קלי' בעולם והם רית לאס"ר לילית אצרת מ'חלת ר'תב. וידוע שע"י חתו' והתפילה ועשיית המצות שאדם עושה כראוי ליקבה"ו הוא מברר רפ"ה ניה"ק אשר עיקרם משם ב"ן ורפ"ה וב"ן נ"י שם. ומברר מתוך עסקי הקלי' ובעלה אותם בסוד מ"ן למל' ועי"ז נורם זיווג עליון למעלה באוי"א ע"י ומסשיבין סו' לזו"ן ונה"י דאי' מתלבשין כזו"ן ומ"ו דאי' הם נ' אהיה דאלפין דיודין דרחין ונמשכים לנוק' והם החותם שלה שזוא נ"י מילוי חנ' אהיה חנו'. וידוע דבמחשבה אתכריר כלה שע"י החכמה מתסתקין גבורות הנוק' שהם סנצפ"ך ועי"ז מתגברים הרחמים ונכנעים הקלי' וכמשי"ח בחכמה יסוד ארץ. ועי"ז נמשך לנוק' ג"כ משע"ו נהורין דא"א ויהיה יחוד זו"ן ת"ת ומל' ומכניעים תהיצו' כידוע כ"ן מדברי האר"י ז"ל בכ"מ. והנה אה"ת דיודין הוא קו ימין חכמה דא"י והוא נ"י קס"א כמ"ס ע"ץ ע"ה זמל' היא שם אדני' אשר רכועו עולה קב"ו כמספר אל המים נ"י קב"ו. מעתה ז"א וילונו העם לאס"ר רית ד' קלי' אלו לילית אצרת מ'חלת ר'חב סח נשתה מה נעשה כדי שנכניעים ונשתה מלשון נשתה גבורתם באיזה אופן נשכר כחם. או ויורהו ה' עץ ע"ץ נ"י קס"א וישלך אל המים נ"י קב"ו שהוא רבוע אדנות שהיא חמל' וע"י שהוא ממשיך חסו' לנוק' עי"ז וימתקו חס"ס ה' מים ר"ל שמתמרקים הה"ג סנצפ"ך שהם דינים ויהיו מים חסדים. וכ"ז ע"י ש"ס שהוא מברר רפ"ה ניה"ק שהם משם ב"ן נ"י ש"ס. וגם ש"ס ל"ז נ"י שע"ו שנמשכים שע"ו נהורין מא"א לזו"ן. ועי"ז יהיה חק ומשפט שהם זו"ן ת"ת ומל' ויהיה יחוד נסוד קובה"ו ועי"ז ושם ניסחו מלשון חרסת גם ויכנעו הקלי' כאסור ודו"ק כי קצתרי וא"ש את"ס וחה"ב.

ועפ"י דרכינו פי' ה' חנו' כו' חפ' חנו' בה"ק עור מ"ש חמפ' ז"ל דלשמהה מה זו עושה שישיב המחויק אצל הת"ה בנ"ע והוא יושב ורוסס והם עוסקים בתו' בנ"ע ואורכה בושח היא לו. ות"י דהמחויק ביד ת"ח הוא זוכה דשם בנ"ע מלמדין אותו תורה כדי שישא ויתן עמהם בד"ת. וכן אמרו בילק"ר פ' דאה ח"ל מי שנותן בחייו ללומדי תו' וגומל חסד עמהם אעפ"י שהוא ע"ה כשמת לומדים אותו ע"כ והיד ה' מדבר קדמות ז"ל יע"ש. מעתה זהו כו' חפ' וילונו העם והוא כנגד חס רבים עתה ע"ה שלא למדו תו' ואמרו עליהם דע"ה אינם חיים נקבצו כולם אצל מרע"ה וילונו עליו לאמר מה נשתה דכיון דלא זכו לשתות מים חיים של תו' עד שיהיה לחם תקון. לקום בתח"ה א"כ איפא היכי ליעביד ומאי תקנתיחו (ובא ברמז מ"ה נשת"ה נו"ט מ"ה הת'קנה שנו"בה נ'קום תיחית ה'סתים) או ויצעק אל ה' על רוא דנא אמ"ל מצאתי לחם רפואה מה"ת ויורהו ה' ע"ץ ר"ל ע"ץ חיים היא למחויקים כה וז"ש אל חס"ס ר"ל שנה המחויק המשליך מסונו אצל הת"ה בעלי תו' שני עליהם הוי כל צמא לכו למים וימתקו חס"ס שיוכל הת"ה לעסוק בתו' שאם אין קמה אין תו'. ואמר שם שם לו זכו' כנגד המחויק שסלמדים אותו שם תורה. וז"ש שם בעוה"ב שם לו חק ומשפט וגם שם ניסחו שזוכה למעלה רמה ולכל סודות טובות שמנו חכמים עכ"ד ז"ל.

אשר בזה אפ"ל כו' חפ' דבר אל בני ויקחו לי תרוסה סאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרוסתי. והוא בתק' מ"ש הרמב"ם ז"ל כל איש ואיש מישראל חייב כת"ת א' עני וא' עשיר א' בריא וא' בעל יסורין הכל חייבים בת"ת. וידוע דעסק חתו' הכל למקום שלב האדם חפץ לעסוק בתו'. והנה הבעה"ט ז"ל כתב תרוסה אותיות תורה מ' רמז לתו' שניתנה למ' יום, מעתה ז"א דבר אל בני ויקחו לי תרוסה שהיא תורה מ' ר"ל שכל אחר חייב לעסוק בתורה לשמח וחתו שפירש"י ז"ל לי לשמי

הקדמת המחבר

לשמי. וזה מאת כל איש שכל איש מישראל חייב לנסוק בתו' א' עני וא' עשיר וכו' וזהו מאת כל איש ועסק התו' כמקום אשר ידכנו לכו שיעטוק בתו' כמקום שלכו חפץ. וכ"ת התינה אם הוא יודע ללמוד. אכן אם הוא ע"ה ואינו יודע ללמוד מה תקנה יעשה. לזק ריש תקנה והיא תקחו את תרומתי תקחו את חתו' בכסף. וזאת התרומה אשר תקחו מהיכן לז"ק מאתם ר"ל מאת ת"ם מאת הת"ה שהוא איש ת"ם יושב אוהלים כמ"ה עץ חיים היא למחזיקים בה שיחזיק ביד ת"ה וכאמור ודו"ק.

הלא מעתה יוכן כו' הפ' רחש לכי וכו' שהוא מדבר כלפי המחזיק ביד ת"ה. שאין בידו תו' שאומר רחש לכי שאני חושב כלבי על דבר טוב שהיא התו' רביון שלא זכיתי לתו' מה תקנה נעשה. עז"ק אומר אני שחתקון לזה. מעשי למלך שאתן סמעשה ידי למלך שהוא ת"ה שנק' מלך כמ"ש מאן מלכי רבנן. שיחזיק ביד ת"ה כמ"ה ע"ה היא למחזיקים בת. שע"ז אני זוכה לשוני עם סופר מהיר ר"ל שאזכה להיות לשוני עם חת"ה שהוא עם סופר מהיר כמ"ה בצל החכמה בצל הכסף. שיזכה להיות אצל הת"ה במהיצה אחת בג"ע. וגם רמז לשוני כמו עם סופר מהיר כמו הת"ה ששפתותיו דובכות בקבר כן המחזיק כמ"ש ה' כירך יצהק ז"ל. וכ"ת ולשמה מה זו עושה שישב בג"ע עם הת"ה והוא אינו יודע ללמוד יושב ודומם ואדרבה כושט לו. עז"ק דאל יחוש לזה דשם מלמדים אותו תורה וכל העם יאמרו לו ישיפית סבני אדם ר"ל שיהיה לו יפוי ססיבת הכ"א שהם הת"ה ששכ ילמדו אותך תורה וע"ז הוצק חן כשפתותיך. על כן ביון שמצוה זו מעלתה גדולה עד מאד החזק בה אל תרף שתחזיק ביד לומדי תורה וע"ז ברכך אלד"ים לעולם יתן לך ברכה והצלחה בעוה"ז ובעוה"ב ודו"ק.

מעתה אשוב אל הסערה הראשונה כקודאי שם הספר דבר טוב לרמזו שמי וכנויי ושם אבא מארי עמ"ר אדוני אבי ז"ל דהנה ידוע כה שהסנימו הראשונים שצריך האדם שיקרא שמו על שפרו ולא להסתירו ואפ"י יהיה כראשי תיבות או כמספר קמן לא יוקמן. וכמו שמצינו להרבנים הראשונים שרמזו שם כמ"ק וכמ"ש הרוקה ז"ל כריש ספרו ומחרלנ"ה ז"ל כריש פרק הסמיכה שרמזו שמו כמ"ק יע"ש. וגם את זה ראיתי לר"א הר"י המופלא וכבוד ה' מלא בנסתר ובנגלה כמחריי הכהן ז"ל בהקדמת ספרו כבורי יעקב שהביא מסד' תנחומא פ' האזינו כפ' הלה' תנמלו זאת וז"ל אות ה' רחוקה מה' למה שהוא סיום חתימתו של משה קח ר"ת של פסוקים ער ה' מלה' כגון ה' מחאזינו יוד' מיעטוף כי מני שם ה' אקרא ה' מחצור ש' משיחת לו ה' מהלה' ותמצא שהכל עולה כמנין מ"ה וזאת חתימתו של משה כאדם שמסיום ספרו והותם את שמו בסיום ספרו ולכך ה' רחוקא מה' ע"ש וע' פנים מאירות ה"א בהקדמה ותשיבה מאחכה באורך וכו' עכ"ר יצ"ו.

הלא מעתה ראה תראה כי תיבת דב"ר מ"ב כמספר קמן כ"ה כמספר שמי וכנויי יעקב מראב במ"ק כ"ה כמספר דבר טוב. וגם הכהן כמ"ק י"ז כמספר טוב וגם רמזו שם אבא מארי ז"ל כי יוסף כמ"ק כ"א עם ד' אותיותיו יעלו כ"ה כמס' דבר טוב. אנא דאמרי ועיני לשמיא נפילית יח"ד יהו לרצון אמרי פי שיהיה למודי זה נח"ד לפני הקב"ה ויקבלו דברי אלה ברצון ויהיו לי לסחילת פשע ולכפרת אשם ואל אלד"ים אשים רברתי הוא יזכני לראות נפלאות כתורתו. בטור מלכא ירושלם דדהב"א ההר חמד אלד"ים לשבתו, ההר המוב.

דבר חלמד מסופו טעמו וראו כי מ"ב אני אכרך ולי נאה לכרך איש ככרכתו. הלא מראש מחזיקנא טיבותא לאיש אשר כלכבי אהוכי וידידי המחזיק בידי ומסיעני כפרנמתי הנה שברו אתו. הוא

הקדמת המחבר

איש רם ונשא רם מיחירי סגולה ק"ק ערתנו בירות יע"א שר לו נאמר הנכיר המפואר חכם ונכון זר וחב למסגרתו. איש חסד ומרכה להיטיב אוהב התורה ולומדיה דמשוביה אומיב אב לאכיונים ישימו כבוד תהלתו. אוהב צדקות רצין סי' עזרא ענורות יצין איש וביתו שארו זו אשתו. אשה יראת ה' צנועה ובשרה הנכרת מעפירה סי' רחל תמ"א הם וכניהם יחד כולם ישאו כרכה חן ועושר בביתו. ימים יאריכו שנים יאריכו בעושר וכבוד וחתניהם עמהם איש וביתו. ואני אברך לעמ"ר וצ"ת אדונתי אמי אשה יקרת חסידה בראשים סבית. היא רבמה אמנו תמ"א ה' יאריך ימיה כסוב ושנותיה בנעימים ואתה עמה אחי ובית אבי האחים הנאזכים והנעימים זעא דיוסף. צדיקא אתה ה' תשמרם הם ונשיהם ובניהם וכל אשר להם איש איש על עבודתו. ולי נאה לברך לזונתי רעיתי אשה יראת ה' מרת רוזא תים ולהננים בני מיכים השניים סוהב פרויים ראשין בק' נהרר פרי עץ הדר ויהי דוד לכל דרכו משכיל הוא וביתו ובניו היקרים העי' הכבוד כבודתו והצעיר בצעירתו, ואשר על ידו השני הבחור נ"ן נטע שעשועים הר' יחזקאל יצין הוא ואחיותיו היקרות האל ית' ישמחני כשמתם ויאריך ימיהם כסוב ובנעימים כאלרים כמתתי אשר לא עוב חסרו ואמתו. וחתן נעים בכלל יקירי וחמודי המרת לכני חמשנתי פחר יצחק יהיה בעורו הוא וביתו אשה יקרה כתי ידירתי תמ"א הם וכניהם וכל אשר להם ימים יאריכו וחיו לעולם בעושר וכבוד וכתיים מלאים כל

טוב

דבר שבהובז עלי לחזרות ולכך לאיש אשר נאמן באהבתו, חד מעירנו דמשק יע"א דמליק להתם וכה וקבע דירתו בעיח"ק ירושלים תוכב"א הדר חסד אלהים לשבתו, איזי וחביבו אף רוחי בקרבי את שאהבת עלום אחבתי אותה שוקר על ליסורו ונתנה מיגיע כפו ומעבודתו, דרחים ורחיל רבנן ה"ח ה"ש ה"ד אליהו בערבי יצין ויהי אלהיו אתו שחשתרל עמו בדבר מצוה לעמוד על הרפים ולהניח ספרי זה הנח שכתו אתי, ותחי משבורתו שלמה ויעל אליהו מעלה ע"ג מעלה ישימו כבוד תהלתו, ימים יאריך שנים יאריך ירכו כמותו אמרו צדיק כי

טוב

דבר: גדול ורכר קמון אני אדבר ואפרוש כפי אל ה' כקול תחינה אנא ה' אל תסנע מן חננו ה' חננו מה כחנו מה נכורתנו אך משאתו. עד אימת נצטער וניזיל בין אדום עברו ואמתו. רבו צערים וכ"ז זה רורה וזה מרת איש בלי משחיתו. עד סתי אלה הצאן יעקב חבל נחלתו שבי לפני צר ויתן לשבי עונו ותפארתו. דוויים וסחופים שחה לעפר נפשנו בצע אמרתו. אנא אלר'ינו שלח לנו משיח ואסף נדתי ישראל צאן ירו ועם פרעיתו. אל ארצנו ואל נחלת אבותינו חבית בחכנותו. הראנו ה' חסדך וישעך תודיע ה' ישועתו. עשה למען שכינת עוזנו ופרנו למען חסדך וכנה לנו בית קרשינו ושם נקריב לפניך תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן דבר בעתו מה טוב כעגלא וכזיק אכיר.

הכ"ד קמן המחבר הסתגורר פה בירות יע"א בחדש אייר ז"ו

זעירא דכי רב הצעיר יעקב יוסף הכהן מראב הי"ו

דבר טוב

דרוש א' לתשובה

היום גדול לה עת ההסב. ענה ישיב ה'הם לינה"ה הלה
 הדגי ידע כי הילדים רבים שהני נרדך לחוס על ילדי
 הרבים אשר חייבם חלוי כי שהאל ית' פוקד עון הצוח
 על צנים. והלחן והבקק עלוה עלי ר"ל גם שאר בני ה'הם
 שורש ישראל המבוליים ללחן כולם עלוה עלי הם הדריע
 זכיותי אשרי שהכרעתי את עלמי ואת כל העולם כולו
 לזכות הצל הם ידפקים יום החד הם לה העשה תשובה
 והדחיקם יום ה' לעשות הרע צעירי ה' חו ומהו כל הלחן
 חוי לי שהכרעתי עלמי ואת כל העולם לקק חובה. לכן
 יעבור נה הדוני לפני עבדו ר"ל יבקש את הדוני שהוא
 הילנה"ה שיעבור ממנו וילך לדרכו ששירה. והני חתנהלה
 להטי לרגל הנולאכה אשר לפני ר"ל ואתי חרחה לעשות
 תשו' ולתקן ולהתנהל להט להע צד"ה כי בלתי אפשר
 לעשות תשו' צדק חחה. וכל שהיני צד"ה חפ"י צדק
 חחה היני כי המלאכה ממיצה לכן חגור הנולאכה אשר
 לפני ר"ל המלאכה הגדולה אשר לפני לתקן ו'הני
 ח'התהלה ל'הטי ל'רגל ר"ה חל"ל ר"ל הם החייל לעשות
 תשו' בחדש חלול חו העשה לחטי יום לי זמן לסגל עד
 סוף הרגל לתקן את עלמי. וגם מרומם בסיבה לחטי
 ל' של חלול. ח' ר"ה. מ' השעה ימים שבין ר"ה ליוה"ך.
 וי"ד ימים מן יוה"ך עד הוש"ה. עד אשר חבא חל הדוני
 שעירה שיש לי צטחון הם העשה תשו' יבואי המסייעים
 כמו שג' ועלו מושיעים וכו' חת"ד ז"ל. ויומקן בזה
 הרמו שס"ת חב"א ח"ל חדוני"ה ששירה ס"ת חל"ה שאו
 יתקיים הנה הנכי שולח לכם את חליה :

וְבָזָה תִּפְּ לעג"ד לרמוח בכו' הפ' וידע חוקן כי לא לו
 יהיה חרע והיה חס ב"ה חל חשה חחיו ושיחת
 חרנס לבלתי נהון זרע' לחחיו. ויחא בהק' עוד מ"ש
 החי"ה ז"ל בכ"מ דהרשע העושה עבירות וחיוו שב
 בחשו' חו הוא גורם רעה לעלמוי שכל החו' והמלות
 והמע"ע

י'תבונן ה'הדם וי'שכל ה'מצין צד"ה הימים החדירי'
 האלה ימי התפילה והתחינה. לשבז מודרכיו
 ומפרי מעליו אשר פעל ועשה מרחשית השנה ועד חחרות
 שנה. קלות וחמורות עד כי חדל לספור ויסעו מייצבה'
 ויחנו בעצרוני'. ודין גרמח כי עמח הם נפשו וימסור אותה
 ביד סט"א פנה זויה פנה. הנה צעתי הש"צ יש"צ תשוב'
 מעליה בלב שלם ונ"ח להגיל את נפשו ממות מחזירה
 לחינה. וכאשר מלחתי רחיתי לה' שער המלך ז"ל פ"ד
 מחלל שרמו בזה בכו' הפ' ואיש כי ימכור בית מושב
 עיר חומה ויהיה גחולתו עד היום שנה ממכרו ימים שהיה
 גחולתו ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וקם הדין
 אשר לא חומה לגמיות לקונה אותו לא ינה ציבל.
 הכונה בזה החיב השרחלי כי ימכור את נשמתו ויהלך
 במלחה בית מושב עיר חומה הנקופים אותה מכל ד'
 ויהיה גחולתו עד היום שנה ממכרו ר"ל יש לו זמן
 לגחול אותה עד היום שנה ממכרו ימים שהיה גחולתו הוא
 חדש דכתיב כחדש ימים. ואם לא יגאל עד מלאת לו
 שנה ר"ל שלא נהעירר לשבז בחשו' ולהגיל את נפשו
 ממות חו וקם הדין אשר לו חומה לגמיות. כתיב ל'ח
 בחל"ף וקרינן צי"ץ דהיינו ל'ח ל' המרומם על חדש
 חלול החיות ל'ח ל'ח ואם לא יגאל חו ביהו עכ"פ
 בחדש הזה חו המכירה לגמיות לקונה אותה לא ינה
 ציבל ר"ל לא יחא לחירות ביום ר"ה ויוה"ך שהם ימי הדין
 הקדחים ובל שתוקעים בסופר המורה על חירות לה יחא
 זכאי. לכן החיוב להורות לעם דרכי התשו' לחמר החדש
 הזה לכם כח מעשיו לסגיד לעמו כי המשפט לאלהים הוא
 ומו יודע היחך יחא משפטו. חל"ל ר"ה ח'ס לחיים
 ו'חם ל'מות. לכן שוב ישוב כדי שילא משפטו לחורה.
 ואל ישמע לעלתי הילנה"ה שמתהו וחומר לו הלח ישלך
 שהות שתעשה תשובה בגמייס. בין ר"ה ויוה"ך ועד

והמע"ט אשר למד ועשה בעירו רשע הלך ילכו לאבוד
 לסט"ה שהיה בחי' מות ועי"ז הוא מגביר כח ס"מ
 ופלוניה ינותן להם חיות לחנוף מן הקדושה כל השופע אשר
 יבא ממנו וילך לצורות נשברים. לכן לריך האדם לזרז
 את עצמו לשוב בתשובה שלימה כדי שעי"ז ישיב את הגזילה
 אשר גזל ממנו הם התו' והמלות אשר עשה להחזירם
 לקדושה ולהוליה בלעם מפיסה ואז ע"י תשובתו מגיל את
 הטוב לו. והף גם זאת היא מליל כמה וכמה גיה"ק אשר
 נפלו בעמקי הקלי' וכלם על שמו יקראו כידוע. זה
 בא הרמז וידע הו"ן הוא האדם הרולה לשוב בתשו' שלימה
 והוא מהחונן על עונותיו ידע כאמנה כ"י ל"א ל"ו ר"ל
 שיש לו זמן לשוב בתשו' שלימה והם שלשים יום של הלול
 ח"ש כ"י ג' שלשים ל"א ל"ז אותיות אלול ר"ל שישוב
 בשלשים יום של הלול ואז לו יהיה הזרע ר"ל מה שרע
 בתו' ימטה ונקחו לסט"ה אז ע"י תשובתו לו יהיה
 שיחזרו לו לעצמו להנחתו. והיה חס בא אל השם אחוז
 ושיחת ר"ל דאם התורה והמלוה אשר פעל ועשה כבר
 בזה אל השם אחוז היה פלונית הרשעה השת ס"מ שהיא
 מרחה עלמו חס ורחוב נאמן כדי להחטיא לאדם ח"א
 ושיחת חז הרג"ה ר"ל יש לו זמן לשוב בימים הללו
 שהם כ"ה הרג"ה אלול ר"ה ל"ס כפור הוש"ר ועי"ז
 הוא מחזיר הכל לאיתנו לבלתי נתון זרע הם התורה
 והמלות שזרע האדם בעיה"ז לא יתנס לאחוז שהיא ס"ג.
 גם בא הרמז לבלתי וכו' ר"ל בתנאי וע"מ שישוב בתשו'
 שלימה ויקבל עליו שלה ישוב עוד לכסלה ח"ש לבלתי
 וכו' ודו"ק :

יחייב דמי עכ"פ להעניש לחוקה עפ"י מדותיו וגמולו
 ישלם לו ביסורין מהיחסיס אל עונותיו ואם הוא יחזיק
 עצמו לנדיק ופיהור ויפרסם תומתו כי לא ימלאו לו עון
 אשר תטא ימשך מזה לחשוד קובה"ו. דעבד דינא בלא
 דינא הלילה ושהחיש הזה המדוכא ביסורין הוא נספה
 בלא משפט וגמלא פוגם בכבוד דינו ית' כי ימשך מזה
 שאיך ראו ליסורין שבאו חלק. ובהיות שהש"ס הביאם
 עלך הגה בזה כ"י הוא ית' נכנס להשפט עמך שיטאו
 ויתו בו הדינים האם לדיק הוא בהענישו אותך או לא
 כיון שלפי דברך חין כך שום עון ואין לך טוב בכבוד
 גדול מזה שאלו היים מודה פשעך ומטחתיך היו הכל
 מלדיקים דינו ית' ויהמרו אמת. ח"ש הנני נשפט אותך
 שאני נשפט כ"י מסיבת אומדן לא חטאתי את"ד ז"ל :

אשר עפי"ז חפ"ל כו' הפ' כי יומם ולילה תכבד עלי
 ידך וכו' חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי
 אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה.
 דל"ד מהו אומר ועוני לא כסיתי. גמ"ש אודה עלי פשעי
 לה' מהו היבנת לה'. חכן עפי"ה ח"ש ח"ש כי יומם ולילה
 תכבד עלי ידך ר"ל שאתה שולח לי יסורין בעבור עונותי
 לכן חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי ר"ל שאני מכסה
 את עוני לומר שאני זך בלי פשע אלא אמרתי אודה
 עלי פשעי ר"ל שאני מודה על עונותי והט' לה' ר"ל
 שאם לא אודה על פשעי אז אני פוגע בכבוד ה' ח"ז
 שיהמרו דכח עבד דינא בלא דינא ח"ז לכן אני מודה
 על פשעי כדי שידעו הכל שהוא אמת וגזירותיו אמת
 ועי"ז יתה נשאת עון חטאתי סלה רכין שאני מודה על
 עונתי ושב עליהם מובעה אני שתקבלני בתשובה ונשא
 עון חטאתי ודו"ק :

בזאת וכו' ח"י הפ'. הלך וקראת ואומר להם לישראל
 שובה משובה ישראל ר"ל שישובו בתשובה
 שלימה מכל עונותיהם. חן קודם כ"ד אמור להם חן
 דעי עוק ר"ל לה יהיו כחותם האנשים אשר אינם רואים
 לידע העוטה שלהם אלא הם ספרים החטא ומכחישים
 העון אלה דעי עוק והט' כי בזה אלהיך פשעת ר"ל
 שאם לא תדעי העון שלכם אז גורמים נגיעה בכבוד
 ה' כ"י שיאמרו דעבד דינא בלא דינא ח"ז ח"ש בזה"א
 פשעת לכן לריך שתדעו שעשיתם עון ועי"ז ג"כ ותפירו
 את דרכיך שהם דרכי התו' והמלות לזרים שהם הסט"א
 תחת כל עין רעין ר"ל תחת שאלו הייחם שנים בתשו'
 אז חתם זרעים התו' והמלות בג"ע שהיא עין רעין הגה
 בעתה ע"י עונותיהם נדרו הלכו לזרים מטעם. ובקולו לא
 שמעתם נאום ה' שאתם יעשה תשו'. ויתכפר לו לכן
 שוב

ובז"ו בדרך פשוטה כו' הפ' בירמיה ח' הלך וקראת
 את הדברים האלה לפניה ואמרת שובה
 משובה ישראל נאום ה' וכו' חן דעי עוק כו' בזה'
 אלהיך פשעת ותפזרו את דרכיך לזרים תחת כל עין
 רעין ובקולו לה שמעתם נאום ה' שובי בנים שובבים
 ע"כ. ויל"ד מהו סגתו באומרו חן דעי עוק וכו' דזה
 פשיטא דהרג"ה לשוב יודע שיש לו עון. גם מהו אומר
 ותפזרו את דרכיך וכו' מה הם אלו הדרכים ונוי הם
 הזרים. חכן עפ"ד ח"ש ובהק' עוד מה שפי' ה' כינה
 לפתים ז"ל דרוש ג' כי הפ' הנני נשפט אותך על אומדן
 לה חטאתי דל"ד כי תיבנת נשפט היה בלתי אודקת
 כיון שהיא מהנפעל והיה ראוי לומר שופט. חכן הענין
 הוא כי כאשר נסתכל בפשעי כנ"א נגד בוראם ית' נמלא
 כי היאגור עלים מחטאייהם ואשר כ"י הוא טוב בכבודו
 יותר הוא כפירת החטא והכחשת העון לומר זך אני בלי
 פשע וזה די להיותו ית' מקור הלך ושורש משפט האמת

שוב צניע שובצים כדי שעי"ו תחזירו הכל לחיטת
הרחשין למקור הקדושה יהיו לך לבדך והין לזריס החך
ודי"ק :

בא"ו החייה להר' דרכי חיים ז"ל בדרכו ל"ה שפי'
כו' הפ' המ' הלך וקראת וכו' והוא צהק'

משז"ל דע"י תשו' מאהבה הזדוניה נעשית שכזית. ולנו
לדעת חך ע"י תשו' מאהבה לה די ששז ורפה לו חלה
הזדוניה נעשית מכיית. ואפשר שהדברים מגיעים למ"ש
פ' המפקיד דל"ג המפקיד חלה חזירו בהמה או כלים
ונגנבו או שחזרו שילם ולה רלה ליבצע שהרי אמרו
ש"ח נשבע ויונה נמלה הנגב משלם תשלומי כפל למי
משלם למי שהפקדון חלה. ואמרו בש"ס ח"ר חגינה לא
שילם שילם ממש חלה כיון שאמר הריני משלם העפ"י

שלא שילם. וזו אמריק ההס היה גברא דאפקיד כיפי
גבי חזריה חמ"ל הכ לי כיפי חמ"ל לא ידענה היכה
אזהבינהו אחת לקמיה דר"ן חמ"ל כל לא ידענה פשיעוהו

היא זיל שלם לא שילם חול ר"ן חגינה לאפדניה מניה.
לסוף השתכח כיפי ואיקור. חר"ן הדרי כיפי למריהו
והדרא חפדנה למחריה. ח"ר הוה יחיבנא קמיה דר"ן
ופרקין המפקיד הוה וחמ"ל שילם ולה רלה ליבצע ולא
אהדר לי ושפיר עבד דלא אהדר לי מ"ע ההס לא אטרחיה

לב"ד הכה אטרחיה לב"ד ע"כ. והנה ידוע דאין בדין
שומרי המטות לשמור ולעשות מטות לשמה ושלח יהיו
שורפין הסמ"א כשהוא עושה חותם שלא לשמה או בעוברו
עבירות כ"ז שלא שב כל המטות שעושה שורפם וגו' וכל
הסמ"א. והנה זה ששז צהשו' לשלם צעד העבירות מטות

וכמ"ש חס עשה חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות
של מטות חס היה מאהבה הן בעודנו שקט ושאין ולא
אטרחיה לב"ד כל מעלה ליסרו כדי שזכה ישז צהשו'
דכה"ג חשוב תשו' מיראה העונש. והגם דהיה יכול לפטור

עלמו מנגיבה ויחזרה ביד הסמ"א או מדינה דק"ל
בעוה"מ סי' ש"א כל דין השומרים חינו טיהג בעבדים
ושטרות והקדשות בין לענין תשלומין שאם הופקדו חלה
אחד מכל חלו ונגנב או נחבד או נאנס חינו חייב לשלם.

וה"ג ישראל עם קדוש שומרי משמרת הקדש יש בדין
לפטור דאמשיטו הקדשות מדין שומרים. או מטענת הונס
כמ"ש צפ' השותפים ד' י"ו ח"כ ביקש חיוב לפטור את
העולם כולו מן הדין בראה לדיקים וכו' מי מעכב על

ידם יפרש"י דאנוסים הם החומאים. ולא רלה לפטור עלמו
חלה לשלם וכנדון המשנה דשו"ח דהיה יכול לפטור עלמו
בשבושה. וכבר ידוע דע"י ששז צהשו' מלבד דמה שנגזל
ממנו ממטות וממע"ט משיב לו הסמ"א. גם זאת עולה.

כמה וכמה היה"ק המוטמעים בקלי' חוזרים למקומם
במקום הקדש וח"כ היו כאלו נמלא הגנב והשיב הגניבה
עם הכפל וכך רוחח דחתי מעלמא זוכה וטופלם ונמלא
דכגד הזדוניה מרווח זכיות וכ"ז הוא צהשו' מאהבה.
חבל מיראה דאטרחיה לב"ד לא ואפי' חס לא שילם עדין
תשלומי מטות זכה בהם באמירת דווי וכהיה דאר"י לא
שילם שילם ממש חלה כיון שאמר הריני משלם :

ובזה פי' סי' הפ' שובה ירחל וכו' הוא הדבר שובס
ישראל עד ה"ח דהיינו מאהבה ואינו לריך כדי
שזכה להיות זכיות מעשה חלה קחו עמכם דברים ושבו
חל ה' והיינו אמרו חלו הרי אנחנו משלמים עבד
העבירות מטות והו כל השא עון וקח טוב במקומו ונחשב
כאלו ושלמה פרים שפחיתו :

ברם מש"ל דאיכא מקום פטור מדין שומרי הקדשות
איכא למשדי בה נרגא דהתינוח לדעת הר"ש

והביאו העוה"מ שם דאפי' פשע בהם ונחבדו פטור
משלם ואפי' השואל. חבל לדעת הרמב"ם דס"ל דלא
פטור בהם חלה גניבה ואבידה ואונסין. חבל חס פשע
בהם ונחבדו חייבים לשלם דפושע כמזיק דמי וה"ג חף

דהם חנוסים החומאים מלד שהקפס יגרם מ"מ הרי
אמרו שם צבהרא צרהיה ינה"ר וכו' וח"כ כל שלא עסק
במורה פושע מקרי ופשיעה לדעה הרמב"ם חייב. ואפי'
לדעת הר"ש מ"מ דדי"ש מיהא מחייב כמ"ש הכנה"ג שם

יע"ש. ובה יע"ן כו' הפ' המ' והו"א הלך וקראת וכו'
שובה משובה ישראל כלומר ששיבו כל השבו בעמק
הקלי'. וכ"ת מה לנו ולגרה הרי פטורים מדינא דאמשיטו

הקדשות מדין שומרים לו"א חך דעי עונך כי צה' חלהך
פשעה ובפשיעה חייב כס' הרמב"ם דחשיב כמזיק בידים
והפזרי את דרכיך דרכי התו' והמטות לזרים שהם הסמ"א

במקום שהי"ל לזרוע בג"ע וכמשז"ל ע"פ לעובדה ולשומר'
לעובדה חלו מ"ע ולבזמנה חלו מל"ה חוהו תחת אשר
הי"ל לזרוע בכל עין רעקן בג"ע מקדס. וכ"ז גרמה לכס
יען ובקולי לה שועהס להכי הויה פשיעה. וכ"ה קי"ל
כהר"ש דנפטר לו"ה נאוס ה' דדי"ש חייב לכ"ע
ח"ד ז"ל :

ורגה מ"ש הר' ז"ל דלדעה הרמב"ם ז"ל חף צהקדש
חייב חס פשע. דבר ה' צפיהו חנות שכן הבינו
כל הפוס' דעתה הרמב"ם ז"ל. דהנה כתב צה' שכירות

ח"ל ג' דינים החומאים צהורה צד' שומרים חייב חלה
במעלעלין של ישראל ושל הדיוט שני' כסף או כלים. וכל
בהמה ילחו קרקעות וילחו עבדים וכו' וילחו הקדשות
וכו' מכאן אמרו חכמים העבדים והשטרות והקרקעות
וההקדשות

וכו' וכן היה בשו"ע וכו' ששם הרמב"ם לפני זה דאם פשע בהם חייב החיוב ג' לצד קה' ולה' אהקדש "ודו"ק עכ"ל ז"ל. ואחרי נע"ר דבריו תמוהים בעיני דהעתיק לשון הרמב"ם שחם פשע השומר בעבדים וכו' ובאמת לשון הרמב"ם בהחילת דבריו יראה לי שחם פשע בעבדי' וכיולת' בהם הרי להדייה דקאי על הכל הך אהקדש ואיך כתב דלה קאי אלה השלש דוקא. ועל הכל מ"ש וכן הוא בשו"ע לה דעתו מ"ל ה' דמזן בשו"ע הבין קן בדעת הרמב"ם דדברי מרן מוצאריס להדייה דס"ל בדעת הרמב"ם דקאי על הכל וכמו שהוכחתי למעלה וכעת דבריו לל"ת :

והנה"ה מ"ש מרן ז"ל בהקדש מוצח או צדק הבית הוא ממ"ש הטור בס"י ל"ה בסופו משם רבינו ישעיה שכתב דדוקא הקדש נצוה לה לעניים ולא לס"ת וכו' יע"ש כמ"ש בבאר הגולה ז"ל. אשר מזה הני תמיה למה שר"ח"י להרד"ז ז"ל בחדשות סי' תע"ה ששאל בני שהניחו חללו ס"ת מה דינו והביא מחלוקת הרמב"ם והר"ח"ש ז"ל בפשיעה ופטר חותו יע"ש ואחר המח"ר ונע"ר כיון דדיני הוא בס"ת כל מחלוקת זה לא נאמר אלא דוקא בקדשי נצוה חבל ס"ת דין נכסי הדיוט יש לו כמ"ש הר"י יבשיה ז"ל וכו"כ מרן ז"ל שם בס"י ל"ה לענין שבויה כתב בפירוש הקדש עניים או לצב"ג או לס"ת וכיולת' צוה נכשעים עליהם כגון שנכשעים על נכסי הדיוט עכ"ל ויחיד ה' ז"ל פטרו מדין הקדש. ובז"ר לה' מט"ש כוס"י ל"ה בהנה"ט שהק' קן על הרד"ז ז"ל כיע"ש. ובספרה שח"מ מפרש מהו דקחמר רבינו ישעיה ולא לס"ת ר"ל במעוה שהוקדשו לס"ת או דין נכסי הדיוט יש להם חבל בס"ת ממש דין הקדש יש לו ודלא כדמשמע מדברי מרן ז"ל ודו"ק :

איך שיהיה עפ"י דברי ה' דרכי איש ז"ל הפ"ל בו מסרה חמשה פסוקים דבר אל בני' בלתי לאמר והס' דבר אל בני' ויקחו לי תרומה. דבר אל בני' וישובו. דבר אל בני' איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם ויהתודו. דבר אל בני' וקח מאתם. דבר אל בני' ויקחו חלוקה פרה. וכו"ל קשר המסרה הו'. חקן עפ"י"ה א"ש יהיה דהאדם יוכל לפטור עלמו בטענה חנוס הייתי ע"י יפה"ר חקן כיון דהי"ל ללמוד בתורה הו"ל פושע. ובר מן דין הגה דאמרי דאינו יכול לפטור עלמו בטענה חנוס הייתי והוא דקן אחת דבתחילה חנוס הוא ע"י יפה"ר חקן כיון שח"כ הוא עושה העבירה ברצון ובפרט כששונע בעבירה שא"ל כיון שעבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהח"כ ה"ל תחילתה באונס וכופה ברצון דרצון מקרי וחייב

וההקדשות שו"ת שלהם אינו נשבע וכו' יראה לו שחם פשע השומר בעבדים וכיולת' בהם חייב לשלם שחינו פטור בעבדים ושטרות וקרקעות אלה מדין וכו' חבל הם פשע חייב לשלם שכל הפושע מוסיף הוא וכו'. ע"כ. הגה מדקדוק לשונו שכתב בתחילת דבריו שחם פשע בעבדים וכיולת' בהם נר' דקאי אכל מ"ש בהלכה ה' גס אהקדש ואם פשע בהקדש ג"כ חייב וא"כ מה שסיים אח"כ בדבריו שחינו פטור בעבדים וקרקעות ושטרות ולא נקב הקדש לאו דוקא. וכ"ן שהבין הטור ז"ל קן בדעתו בכ"כ בס"י ש"ה ח"ל כל דין השומרים אינו טהור בעבדים ושטרות וקרקעות והקדשות כיון לענין שבויה וכו' כן לענין תשלומין שחם הופקדו חללו אחד מכל חלי וכו' אינו חייב לשלם וכתב הרמב"ם ז"ל שלא פטר בהם הלה נגיבה ואבירה ואונסין חבל הם פשע בהם ונאבדו חייב לשלם וכו' וא"ל הר"ח"ש כת' דאפי' פשע פטור וכו"כ רב אלפס ע"כ. הרי להדייה מדבריו נר' שסובר בדעת הרמב"ם ז"ל דאף בהקדש חם פשע חייב מדכתב תחילה כל דין השומרים אינו טהור בעבדים ושטרות וקרקעות והקדשות וע"ז כתב וכו"ה הרמב"ם שחם פשע בהם וכו' נר' דקאי אכל מ"ש בתחילה. וכ"ן שהבין מרן ז"ל בשו"ע שכתב ח"ל ג' דינים האמורים בתורה דר' שומרים אינם לה בקרקעות וכו' ולה בהקדשות של מוצח ואל צדק הבית וכו' וכן פטורים מפשיעה ויש מחייבים בפשיעה וכל אלו חוק מן ההקדשות פטורים אף משבויה שאינה כרשותו ע"כ. הרי להדייה שעל מ"ש בתחילה אינם לה בקרקעות וכו' ולה בהקדשות וכו' כתב אח"כ וכן פטורים מפשיעה והיא ס' הר"ח"ש ז"ל ויש מחייבים בפשיעה והיא ס' הרמב"ם ז"ל נר' פשוט דסבר בדעת הרמב"ם לחייב בפשיעה אף בהקדש. ועוד חם הייתה דמזן ז"ל סובר בדעת הרמב"ם ז"ל דמחי דחייב בפשיע' דוקא בחותם שלשה לא בהקדש הו"ל ויש מחייבים בפשיעה חוק מן ההקדש כמ"ש אח"כ וכל אלו חוק מן ההקדשות ח"י נר' בפשיעות דסבר בדעת הרמב"ם ז"ל דמחייב בפשיעה אף בהקדש. וכ"ן שהבין הרמב"ם ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל כמו שיראה הרוחה בדבריו ז"ל :

והוצרכתי לבאר כ"ז לפי שראיתי לה' הפרשה ז"ל שכתב בסעף ה' ע"מ שפסק הטור ז"ל במזון עניים שהוא פטור כתב ח"ל ודע דשם בנ"מ מוצא בהדייה דאפי' פשע בהם פטור והרמב"ם בעלמו כתב בה' שאלה בדין זה דאפי' בפשיעה פטור וכן דייק לשון הרמב"ם בה"ש פ"ב דכת' ח"ל וכו' דאם פשע השומר בעבדים ושטרות וקרקעות וחלי הקדש לא הוסיף

הסגור'ה מכהו' והמלות שעשיתו וגם ניה"ק סמרים יהיו
 לנ' וב"ה שאני יכול לפטור ח"ע מדין שומרי הקדשות
 שהם פטורים וא"כ מאי כולי האי. לז"ה דהא למה ויהי'
 כי פשעי חגי אדע וגו' ויבין שיש פשיעה הכי לדעת
 הרמב"ם אם פשע חייב. וכ"ס הרי סברה הרמב"ם דס"ל
 דאף בפשיעה פטור. לז"ה לך לבדך חטאתי ובין שאני
 מטאתי לה' א"כ אף לנ' סרה"ם דבי"ש חייב לכן אני
 צנו ומחמתן שזכני האל לשב' בחשו' שלימה וכו"ק :

ויבין טו' סו' הפ' ביחזקאל ח"י בים ישראל לאוס ה'
 שובו והשיבו מכל פשעכם ולא יהיה לכם למכשול
 עון ועשו לכם לב' חדש ויום חדשה ולמה תמורו ביה
 ישראל כי לא חספוק במוס' המה וכו' הק' מכו' חומרו
 שובו והשיבו הול"ל שובו מכל פשעכם. גם למה אמר
 שישיבו מן הפשעים דוקא ולא שישיבו מן הכל חטא ושון
 ופשע. אכן עפ"י ה' יע"ן ח"ג שובו ר"ל שישובו בחשו'
 מכל עוונותיהם כדי שיע"ז והשיבו ה"ל שתחזירו כל מה
 שטרפה מכם הסט"ה. וכ"ס דעפ"י הדין חננתו פטורים
 מדין שומרי הקדשות שהם פטורים לז"ה מכל פשעכם
 וא"כ הרי לנ' הרמב"ם בפשיעה חייבים לכן אני מחזיר
 חתכם שובו כדי שיע"ז חשיבו הכל ולא יהיה לכם למכשול
 עון. וגם רמז שובו מזהבנה לא מיראה ח"ה ולא יהיה
 לכם למכשול עון ר"ל לה שובו מיראה בעי"ז יהיה לכם
 למכשול העון ר"ל שהזדויות יהיו כשגגות שהן הוי חטאתיה
 לז"ד חלה שובו מזהבנה שיהיו הזדויות זכויות דלא חטאתיה
 לז"ד יבאמור וכו"ק :

אכן כדי להבין ג"כ מ"ש חח"ז ועשו לכם לב' חדש
 ויום חדשה. דמיו כונתו בזה. אכן יובן בהק' מה
 שפ"י ה' דרכי איש ז"ל ד' מ"ז סו' הפ' הנו' דירמיה
 הלך וקראתה וכו' שובת משוכה ישראל אך דעי עיקר כי
 בה' אלוהיך פשעת והפזתי את דרכיך לזרים וכו' והוא
 בהק' מ"ש צפ' חזקה הבהים ד' ג"ע חמה שמואל נמו
 המקלח מים לחזר חזרו וצא בעל הגג לסותמו בעל
 החזר מעכב עליו דאמ"ל כי היכי דאת קניית לך חזר
 דידי למשרה ביה מינא לדידי גמי קני לי מינא דחגיבך
 ע"כ ופי' רשב"ם ז"ל לדידי קני לי להשקות בהמותי
 שע"מ כן נהריתי לך ודמי למקח וממכה שאני שעבדתי לך
 חזירי בשביל מימך ואם אתה חוזר כך אני לא אחזיר כי
 ע"כ. וה"ל דון מינה דהבאש הברחלי ע"י מעשיו ומלותיו
 עושה גמור השפע להשפיע משמי שמים למטה לארץ ואם
 ח"ז הוא עושה מלכ' של"ש חן צעורו רשע כל מלותיו
 אשר עשה ולגור השפע היורד מחמת מלותיו הולכים
 לצדיות נשברים הסט"ה. וא"כ צדיקא ודינה און ציו
 לסותמו

וחייב. וראיה לזה ממה שמצינו בענין פרה אדומה שאמ"ל
 תבה' החם ותקנה' שחם בנה שהיא לכפר על מעשה
 העגל ואם ח"ה דתחלתו צחונם וסופו צרלון חונם
 מקרי הרי קבלת הח' היתה צחונם שקפה עליהם את
 הכר חף שאח"כ קבלו צרלון וחמרו כל אשר דיבר ה'
 ט"ן הרי חונם מקרי והם פטורים ממעשה העגל ולמ"ל
 פרה"ה לכפר. ה"ו דרלון מקרי. ח"כ חף האדם חף שמתחילו
 חגוס ע"י יזה"ר כיון שסופו צרלון רלון מקרי וחייב ואינו
 יכול לפטור עלמנו בטענה חונם כלל. עו"ן מ"ש בפסוקים'
 שאלו לחכמה חוטא' זכו עשו וכו' עד שאמר הקב"ה
 יעשה השו' ויתכפר לו של' שוב וישר ה' וכו'. צו"ו
 טו' המסרה הנו' שהמ"ל הקב"ה למשה דבר אל בני'
 ויקחו לי ר"ל שיקחו סברתי יאל יחשו לדברי התבונה
 והנבונה שאמרו חכמים תדקף רעה חו הגפס' החוטאת
 היה תמות חלה יקחו סברתי. ומה היא סברתי לז"ה דבר
 אל בני' וישבו שאני חמרתו יעשה השו' ויתכפר לו.
 ולא די זה חלה חף החשו' בעלמה חינו' נריק לח' עבר
 ולא העניית חלה דיו דברים דוקא ח"ש דבר אל בני'
 איב' חו' חשה כי יעבי' מכל חטאת האדם יקאודו צדו'
 דברים דוקא חנו' מוחל להם כמ"ש בגמרה לח' שילס
 שלם עמם חלה כיון שאמר הריני משלם ה"ג כיון שהתורה
 בדברים יהיה חומר צפוי שהיא רונה לשב' בחשו' ולעשות
 חבילות של מלוא כנגד חבילות של עבירות מהקבלה
 תשובתו. ועי"ז דבר אל בני' וקח מחתם ר"ל עי"ז הוא
 לוקח מן הסט"ה כל החו' והמורה שהלכו לסט"ה
 בעשייתו חותם צעורו רשע הנה בעתה הוא לוקח חותם
 והיה מולל חותם מידם. וכ"ה השיקרא' דדינה מאי כולי
 הקי הרי האדם יכול לפטור עלמנו בטענה חונם יהיו
 ע"י יזה"ר. לז"ה דהא ליתא דחף דתחלתו צחונם כיון
 דסיפו צרלון רלון מקרי. וראיה לזה דבר אל בני' ויקחו
 חליך פרה והט' כדי לכפר על מעשה העגל ואם ח"ה
 דחונם מקרי למ"ל פרה"ה לכפרה הרי תחילת קבלתם
 התורה היתה צחונם ח"ו דרלון מקרי לכן גם האדם
 הוא חייב לכן אני מחזיר חותם שישיבו בחשו' כדי שיחזירו
 הכל לחינתו הראשון וכו"ק :

ועפ"יה יובן ג"כ מ"ש דהע"ה הרב כבסני מעוני
 ומחטאתי עברתי כי פשעי חגי אדע ומחטאתי
 עדי המיד לך לבדך חטאתי. הכונה בזה שאומר דהע"ה
 אני מבקש מעו' שהקב"ה יעזרני לשב' בחשן' שלימה כדי
 שיע"ז הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרגני שג"י החשו'
 מחבבה יתהפכו הזדויות זכויות ח"ש כבסני מעוני וגם
 מחטאתי עלמה טהרתי וכינתו ע"י שלוחה כל מה שטרפה

ורוח חדשה וא"כ הו"ל כאלו סתר את הגג וצקה אחר דלדו אינו יכול בעל החצר לעכב עליו ה"ג כיון שפי"י התשו' נעשה בריה חדשה אין הסט"א יכולה לעכב כלל. לכן שוב ולמה תמותו בית ישראל ר"ל למה יהיו אחוזים לעולם בסט"א שהיא סטרא דמותא שובו מדרכיכם כי אין אחד יכול לעכב עליכם כלל כאמור דרו"ק :

וְזִיּוֹן כו' הפ' בירמיה ל"א עד מתי תתחמקין הבט האובצה כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר ע"כ כי לכאורה הוא משולל ההבנה. אך עפי"ה א"ש כי הגה רש"י ז"ל פי' עד מתי תתחמקין הסתרי ממני שאת בוסה לשוב אלי מפני דרכיך ע"כ. בזה א"ש שאומר הנביא לישראל עד מתי תתחמקין כמו שפרש"י הסתרי ממני שאת בוסה לשוב אלי והיינו ודאי משום דאת סוברת שאינך יכול ללאת מתחת רשעה הסט"א דבדין יכולה לעכב שלא ללאת מתחת ידה מה"ט דלטור המקלח וכו' דמני בעל החצר לעכב כאמור. לז"ה דהא ליתא והט' משום כי ברא ה' חדשה בארץ דבעל תשו' נעשה בריה חדשה והוי כסתר את הגג דלא מלי מעכב. לכן שובו בתשו' כדי שפי"ו נקבה שהיא הסט"א האי שפחה בישא תסובב גבר ר"ל תחנה סביב סביב לקדושה ולא תוכל ליכנס לתוך הקדושה כדי לקחת השפע כאמור דרו"ק :

וְהַרְבֵּה מאריה דהארין ה' דברי מרדכי ז"ל בדבר פשע דרוש ז' פי' כו' הפ' הג' בדרך הללי. והוא בהק' מה שחקרו המפ' ז"ל דאך מהנייא התשו' לאדם כיון דנראה ונדחה אינו חו"ן ובשלמא לרב דס"ל אין ב"ח נדחים א"ש. אך לס' ריו"ח דס"ל דאף ב"ח נדחים א"כ איך מהנייא תשו' לאדם. וה' שיר דוד ז"ל הוי משם הרא"ש ז"ל דאדם שאני דאינו נדון כבהמה דלמיתה אולה. והף סטוק אדם למוה עכ"ז כיון דעמיד לקום בתח"ה מיתהו אינה נחשבת לכלום. וזוה פי' ה' ז"ל כמה פסוקי' ומאמרים יע"ש. גם בזה פי' כו' הפ' ויקר פדיון נפש וכו' הטעם שמזמור זה אמרו אותו בני קרח על האנשים החטאים שעולה בדעתם התשו' ל"מ מטעם דכיון דאידיהו אידיהו ולכן ויקר פדיון נפשם ביוקר שיפדו נפשם אחר כדוחו דס"ל נר' ונדחה אינו חו"ן ולכן וחדל לעולם שהם נדחים מדרבי התשו' ולא נחתי לפלוגי בין אדם לבמהה שהאדם כיון שעתיד לקום בתח"ה מיתהו אינה כלום וי"ש ויחי עוד לגלג לא יראה השתה ר"ל שהאדם חיה יחיה בתח"ה ועכ"ז האנשים החטאים האלה לא חילקו בזה בדאיתם חכמים ימיהו יחד כטיל ובער יאבדו והכל למיתהו הם שומדים חמטו"ל ס"ל כי האדם והבהמה שוו בשיעורין

דכמו

לסותמו מטעמה כי היכי דאת קנית לך חצר דידי למשדי ביה מייח לדידי נמי קנית את המים להשקות בהמותי הוא השפע היורד לחיות זו הסט"א כי אין לה חיות אלא מן הקדושה. אמנם כתב הר"ן ז"ל משם הרא"ה ופסקו מור"ם בסו' קג"ג. שאם בא בעל הגג לסתור את גגו ולפשוטו מחדש דלא מלי מעכב עליו דלא קני ליה אלא כ"ו שהגג קיים. וה"ג ע"י התשובה נעשה בריה חדשה בגודע איז כל השפע יחזר לאיתנו במקום הקדש כבתחילה דלכדי נקרא בשם תשובה כלומר שישב כל מנותיו וכל השפע לקדושה :

וְזוה פי' כו' מאחז"ל בילקוט ח"ל תכהז זאת לדור אחרון אלו דורות הללו שהם נטוים למיתה ועס גברא יהלל יי' שהקב"ה בורא אותם בריה חדשה ע"כ. והוא פשוט במ"ש ח"ש תכתב זאת שהיא התשו' לדור אחרון אלו דורות הללו שהם נטוים למיתה ר"ל שפי"י המנוה שהם באים בעבירה לטרות השפע הם נטוים ומשפיעים למיתה שנקרא הסט"א סטרא דמותא וכיון שהם משפיעים לסט"א לטרות השפע אין תקומה לפו"ד אלא ח"כ שהקב"ה בורא אותם בריה חדשה והו"ל כאלו סתר את הגג וצקה אחר :

בְּיָוֶן כו' הפ' הג' הלך וקראת וכו' טובה משובה ר"ל שישובו בתשו' כדי שפי"ו ישיבו לאיתנו מה ששבו לטרות השפע לסט"א. וא"ת מה פשענו הלא כל מעשינו מנות ומע"ט. לז"ה אך דעי עוק כי בה"א פשעה הפי' דנראה בעיניך שעשית מלות ומע"ט לחטא יחשב כיון דהדרבה רוסיק תה כח להסט"א כמה שהפך לטרות השפע יתהו ותפזרי את דרכיך הם דרכי התו' והמנות לורים שהם הסט"א במקום שהי"ל לזרעם בג"ע מקדם וכמשו"ל ע"פ לעובדה ולשומרה לעובדה זו מ"ע ולשומרה זו מל"ת. וכ"ז בא לכס יען ובקולי לא שמעתם נאום ה' ר"ל לא שמעו אל מנות ה' לש"ש אלא כל מעשיהם שלא לש"ש. וע"ז מזהיר שובו כמים שובבים. וכ"ת הרי הסט"א יכולה לעכב כאמור לז"ה כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם לי לעם ובכנו"ד יסכר פי טענת הסט"א התי"ד ז"ל :

בְּעֵתָהּ יובן כו' הפ' הג' בית ישראל נאום ה' שובו והשיבו מכל פשעכם ר"ל שובו בתשו' כדי שפי"ו תשיבו את לטרות השפע התו' והמנות והמע"ט שהלכו לטרות נכבדים הסט"א הן עתה ע"י התשובה תחזירו הכל לאיתנו הרחשן ולא יהיה לכם למכשול עון. וכ"ת היאך חננתו יכולים לעשות זה הרי הסט"א מעכבת לדיגא כאמור. עו"ק דהא ליתא משום ועשו לכם לב חדש

דכמו הצהמה נדחית. בן האדם. גם לא שמו לבם לחלק
 עוד חילוק אחר בין אדם לבהמה מלבד חילוק הראש
 ז"ל דשאני בהמה שאחר מותה אין לה עוד שום זכר
 משא"כ האדם מזכירין אהיו אף לאחר מותו אף לאחר
 כמה דורות וז"ש קרבם בתימו לעולם משכנתם וכו'
 קראו בשמותם עלי אדמות ר"ל דשאני בני אדם כאלו הם
 בקרב בתימו לעולם משום שקראו בשמותם עלי אדמות
 דאף לאחר כמה דורות מזכירין אותם ולכן ככה"ג חו"ן.
 ואדם ביקר כל ילין ר"ל אדם זה שמרחיק עלמו מדרכי
 הכשו' ביקר כל ילין ליקר ולהחשיב עלמו ולחלק בין
 אדם לבהמה כל ילין אלא נמשל כבהמות נדמו ר"ל
 שמשוה עלמו כבהמה ממש. זה דרכם כסל למו אף
 שואחריהם בפיהם ירנו סלה ר"ל שהם אומרים שאחריהם
 לקום בתח"ה עכ"ז זה דרכם כסל שמשוים עלמם כבהמה'
 וס"ל דב"ח נדחים ולכן הם רחוקים מתשו' ולפי ההמת
 הא ליתא ע"כ :

והנה בפסחים תנן המפריש נקבה לפסחו או זכר בן
 שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו
 לגדבה לשלמים ופסקה הרמב"ם ז"ל ובפי' המשנה גרים
 תמכר ויפלו דמיה לגדבה דהיינו לשפירות להביא מהם
 עולות לקין המזבח. והק' הפוס' ז"ל דכי היכי דבגוף
 אמרינן נחה גופו לגמרי ולא קרב בשום קרבן כלל אלא
 ירעה ה"ג צדמים דעיינו במקום הגוף הי"ל לדחותם
 לגמרי ולא ליחזו למידי כלל אף לעולה קין המזבח. ותי'
 דהי הוה קהני כשהם צענים בידו יקח בהם עולות ה"ג
 דהוה קשה אבל כשנפלים לגדבה לשפירות דהיינו התיבות
 ומתערבות במטות שבהם הו' לה צענים מקרי ופנים
 חדשות באו לכאן להכי קרבי עולות ע"כ. למדנו דכל
 שהדיחוי אינו עומד צעניו וכפ"ח באו לכאן חו"ן. וזוה
 פי' כו' המד' הגז' הנהב זהו וכו' ועם נברה יהלל יה
 שהקב"ה צורא אותם צריה חדשה והוא פשוט. וכבר
 מודעת זהו שאין עולה באה נקבה וה"כ זה שהפריש פסחו
 נקבה כשהמכר ויבחרו דמיה לגדבה יביאו ממנה עולות
 שהם זכרים ולא מדחו הדמים מטעם דפ"ח באו לכאן.
 בנא"ה עד מהי התחמוקן הבת השוכנה כמו שפרש"י
 הסהרי מפני שהת צובה לשוב הלי מפני דרכך לומר
 דהואיל ואידיחי אידיחי דהא ליתא שהרי צרה ה' לשבים
 צריה חדשה בארץ וכיון שכן פנ"ח באו לכאן ול"ה הואיל
 ואידיחי אדחי. והראיה שנקבה תסובב צבר ר"ל המפריש
 נקבה לפסחו דהויא דחויא והפי"ה הדמים לה אדחו אלא
 יפלו לגדבה להביא מהם עולות זכרים וה"כ מה שהיתה
 בתחילה נקבה חזרה ליראות ולהביא צדמיה עולות שהם

זכרים וע"כ הני דפנ"ח באו לכאן ל"ה הואיל ואדחי
 הדחי ה"ג גבי צע"ת שנעשה צריה חדשה הדך חוי
 ח"ד ז"ל :

ועי' י ד"ק יובן לעג"ד כו' מד' חו"ל לדוד ה' אורי
 וישעי אורי בפסח וישעי ציוה"ך ע"כ. וק' מה
 תלוי זכ"ז. אכן עפי"ה ח"ש אורי בפסח וממאי דקי"ל
 בפסח המפריש נקבה לפסחו דהויא דחויא והפי"ה הדמי'
 לא אדחו אלא יפלו לגדבה להביא עולות זכרים וע"כ הני'
 דכיון דפנ"ח באו לכאן ל"ה הואיל ואדחי הדחי. מזה נר'
 שהצע"ת שנעשה. צריה חדשה הדך חוי ול"ה הואיל
 ואדחי אדחי לכן וישעי ציוה"ך שהוא מקבלי בתשובה
 ציוה"ך שהוא יום מחילה וסליחה וכפרה כאלומו דדו"ק :

ובזה פי' המכ' כו' הפ' ראו עתה כי אני אנו
 וכו' אני אמיא ואחייא. הכו' ראו עתה שהיא
 התשו' דאין ועתה אלא השו' ולא תאמרו דאין מהגייא
 תשו' הרי קי"ל נר' ומחה אינו חו"ן. עו"ק דהא ליתא
 מטעם אני אמיא ואחייא בתח"ה ולא הו' דיחוי כמ"ש ה'
 עיר דוד משם הרא"ש ז"ל :

באו א חפ"ל כו' הפ' המ'. ומטורף לזה נבין ג"כ
 כו' הפ' צפ' ואהתקן וידעת היום והשבות
 אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ
 מחחת אין עוד. דק' מהו חומרו היום. וגם מי לא ידע
 בכל הלה כי ה' הוא האלהים. גמ"ש אין עוד אין לו מוצן
 דמהו הכפל דכבר אמר בשמים ממעל ועל הארץ מחחת.
 אכן חפ"ל בהק' מה שפי' ה' דרש אברהם ז"ל פ' נלבים
 כו' הפ' כי המטא הזאת וכו' לא נפלאה וכו' לא בשמי'
 היא וכו' ולא מעבר לים וכו' כי קרוב אלך וכו' ראה
 נתתי לפניך את החיים וכו' ובחנה בחיים ע"כ
 והדקדוקים רבים ומן הביאור יוצנו. והוא בהק' מ"ש
 בגיטין ד' פ"ו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר
 כהב צכתי ואין עליו עדים וכו' ואמרו בגמ' זמנין אמר
 רב בהגי ג' גיטין אם נשאת הנה זמנין אמר רב לא תלא
 הא כילד יש לה צנים לא תלא אין לה צנים תלא ולי
 אמר לעולם לא תלא ואפי' אין לה צנים וכן אריו"ח ע"כ.
 והנה הפוס' פסקו כריו"ח דאפי' אין לה צנים לא תלא
 כמ"ש בה"ע סי' ק"ל יע"ש וכתב מרן ז"ל דמאי דפ'
 נגד רב משום דרב וריו"ח הלכה כריו"ח וכ"ש הכא
 דלוי מסייע ליה יע"ש. ולכא"ה ה"ס אני אמאי לא כתב
 משום דרב ולוי הלכה כליו וכ"ש הכא דריו"ח מסייע ליה.
 ואין לומר דלית ליה להאי כללה דהרי כת' מרן בכ"פ
 סוף ה' תענית דפסק כליו נגד רב ושמאל משום דלוי
 גדול מהם יע"ש. וא"כ אמאי לא נקב הכא כסדר הגמרת.
 ושו"ר

דמיון דיביל להחיות את המתים ח"כ אין נאמנים בטעמי
 ז. לזה פתח ואמר חסדו וכו' כלפי ח"ה וכו' וסולטניה
 עס דר ודר כמו בעל ששולט על אשמו לעולם קן
 הקב"ה שולט על ישראל לעולם וליבא מענת ניהושין
 כלל וד"ק :

וְזָכַר פי' כי' ה' ד'הו'ע לבו ונשובה אל ה' כי הוא
 טרף וירפאנו וחינו מיתים ביום ה' יקמנו
 ונחיה לפניו והוא פשוט. גם בזה פי' כי' מד"ר ח"ל
 לי גלעד וכו' אם יאמר לך אדם שאין הקב"ה מחייה
 מתים אמור לו הרי אליבו שהוא מסופגי גלעד הוא מעיד
 שהחיה את בן הגרפית על ידו. ולי מנשה אם יאמר
 אדם שאין הקב"ה מקבל את השבים אמור לו הרי מנשה
 שעשה הש' וקבלתיו ש' ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע
 תחינתו פ"ב וק' דמכו במיבות בני תרי מימרי אהרדי.
 חבן לפי"ה ח"ש וכו' כמבואר :

עוֹן מ"ה ה' ז"מ ז"ל דלפי מ"ש בנמו' דאם כסב
 בכת"י ואין עליו עדים לדעת רב ולוי ורז"ח
 דלעולם לא תלא והוי גט כשר ח"כ הדרה קו' לדוכת'
 ד'ישראל יהיו נאמנים לומר גירשתנו דמאי דהשיב הקב"ה
 חיוב ספר וכו' דמי הם העדים עד שהחיה אותם או
 חביאם ממד"ה הם יאמרו לו אתה בעלמך כתבה גט
 ואין עליו עדים ואליבא דכ"ע אם נשאת לא תלא וה"כ
 אם ע"י הו"ל כנשאת והגט גט יע"ש מה שה' וכו'
 לתרן דע"כ ל"ק דאם נשאת ל"ה אלה דוקא היכא דכתוב
 בגט מן י"ח דגן ולעלם חבן כשגט לזמן דהבו הרי"ף
 והרמב"ם דהגט בטל דאם קתנה ויאמר היום ה' את
 השתי ולמחר את השתי אינה מנורבת יע"ש. והף דים
 חולקים מ"מ דעת הרי"ף והרמב"ם דהגט בטל וא"כ
 ה"כ שהנידוסין היו לזמן שגזר עליהם גלות ע' שנה ח"כ
 יכולים לחזור הלוי דמעיקרא ל"ה הוי גט כלל. ועוד כיון
 שפיקר הגט היה על שחטאו ומש"ה ובפשעם וכו' ח"כ
 בהבטל הכיבה יחזרו אליו ובטל המסובב והוי כאלו
 שיקר הגט היה על שחטאו והוי על תנאי כדי שיחזרו
 בהשו'. והדע שכן הוא שהרי מלינו שכ"מ שגלו שכינה
 עמם והם חיה דהגט גט הרי קי"ל חסור לדור עמו
 בשכונתו ח"ו דליכא ריח גט כלל. ועוד נר' דהוי לזמן
 מדקבע הקב"ה שכן לעושים תשו' כמ"ש גדולה תשו'
 שמארכה ימיו וכו' ועוגש לעע"ז והם הגט גט הוא
 לעולם למה קבע להם שכן ועונש ח"ו שהוא לזמן
 ויטלים לחזור. וידוע דתיבת שמים כנוי להקב"ה כמש"ל :
ה'ל מעשה נבא לביאור הפ' והוא דבתיבה אמר
 שישראל יע"ז והקב"ה יעוז אותם כמ"ש
 ואמרו

וה"ה פ"ט מה' ביאת מקדש ה"ב כת' קרן הכ"מ דפ'
 כרב גנד לוי יע"ש וע' לכו' יד מלאכי בכללו הרי"ש פי'
 הקנ"ט ובס' בני קצין ח"א ד' מ"ח ומ"ט ע"ש :

וְהָיָה בסנהדרין דק"ה אמרו שטעמו ישראל חשה שגידת'
 בעלה וכו' ואמ"ל אשה ס' כריסות וכו' והק'
 בס' נגנזה מנחם ז"ל בזה דהרי קי"ל בניטין דפ"ה ע"כ
 האשה שאמרה גירשתני נאמנת חזקה אין חשה מציחה וכו'
 ופסקה הטור ומרן סו' י"ז פ"ב ואין לריבנה להרואה גט
 ולא עדים כלל וח"כ הפה כשהמרו ישראל נהגרו יהיה
 נאמנים. ופי' דשאני הקב"ה מחדש דבשלמה חשה נגד
 בעלה יכולה לומר גירשתני בגט וחבד ואם יאמר לה
 היכן העדים תאמר לו שמתו או הלכו למד"ה. אבל לגבי
 הקב"ה אם יאמרו שגירשתם בגט וחבד יאמר להם היכן
 העדים ואם יאמרו לו מתו יגול להחיותם ואם יאמרו
 הלכו למד"ה ברגע אחד יכול להביאם ח"ש הקב"ה לגביה
 אמור להם חיה ס' כריסות חמכס ר"ל זה חמה ה'
 דשאני הקב"ה מחדש חבו שרמז באומרו כה אמר ה'
 דבחדש יכולה לומר גירשתני וחבד הגט והעדים מהו או
 הלכו למד"ה אבל לגבי דידי חמי אומר לכס חמה ס'
 כריסות הרואני הגט ואם האמרו שאבד חיה העדים ח"ש
 מדוע בחתי ואין חיש להעיד על הגט וח"ת שמתו או
 הלכו למד"ה הקמור קנרה ידו מפדות הן בנערתו החריב
 יס ויקול אני להביאם ברגע ח"ד ז"ל :

וְזָכַר פי' כי' הספרי עתידה כ"י שהאומר הן יכלה ח"כ
 את אשה וכו' אמר להם הקב"ה כלום כהבתי
 אלה חיה אל חגי ולא חיה וכו' גדושים אתם לי חיה
 ספר וכו'. והסנה גמך אל האומר ד'ישראל יאמרו האב'
 שהמרה גירשתני נאמנת ואם נשאת לא תלא ולא יוכל
 בעלה וכו' ולכן אמרו הן יכלה וכו' היסוב וכו' לכן
 מביאם הקב"ה אל חגי ולא חיה דבחדש נאמנת משום
 דיכולה לומר לו חבד הגט והעדים מהו או הלכו למד"ה
 אבל אני יכול להחיות את העדים אם מתו ולהביאם ממד"ה
 ברגע וא"כ בכנו"ד חיה נאמנת ולז"ק וכו' גרושים אתם
 לי לי ייקח בלגבי דידי אין חבן גט וחיה נאמנת
 לומר גירשתני דחיי אומר לה חמה ספר וכו' ודו"ק :

וְזָכַר פי' מ"ש בסנהדרין בשעה שהפיל חמו"ע לכתבן
 האש אמ"ל ה' ליחזקאל לך והחיה את המתים
 וכו' בחותה שעה פתח ואמר חסדי כמה דברבין וכו'
 מלכותיה מלכות עלם וסולטניה עס דר ידר ע"כ הסו'
 כדי לשלט טענה ישראל שאומרים חשה שגירשה בעלה
 וכו' ולדעתם שהיא נאמנת לזה אמ"ל הקב"ה ליחזקאל
 להחיות את המתים כדי לרמוח להם דשאר הקב"ה מחדש

ואמרו בניינים. ו"ו עשה ה' וכו' ואמרו על אשר מצונו
 גבו' לכן גירשם והגלה אותם וגדי' שלה יאמרו וישראל ח"כ
 אין לנו תקנה לחזור אליו דהאשה שהמרה גירשתני
 נאמנה לכן חזר ח"כ כי השוב אל ה"ה בכל לבבך ובכל
 כפףך. ועדי' שלה יקשה היאך יכולים לשוב מאחר דק"ל
 האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנה וח"כ מה מלוא
 זו ומ"ט יב' זה כי רחוקה היא מהם. לז"ק כי המלוא
 הואת אשר חנכי מתוך הניס שם המז' למ"ש בספרי אל
 חנכי ולא חיה דשהני' הקב"ה מאד'ס וח"כ לה נפלאות
 היא והט' דלה בשמים היא ר"ל לגבי שמים שהיא הקב"ה
 לה שיק' דין זה יהט' לאמר מי יעלה וכו' ר"ל דדוקא
 בחדם נאמנה לומר גירשתני משום דאם יאמר לה הדין
 ספרים מנייה חמ"ל שמתו וה"ה לאדם להחיות מתים
 ולהביא הגשמה בעלתה לשמים חלל המוק' כדי לשנוע
 המדיה ולעשות הגט קיים ח"כ חס' חמ"ל מתו העדים
 מי יעלה השמים וכו' ולכן הגט קיים תכל' הקב"ה יעול
 להחיות אותם. וגם ח"ה שהלכו למד"ה נאמנה דמי יעבור
 לנו חס' הים ויביאם תכל' ה' יכול להביאם ברנע וח"כ
 לגבי הקב"ה אינה נאמנה ויכול הקב"ה לומר דליכא גט
 כלל חייה ס' כריתיה דחס' יאמרו מתו העדים יכול
 להחיותם וחס' יאמרו הלכו למד"ה הוא יביאם ח"כ לביח
 גט בלא ורתי' דליב' גט שהרי כי קרוב הליך ר"ל
 שהקב"ה קרוב הליך ג"מ בגלו ישראל גנייה עמהם
 ואם הגט גט הרי ק"ל הסור לדור בשכינתו ח"ו דליב'ח
 גט כלל וחיייה ס' כריתיה וח"כ ידו פשוטה לקבל שדים
 מלב' וכפ' ח"כ כפיך ובלבבך לעשותו ולה' יהיה מן השפה
 גלחוק. זאת ועוד ראה נחתו לפניך היום היום דייקה ר"ל
 חף לפי דבריבט ש"ב גט הוא היום דוקא ר"ל לזמן
 והו"ל כאומר היום חי' את חשתי וכו' דלס' הרי"ף והרמב"ם
 לה היו גט וראיה לזה שהוא לזמן שהרי נפתי לפפך את
 החיים וכו' שחס' העשו חשו' פאריבו ימים זחס' לזו הענשו
 ח"ש וזה המות וזה הרע וגיון שקבעתי לפס' שבר ועונש
 ח"כ מזה גר' דהוי לזמן. ולא הוי גט וח"כ הספ' מועלת
 לבס' ולכן ובחירת צחיים וכו' ברמז. בפי"פ גי' ט' ר"ל
 דלא הוי גט החלטי חלה לזמן ג' שנה וח"כ הספ' מ
 מהנייה זה"ד ז"ל :

מעשה יובן כו' הפ' ראו עתה שהיה הספ' דאין
 ועתה חלה חשו' ולא סאמרו שהם גרושים
 ממני והאשה שאמרה גירשתני נאמנה. והט' פי חני חני
 הוא ואין חלוקים עמדי וכמ"ש בספרי אל חנכי ולא חיה
 והט' חני חמיש' וחיייה וחס' סאמרו שמתו העדים יעול
 חני להחיותם. וחס' סאמרו שהם הלכו למד"ה ואין מידי

מלול זחני וכול' להביאם ברנע ח"כ חין כהן גט פלל
 ויכולים חחס' לחזור בתשו' שלימה לפני סאמור דהו"ק :
 ויבין ח"כ כו' הפ' ביואל יידעתם כי בקרב ישראל חני
 וחני ה"ה חין עוד ולא יבשו עמי לעולם הכו' סאמור
 להם הקב"ה שישובו וליב'ח טענה הן ושלח דפו'
 השיבו חליה עוד האשונה כי בקרב ישראל חני והם חיתח
 דיש שם גירושין חין חני יכול לדור עמהם. וגם חני ה"ה
 ע"ד מ"ש בספרי אל חנכי וכו' ר"ל זה לה נאמר שהאש'
 שאמרה גירשתני נאמנה חלה דוקא בחדם משום דיכולה
 לומר שמתו העדים או הלכו למד"ה וחני יכול להחיותם
 ולהביאם תכל' חני בידי יכולה להחיותם ולהביאם וח"כ
 ואין פויד ר"ל טענה השיבו חליה עוד היא בטילה חלה
 יכולים לשוב בתשו' ועי"ה ולא יבשו עמי לעולם משונהיהם
 חלה וכול' חני לקבלם בתשו' כאמור :

וידון ג"כ כו' הפ' בושעיה מ"ה מי השמוע זאת מקדם
 מאו הגידה הלוא חני ה' ויחן עוד חלוקים מבלעדי
 אל דריק זמוסוע חין זולתי. פנו חלי' והושעו כל חפסי חין
 כי חני אל ואין עוד. בהק' עוד מ"ש בפסיקתא שאלו
 לחממה וכו' שאלו להקב"ה חמר יעשה חשו'. גס ידוע
 דחיה כנו' לתשובה ח"ש מי הנמיט זחת ביה' החשו'
 הלוא חני ה' וכו' חין זולתי שכולם אמרו יסורין ומיתה
 וקרצן חין חני חמרתי יעשה חשו' לכן פנו חלי' ר"ל
 למחמרי והושעו ע"י החשו'. וכו' ה' כתיב לא יוכל וכו'
 ה' ליחא כי חני חל וכו' בספרי אל חנכי ולא חיה
 לכן ויחן עוד ר"ל טענה כל השיבו חליה עוד היא בטיל'
 יהי ויחן עוד כאמור :

ביערתה יובן כו' הפ' יידעת היום והשבות אל לבבך
 ר"ל שהשובו בתשו' ולא סאמרו שיש גירושין
 והאשה שאמרה גירשתני נאמנה דשהני' הכה כי ה' הוא
 חלוקים וכמ"ש בספרי אל חנכי ולא חיה. דשהני' הקב"ה
 מאד'ס. והאיה שחין כהן גט שהרי בשמים ממעל ועל
 הארץ מהחתת וחס' חיתח דיש גט הרי ק"ל שאסור לדור
 ביחד ויחן הקב"ה שורה עמנו בחרן ח"ו דאין כהן גט
 כלל ויכולים לחזור חלי' בתשו' ולא יש טענה השיבו חליה
 עוד ח"ש ויחן עוד ר"ל דטענה השיבו חליה עוד היא
 בטילה ויכולים לשוב באמור :

אין יובן בדרך רמז כו' חומרו יידעת היום וכו' טפ"י
 מ"ש חמפ' בכו' הגמ' סאמרו למשיח חומה חתי מר
 חמ"ל היום דהפגה ששישובו בתשו' ויתוקנו חותיות היר"ם
 שחס' ו"ה חשו"ה מ"ה חלוקים כידוע. וידוע דכלו כל הקלין
 ואין הפגה חלו חלה בתשובה. ח"ש יידעת חוס' ר"ל סלל
 שפגסם פהיה להחזיר חותיות היום למקומם חה חלוי
 והשבות

והשנים הלל לבבך ר"ל שחשבו בתש"ו שלימה ועי"ז יחזרו
 חיותיה היום למקומם ויתקיים קרא דכתיב ביום ההוא
 יהיה ה' אחד וי"ש כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל
 ועל הארץ מתחת אין עוד אלה הוא אחד ושמו אחד
 וזיה טבה לראות בצנין בית קדשית ותפארתיתו בצ"ח
 יח יגל יעקב כיר"ה :

דרוש ב' לתשובה

ימי הרעון והרחמים דאלו הבאים עלינו לחטול
 קבע אותם המלך מש"ע לימי סליחה וכפרה
 לכל מי שנתנדבה רוחו לשבז אליו ית' פתח לו פתח בימי'
 ההדורים האלה שהם חדש אלול ותשרי לשבז בכל לבו ובכל
 נפשו מעצירות שבידו. והן אל אביר לא ימאס וימינו
 פשוטה לקבל שמים. וכמ"ש רז"ל שבר"ח אלול אמר הקב"ה
 למשה עלה אלי ההרה שנתרנה הקב"ה למחול בו עונם
 של ישראל ממעשה העגל וזויה למרע"ה לעלות ההרה
 לתת לו לוחות שניות והעביר שופר. במחנה משה עלה
 להר והתגפל לפני ה' מ' יום והם הימים האלו שמר"ח
 הליל עד יו"ד. ובתגל דב"ה אמרו שישראל היו נוהגים
 כל אותם הימים לום ותענית ויום האחרון שבטלם גזרו
 הענית ולטו בתענית ולפיכך נקבע אותו יום לכפרה ע"ס
 כל הדורות. ויהי מאז הפקיד אותו המלך מש"ע החדש
 הזה ראש לימי הרחמים והרעון למאן דגני בבית חפל והלך
 חבכים בכל ימות השנה ישוב אל ה' בכל לב ובכל נפש
 ויירא ויפחד מיום הדין הגדול והטורח כי קרוב יום ה'
 ומי יבילט. לכן יבקש תרופה למחלתו קודם בואו לדין.
 ודורשי רשומות אמרו ה"י ל'דודי ו'דודי ל'י ר"ת אלול
 ע"ד שבו אלי ותשובה אליכם כי בזה החדש נרמזה
 התשובה אל ה' דהיינו ה"י לדודי ואז ישוב גם דודי ל'
 וס"ה הפסוק ד' יודי"ן נגד מ' יום. וכן אר"ה שאג מי לה
 יירא ר"ת אלול ראש השנה יו"ה"ך 'הוש"ר ע"כ :

ש"ס צבא ר"ח אלול יגיד את שונו וישוב מעצירות שבידו
 אז וגשא עונו לשון סליחה מלשון נושא עון ועובר על פשע
 ר"ל שהקב"ה מקבל תשובתו וסולח לעונותיו כאמור :
ואם אל סודו נדרוש החדש הקדוש הזה הוא ר"ח אלול
 מה טובו ומה יופיו שנבחר שם הקדוש הזה אלול
 בסוד שמות הקדש המאירים בו למעלה במלכות שמים.
 שם האחד הוא שם ס"ג יו"ד ה"י וא"ו ה"י שבו ג' יודי"ן
 ואל"ף ג' ה"ל של אלול. ושם השני שם אהי"ה אל"ף
 ה"י יו"ד ה"י שבו ג' יודי"ן ג' ל' של אלול ואל"ף שבו
 נעלמה ביו"ו של אלול. וב' שמות הלו עולים למספר דר"ך
 המאירים בים הגדול היא מלכות שמים שהוא שם צ"ן
 ועי"ז ב' שמות אלו נפכהים י"ג מקורות דרחמי ממקור
 העליון נתיב לא ידעו עי"ב. **ובזה** רמז ה' חמ"י ז"ל
 הנותן בים דר"ך ר"ל כשיאירו בים שהיא מלכות שמים
 ב' שמות דר"ך ס"ג וקס"ח הנו' אזי ובמים עוים נתיב'
 אותו נתיב לא ידעו עי"ב גמלם כרוב רחמינו. וזה מאמר
 הפ' טוב וישר ה' ע"כ יורה חמאים בדרך. ע"כ **ובזה**
 רמז ט' הפ' נחפשה דרכינו ונחקרה וגשובה עד ה'
 נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים. הכונה שגריכים
 אנחנו לחפש חיפוש מחיפוש וגשובה עד ה' בתש"ו שלימה
 לפני ית'. ומתי יהיה זמן החיפוש הזה לו"ח כי הוא בזמן
 דאל"ל אל בשמים שהוא בחדש אלול שמתגלים בו ב'
 שמות הקדושים שיש בהם ב' פעמים אל"ל דהיינו יח"י
 תלת יודי"ן ואל"ף משס ס"ג וג' יודי"ן ואל"ף משס קס"ח
 אז הוא זמן התשובה עכ"ד :

אשר בזה חפ"ל ט' הפ' זבח תודה יכבדני ושם
 דרך הראשו בישע אלהים. דק' מהו אמרו
 יכבדני צב' נוגי"ן ורז"ל דרשו כל הזבחה את ילרו
 ומתודה עליו כאלו כבדו להקב"ה צב' עולמות. ול"ל למה
 בא הרמז בנוגי"ן דוקא. גם מהו אמרו ושם דרך אין
 לו מוזן. הכן עפ"ה ה"ש דעיקר התש"ו היא בחדש אלול
 שבו מתגלים ב' שמות אלו ס"ג וקס"ח שם ג' דר"ך
 יאורו במלכות שמים שהיה שם צ"ן ומלקטה רפ"ת
 טה"ק צ"ן ורפ"ח ג' ש"ס. והנה ע"י הארת ב' שמות
 אלו שבהם צ"פ אל"ל יאירו י"ג מדות עליונות של רחמינו.
 והנה אל"ל בנילוי קפ"ה. צ"פ קפ"ה יעלו ש"ע נהרון
 דאל"ל כידוע. ח"ש זבחה תודה מי שזבחה ילרו ומתודה
 עליו וחרר בתש"ו שלימה אזי יכבדני שמכבדו להקב"ה
 צב' עולמות כמ"ש בגמ'. ואימתי יהיה זה לזה רמז צב'
 נוגי"ן ר"ל בחמשים יום שמר"ח אלול עד הוש"ר שבהם
 מתגלים נש"ב אז הוא זמן התש"ו. וג"כ לזה ושם דק'
 ר"ל וש"ס שהיא המלכות שנקראת ש"ס כגז' מאירים בה
 דר"ך

דר"ך הם ב' שמות הנו' שהם גי' דר"ך ועי"ז ארמנו
 ביש"ע אלהים ר"ל שעי"ז מהגלים ש"ע נהורין דא"א
 שהם כנגד ב' שמות א"ל שבמילואם עולים ש"ע ועי"ז
 יפתחו שערי רחמים לקבל תפילותינו ותשובתנו צר"ן
 וא"ש הוי"ב :

אִשָּׁר עפי"ז אפ"ל כו' הפ' אשרי תמימי דרך ההולכי'
 בתורת ה' אשרי נולדי עדותיו בכל לב ידרשבו
 חף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו. דק' מהו אומרו תמימי
 דרך. גמ"ש אשרי נולדי עדותיו וכו' חף לא וכו' מי לא
 ידע בכל אלה. חכן עפי"ה יוכן ובהק' עוד מ"ש החיד"ה
 ז"ל בכס"ד דרוש ע' וז"ל ראש לתשובה מי שנדבה רוחו
 אותו לשבז בתשו' ראשית צבורי כל לריך לקבל עליו עול
 התו' ואח"כ לשבז בתשו'. פקח עיניך וראה אנשי כנה"ג
 דתקון בתפילה אחר ברכת חוץ הדעת השיבנו חבינו
 לתורתך וכו' והחזירנו בתשו' שלימה לפניך. נמלא דקודם
 התשו' לריך דעת ות"ת ואח"כ ישוב. והטעם לזה הכה
 כתב הרמב"ם פ"ה דתשו' וז"ל ומה היא התשו' שיפוצו
 החופה חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא ישנו
 עוד ויתגמס ע"מ שפצר בדכתיב כי אחרי כזוי נחמתי
 ויעיד עליו יודע העלמותה שלא ישוב וכו' ולריך להתודות
 וכו' שאם התודה ולא גמר בלבו הרי הוא כטובל וברן
 בידו. וכה"א ומודה ושחז ירוחם ולריך לפרע התעה וכו'
 ע"כ וא"כ מוכרח לבעל תשו' לקבל עליו עול תורה
 שאם הוא רחוק מהתורה יעבור על כמה חסורין והוא לא
 ידע ולכן היקנו חוץ הדעת משיקרא שלריך ידעה למי
 חטא ואפי' בדבר קל עבר אחימרא דרחמינה ממ"ה
 הקב"ה ואח"ז השיבנו חבינו לתורתך כדי שידע מהו
 החטא ואח"ז השיבנו והחזירנו בתשו' שלימה ה"ד ז"ל :
וְדַרְבַּי ארן חמדה ז"ל פ' יתרו הביא מכל נחמד ע"ז
 וז"ל משל למלך גדול אשר היה לו יועץ איש גדול
 ואכס והמלך ההבו ואין דבר סתר למלך אשר לא גילה
 אותו להאיש הזה על פיו ילא ועל פיו יבא. ויהי היום
 בחגי הלילה בא כתב אל המלך ממלך גדול ותקף נמנו
 שאמ"ל הכן עמך למלחמה עמי ויחדר האישי וילפת.
 הקף שלח אחר אהבו הנו' לאמר מהר רדה אלי הלא הענינו
 פי הדבר נחון. ומשרתי המלך הלכו להביא את היועץ
 וראו חושך הרבה ויקחו בידם חבוקות גדולות להאיר להם
 את הדרך. והנה בדרך נכנס ציוען רוח שיטות וכיבה את
 החבוקות והלך חשכים ואין ענה לו וגפל באחד הצורות
 ויטקף את בגדיו וגופו מקף רגל ועד ראש. ובהגיע אל
 חדרי המלך החיטונים נס שמה כיבה כל הנרות וגם שם
 נפל שרד ושיבר כל כלי השמימי המלך כלי זכוכית לבנה

היקרים. המלך כשמוע צהדרו הקולות שבחדריו החיטונים
 פתח הדלת וראה כי חושך זהם ונטל הוא בידו את הנר
 לראות וראה את היועץ הנ"ל כי הוא המחריב והמרעיש
 היכלו והוא עלמו מכ"ר ועד ראש מלוכלך ומטוקף וכיה
 המלך להוליכו מהר מן היכלו וליתנו בבית הסוהר. ויהי
 היום כאשר יבשו שרי המשפט לעיני צדיק קראו ליועץ
 הנו' למשפט ושאל אותו הראש שבהם מדוע ככה עשית
 וכיבה את החבוקות והנרות שבבית המלך התחיל היועץ
 לשחוק אמר אין עון יותר מכזבי הנרות הלא יש לי עון
 יותר חמור שכל גופי מלוכלך צענופת ואין אוד והדר לי
 צפני יד ורגלי גם הפסידה שעשיתי בבית המלך ולמה
 מגיחים העון החמור שעשיתי ושאלים אותי על כזוי
 החבוקות והנרות. השיב לו חכם אחד הוי שופט אתה
 שאומרים עליך חכם החכם רואה את הגולד ודאי שיעקר
 החטא שלך כזוי הנרות והחבוקות דאם היו משרתי המלך
 הולכים בלא חבוקות והלכו חשכים והיית נופל בטיט
 ולאה לא היה עליך אשמה. אבל הלא היו לפניך אורות
 וחבוקות גדולות אשר אם לאורם הלכת לא נפלת. וכן
 בהיכל המלך היו הנרות דולקים ומאירים וא"א היה לבא
 לידו נוק. אכן אתה שבבית הנרות אתה שגרמת כל
 הפסידות והבזיונות האלו א"כ עיקר העון הוא כזוי
 האורות. **הַנְּמִשֵּׁל** המלך הוא ממ"ה הקב"ה והאדם הוא
 חביב לפניו ית' ונתן לו נשמה קדושה ולויה אותו לילך
 בדרך טובים כמ"ש ושמרו דרך ה' לעשות דקה ומשפט.
 רק הנה הימה חשכה גדולה הילכ"ר שהוא מחשיך פני
 הצריות כרוך על עקבו. מה עשה הקב"ה מהר לאדם
 חבוקה גדולה ונר גדול היא התו' הק' ונקרחה אור
 בדכתיב כי נר מלוח ותורה אור. החכם עיניו צראשו
 טבל החבוקה בידו היא התו' והולך לאורה ועי"ז לא יטה
 ימין ושמאל מדרך הישרה. לא כן אם מכבה הנר שהיא
 התו' אז גורם לעלמו רעה שהוא מטקף עלמו צענופת
 והמאיר ופוגם צענופת עליונים שהם כלי הנולך. מי גרם
 לו כ"ז ודאי העיקר הוא כזוי הנרות את"ד ז"ל.
בְּזִי"ן כו' הפ' הנו' אשרי תמימי דרך ר"ל אשרי לאדם
 שחזר בתשו' שלימה והולך בדרך תמים צדק הלול שבו
 מתגלים ב' שמות הנו' שהם גי' דר"ך חכן קודם כ"ד
 ההולכים בתורת ה' ר"ל שהעיקר הוא התורה. ונ"ט לזה
 שפי' התו' בלומדו ספר תורת ה' עי"ז אשרי נולדי עדותיו
 שיקיים המלות כראוי. וגם עי' התו' חף לא פעלו עולה
 בדרכיו הלכו שידע עי' התו' מה חומר האסור ומה
 חומר העון וכיון שהשב בתשו' לריך לכל הלו לכן קודם
 התשו' לריך ללמוד התו' כאמור :

ובזה אפ"ל כו' מד' ילקוט הביאו צפ" כס"ד שם ח"ל
 כי קולך ערב ומראך נאווה כי קולך ערב בתפילי
 ומראך נאווה צח"ת ע"כ וע"ש מה שפי' ה' לפי דרשו.
 ולדרכינו יובן דכבר כתבנו דקודם התפלה לריך ת"ת כדי
 שעי"ז יכיר ויבין מהות החטא וגודלו ויפור מרע ויעשה
 טוב וידע דעיקרי התפלה הם קו"ל גו"ם ממז"ן. ח"ש
 אימתי כי קולך ערב בתפילה ובה ברמז קולך היינו
 קו"ל ערב גי' גו"ם ממז"ן ור"ל אימתי תשובתו בקול
 טוב ממזן להגייה ליה זהו דוקא כשמראך נאווה צח"ת
 בתפילה שעי' הסו' היא המראה לו את הדרך באמור :

ובזה פי' ה' ז"ל שם כו' הפ' טובה ישראל עד ה"א
 כי כשלה בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל
 ה'. והוא צהק"מ"ש בפסיקתא עד ה"א לשון עזרה עד
 ה"א. ויתקב הכל במ"ש השור חו"פ פי' כ"ה לדעתה
 הרא"ש ז"ל שהמורה בפני שנים שחייב לראובן מנה וכיוצא
 אינו כלום כל שלא אמר אתם עדי ע"כ. וכבר אמרנו
 שכ' הרמב"ם שהתפלה היא שיכיר חטאו ויתחרט ויעיד
 עליו יודע תעלומה שלא ישוב. ח"ש טובה ישראל ומה
 היא התפלה עד ה"א מלשון עד שיעיד עליו ה' שלא
 יחזור לחטאו דכשהוא מעיד עליו ה' הודתו הודאה. אבל
 ערס כל קחו עמכם דברים דברי הו' במש"ל למען
 דעת חטאתיו וחומרם בפרטות כמ"ש שפיקר הכל הסו'
 כמ"ש השיבנו וכו' והחזירנו וכו' ואמר עמכם שיהיו הדין
 עמכם בלי הסח הדעת או אמרי אליו כל תשה עון
 שיחזור בתפלה משום יקח עונן זאת התורה. ועוד
 מעלת הסו' ונשלמה פרים שפתינו דהעוסק בתפלה כאלו
 הקריב כל הקרבנות את"ד ז"ל :

באו"א אפ"ל כו' הפ' הסו' דיל"ד מהו אומרנו עד
 ה"א. ולמה בתפילה אמר הלהיך וחת"כ אמר
 אל ה'. גם מהו כוננו באומרנו כי כשלה בעונך כהוא
 עון וקרי ליה מכשול. אכן יובן בהק' מה שפי' ה'
 מהרמ"ג ז"ל צם קולו ש"מ שבסו"ס דברי מרדכי ז"ל
 ד' קפ"ו ע"כ כו' הגמ' פ"ח דיומא ח"ל אריו"ח גדולה
 תשובה שדוחה ל"ה שבתו שכ' הן ישלח איש את השאו
 וכו' הישוב אליה עוד וכו' והוא גי' רעים רבים ושוב אלי
 נאום ה' ע"כ. והנה כל רבני המפ' כאריה שאנו על
 הארץ מימרא דריו"ח דמתי אולמיה התפלה מאחר דכך היא
 המדה בכל הסו' כולה אתי עשה ודחי ל"ה ה"ג אתי עשה
 דחשבה ודחי ל"ת דלא יוכל וכו' ור"כ מה כח דתפלה נחל
 וכל ה' לדרכו פנה. ולפקד"ן עפ"י מ"ש החיד"ה ז"ל
 כס' דברים אחרים דרוש ו' ח"ל רחמי שכתבו נאום
 הג"צ ז"ל שחקר דברי קו"ל לאו הניחק לעשה אין לוקין

עליו ח"כ כל לחין דאורייתא הנחק' מן העי"ר לז' האדם
 בתפלה וחסו' מ"ע היא כמ"ש הרמב"ם ח"כ היכן מליט
 מעולם מלקות ומיתה ע"כ לאו שבתו דהא הו' ניש"ל
 דתשובה ורפי' לא עשה עדיין פטור האיל ופי' ל'. ופי'
 דהא קו"ל אין לוקין על לאו שבכללות וטעמא דכיון דכולל
 דברים הרבה לא הו' לאו חמור ללקות עליו. ומינס
 גמריקן לפני העשה דדוחה הלאו כשני"ל היינו דוקא
 בעשה פרמי כגון שלוח הקן השבת גזילה דחמיר האי עשה
 לפוטרו ממלקות כיון שפרמי בו הכתוב לנחוק לעשה.
 אבל עשה דתפלה שהוא כללי לכל ל"ת שבתו אין בו כח
 לפוטרו מפני מיתה ומלקות מטעם ניש"ל ח"ד סג"צ ז"ל.
 ועפ"ד ח"ק אנו נאמר לדברי ריו"ח כעין זה דהא דקו"ל
 אתי עשה ודחי ל"ת היינו בעשה פרמי כגון מילה ברצפת
 וסדין בלייתו אבל עשה כללי לא דחי הל"ת דלא חליט
 עבה הכללי לדחות ל"ת הפרמי דמאחר שכולל לכל עצירות
 שבתו דחיתוכו בעשה דתפלה דחף החומה בשוגג ומביא
 קרבן מ"מ לריך שיחודם עליו וגם המומתים במיתה כ"ד
 מחודים ששהא תיפתס כפרס זבלה ודחי ח"קו מתכפר
 כדודע ח"כ הו"ל עשה דתפלה ודחי עשה כללי ואין צו
 כח לדחות לאו הפרמי דלא יוכל וכו' ומש"ה קאמר
 ריו"ח היינו משלחה דתפלה וגדול כחה שדוחה ל"ת שבסו'
 ח"ע"ז דמדינה לא דחי האי עשה ללאו זה ח"ד ז"ל :

אשר עפ"י ח"כ אפ"ל כו' הפ' בהושע י"א ועמי הלוואי
 למשובתי ואל על יקראוהו יחד לא ירומם.
 לא העשה חרון אפי ילא חשוב לשפת אפרים וכו' אחרי
 ה' ילכו כאריה ישאג ע"כ. דיל"ד מהו כוננו ועמי
 תלויים וע"ז זרש"י ז"ל פי' דבשאומרים להם לשבז הש
 תלויים ועומדים אס לשבז אס ללאו. וז"ל במתי תליית
 ספקייהו אס ישבו אס ללאו. גמ"ש יחד לא ירומם אין לו
 הבנה כלל. גמ"ש אח"כ לא העשה חרון אפי וכו' מהו
 הצוגה בזה. ומי לא ידע בכל אלה דהקב"ה רחום וחנון
 הוא ולא יכחיש זהרבה להשיב אפיו. אכן עפ"ד ח"ש והוא
 דמדינה ציה רחיי שלח תקובל תשובת האדם דחף דקו"ל
 בעלמא ח"ע ודחי ל"ת וכו' כשהעשה פרמי לא כן כשהעש'
 כללי אין חמור כ"כ לדחוס הלואו אלא הלואו במקומו
 עומד אלא משום הגדולה מוגלת התפלה דח"ג דתפלה
 שהיא כלליה דוחה הלואו גדי שלח יסיה חורבן שלם
 ופקו"ן באמור. ח"ש ועמי תלויים למשובתי ר"ל
 דבשאומרים להם שישובו הם משופקים אס ישובו או לא
 והיינו בעמיייהו משום דחף דקו"ל בעלמא ח"ע ודחי ל"ת
 וכו' בעשה פרמי דוקא אבל עשה כללי כגון עשה
 דתשובה לא חליט כחה לדחות הלאו דלא יוכל וגבן הם
 מסופקים

מסופקים שלה חועיל להם השו' ח"ש ואל על יקראוהו יחד לא ירומם ר"ל תדע למה הם מסופקים משום ואל על יקראוהו שחומרים להקב"ה יחד לא ירומם ר"ל דכשיהיה העשה כללי ז"ש יחד אזי הלא ירומם ר"ל שאינו דחה הלאו הלא הוא רס ונישא על העשה ולכן הם מסופקים אם מהנייא להו תשו' או לא, ולא ידעו דהיינו רבותא דהשוכה גדולה תשו' דאף בעשה כי האי שהיא כללי עכ"ז דוחה הלאו משום דלא אעשה חרון אפי לא תשוב לשחת ר"ל דלא יוכל וכו' ח"ש לא. ר"ל לאו דלא יוכל תשוב לשחת דאחי עשה דהשו' ומשחיה הלאו אף צכה"ג דהיא עשה כללי כדי שלא יהיה חורבן עולם. לכן לא בעי ספיקא אלא אחרי ה' שחמר יעשה תשו' ילכו. ואימתי זמן תשו' לז"א תארי"ה ישאג ר"ל יעשה תשו' בזמן תרי"ה שהיא ר"ת 'אלול ר"ה 'יוה"ד 'היש"ר כמ"ש ז"ל ודו"ק :

ובז"ו כו' הפ' והוא רחום יכפר עון ולא ישחית וזכרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. הכונה והוא רחום יכפר עון ומקבל את האדם בתשו'. ולא ישחית ר"ל הלא של לא יוכל בעלה וכו' ישחית גדולה תשו' שדוחה ל"ה שבהו'. וכ"ת כיון שהעשה כללי הו"ך דוחה את הלאו. עו"ק היינו גדולת התשו' משום האם לא יקבל את האדם בתשו' והרבה להשיב אפו על האדם החוטא כי הוא רשע בעונו ימות וע"י שמקבלו בתשו' עי"ז ולה יעיר כל חמתו לכן כיון דיש הבחנה עולם לכן מקבל את האדם בתשו' אף שהעשה כלליה והוא קיל עכ"ז דוחה הלאו כאמור :

ובזה חפ"ל בדרך רמז כו' הפ' צפ' תלא כי יקח איש אשה חדשה לא ילא בלצח ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח. דק' מכו' אומרו אשה חדשה הול"ל כי יקח אשה. גם מהו הכפל לא ילא בלצח ולא יעבור עליו ומכו' כונתו באומרו ולא יעבור עליו לכל דבר. אכן עפי"ה ח"ש וצחק' עור מ"ש בזה"ק ע"פ ויהי היום ויבואו בני האלהים להתייב על ה' ויהי היום דא יומא דר"ה ויבואו בני האלהים הלו צ"ד ש"מ שבאים לדון את האדם צר"ה וכו' כידוע. גם ידוע מה שפי' המפ' ז"ל כו' הנמ' תחורי תרי ולא תחורי אשה שישוב בתשו' האדם באלול אחר אב שמולו תרי ולא ימתיק בתשובתו עד תחורי אשה שהוא חדש אלול שמולו בתולה אלה עיקר השו' היא באלול כדי שעי"ז צבא יוס הדין שהוא ר"ה לא ילא חייב צדיק אלא זכאי. גם ידוע שבעל תשו' הקב"ה צורא אוחו צריה חדשה כמ"ש במד' ע"פ תכתב זאת לדור אחרון ועם צבא יאלל יה מלאך שהקב"ה מקבל תשובת השמים וצורא אוחו צריה חדשה

וכן דהפ"ה אמר במזמור השו' לצ עיבור צרה לי אלהים וכו'. בז"ו כו' הפ' כי יקח איש אשה חדשה ר"ל שישוב בתשו' שלימה שעי"ז הוא לוקח אשה ר"ל גשמה חדשה כמ"ש שהקב"ה צורא אוחו צריה חדשה. וצח צרמו ג"כ כי יקח איש אשה ר"ל שישוב בתשו' אלול שמולו בתולה כאמור. אזי לא ילא בלצח ר"ל צבא יוס הדין שהוא יוס ר"ה שיבואו בני האלהים להתייב על ה' או לא ילא דוט בתובה אלא לזכות משום שהקב"ה מקבל תשובתו גדולה תשו' שדוחה ל"ה שבתורה. ח"ש ולה יעבור עליו ר"ל הלא של לא יוכל יעבור עליו הקב"ה כדי לקבל תשו' האדם. ואף שהעשה היא לכל דבר ר"ל שהיא כללית והיייא עשה קיל עכ"ז היינו גדולת התשו' שאף שהעשה קיל עכ"ז דוחה הלאו. והע' משום שעי"י התשו' נקי יהיה לביתו שיהיה ביתו זה גופו נקי מהעבירות ועי"ז שנה אחת שהוא השכינה שורה עליו ועי"ז ושמח את אשתו שהיא נשמתו. הא לאו"ה הוא רשע בעונו ימות וכיון שיש השחתת עולם לכן אף שהעשה קיל עכ"ז דוחה הלאו ומקבל את האדם בתשו' כאמור :

והנה לחקירת הכ"ב ז"ל דאמרו לא תשביק לעשה תשו' לאו הנית"ל וליפטר האדם מכל מין מיתה ועונשים דהכי קי"ל דכל לאו שנית"ל אין לוקין עליו. הדין יתיב ה' קילו ש"מ ז"ל בס' ד' קפ"ז ע"ג ח"ל אפשר ליישב עפ"י מ"ש ההוס' בכתובות ד' ל"ב עמ"ש שם מעידין לנו באיש פ' שחייב לתצרו מיתותיו וזו ויגמלוהו זוממים לוקין ומשלמים שלא השם המצויים לדי מכות מציאם לדי תשלומין דצרי ר"מ וחד"ה כל המשלם אינו לוקה. כהבו ההוס' צד"ה שלא השם ח"ל וגר' לר"י לפרש שלא השם וכו' כלומר שהתשלומין לא נכתבו בסמוך למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עלמנו לא הענה והם פנה ועשיתם לו כאשר זמם או דהי' הו"א דהו"ל לאו הנית"ל ואין לוקין עליו. אבל עתה שנכתב רחוק זמ"ז לא היו נית"ל ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ליה נית"ל אפי"ג דהשביב לא כתיב חלל לאו דלא הגזול דהתם דהי' ע"כ הוא נית"ל שהרי עוקר גזילה מתחת ידו. אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם הינו עוקר הלאו דלא הענה דעי' שאנו עושים לו כאשר זמם הינו נעקר עדותו אלא ע"י שהחס הילך לא תשביגן ליה נית"ל כיון בלא נכתב תחריי בסוף לו ע"כ וכ"כ הרח"ש שם. ולכאורה ק' במ"ש שלא נעקרה עדותם אלא ע"י שהחמו דגם ע"י שהחמו לא דמי לגזילה דסו"ס הרי העידו שקר וכי החמו מיאי היו לא תיקטו לאו דלא הענה כמש"ב גזילה. אלא דפשוטו כונתו ז"ל דמתחר דהחמו ונמנאלת עדותן שקר הו"ל כאלו לא העידו דנעקרה עדותן

עדותו וא"ל כמשיב גזילה דעקרה גזילתו. משא"כ כי עבדין ליה כאשר זמס דלא נעקרה עדותן. ונקטין מדברי ר"י והרא"ש כלל חדש דכי נכתב העשה סמוך ללאו בכל גזילה מנתק הלאו אבל כי לא נכתב אחריו סמוך לו אז לא היו ית"ל אלא דוקא כאשר מקיים העשה נעקר הלאו דומייה דגזילה דכשמיבי את הגזילה כאלו לא גזל כלל. אבל היכא דלא מיעקר הלאו כגון ועשייתו לו כאשר זמס דלא נעקר לאו דלא תענה דסו"ס הרי עדות שקר העיד ולא נעקרה העדות לא היו ית"ל והי"ל וה"ל ה"י הא"י עשה דהשו"י לאו סמוך ונראה לכל לאוין שבתורה ונכתב רחוק מהם ובקיום העשה לא מיעקר הלאו מעיקרו ע"ג שפ"ז או ג"ע או חילול שבת וכיוצא ע"י החשו"י לא מיעקר הלאו דסו"ס חילול שבת ועפ"י והרי איתיה לחילול שבת ולא מיעקר מעיקרו אלא דמתקן מעשיו ולא דמי לגזילה דכשמיבי הגזילה כאלו לא גזל משו"ה לא היו ית"ל ואין העשה דהשו"י פוטרו ממכות ועונשים :

גזילה פ"י כ"ו ה"פ מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם עשויים באתם וישר. הכנה מעשה ידיו אשר דן הרשע בדי"ש ומענישו אמת ומשפט יבדיל הוא מענישו וכמו קן נאמנים כל פקודיו אשר יזונו להלקות ולהמית העובר על המטה נאמנו מאד. וכו"ל ולמה זה והלא כלל גדול בתו' לאו הית"ל אין לוקין עליו וה"ל בין בדי"ש בין בדי"ש החיטה לאו בר עונשים. לזכור ה"י דזין זה נקרא לאו הית"ל דדוקא סמוכים לעד לעולם כשיהיו סמוכים העשה ללאו אזי עשויים באתם וישר דלא למילקא עלייהו. אבל עשה דהשו"י אינו סמוך לכל לאוין שבתורה. וכיון דכעת שהיא מקיים העשה דהשו"י לא מיעקר החטא כהשבת גזילה דהכתי' הע"י וחילול שבת וכדומה איתיה בעולם צעיק סמוכים וא"ל לאו סמוכים לא מיעקרי לאו הית"ל ח"ד ז"ל :

ואנכי העבד אחרי החתבקי בעפ"ר חמיכה מולבד דחילוק זה ניתן ליהגור בשב מיראה דלא נעקר העון לגמרי דדעותה כשגנות. אבל בשב מאהבה דמלצה דנעקר העון לגמרי חף גם זאת דנחשב לו לזכות דמשו"ל זדונות בזכות וא"כ הו"ל ממש כהיה דגזילה דכשמיבי הו"ל כאלו לא גזל כלל. אבל הי"ל כששב מאהבה הו"ל כאלו לא חטא וחף גם זאת דנחשב לו העון לזכות. והרואה יראה דכמעט כל חקירת הג"כ ז"ל היא כששב מאהבה וכמ"ש איהו גופיה לעיל ד' קפ"ו ע"ד מפס הית"ל ז"ל ח"ל ואלם חקירה זו בלתינוגה וכו' דמאחר דה' ברחמיו הוא תקן חשו"י וכך שטו ז"ל זדונות בזכות וכו' כיון דעון עלמנו נמחק ולע"ה זכו השתכחה ביה ח"כ למה ילקה ע"כ.

וא"כ חילוקו ג"כ לא אחי אלא בתשו' מיראה אבל בתשו' מאהבה חזרה חקירת הג"כ ז"ל למקומה :

עוד זאת חמיכה דהתינה חס עבר עבירה שלא כתיב בה כ"ל לאו אחד דוקא אז אמרי' דאם העשה סמוכה ללאוין הוי ית"ל ואם לאו לא הוי ית"ל וכדברי ר"י הג"ל ואתי שפיר חילוקי המ' לענין החשו"י. ברם אכן מה נענה חס עבר עבירה שיש בה תרי לאוי דסמיכי אהדי: כמ"ש בגמ' לעבור עליו בשני לאוין וכלאו דרביה שיש בו כמה לאוין וכיוצא דלז החילוק הוא להפך דאם תרי לאוין סמוכים לעשה אז אמרי' לא אחי עשה ודחי תרי לאוין וכמ"ש בתמורה ד"ד ע"ב בענין הממיר. וכתבו החוס' בזבחים ד' קי"ד ע"ב ד"ה אלמא וכו' החס דסמיכי הלאוין חלל העשה והביאו ראיה מן הבא אל המקדש סמא אבל אשכחן גזילה דאיכא תרי לאוי לאו דלא תעשוק ולא תגזול דבפ' המקבל אמר רבא זכו עושק זהו גזל וחסבי ליה ית"ל במכות ד"ד הילכך נריך לחלק בזהיא דתמורה מדפרישית דלכך סמך הלאוין אלל העשה לומר שאין העשה מנתקס ע"כ. הרי להדיח דס"ל דתרי לאוי דסמיכי לעשה לא הוי ית"ל ולוקה. אבל כשהם תרי לאוין דלא סמיכי לעשה הוי ית"ל וא"כ אם עבר אדם על תרי לאוי דסמיכי אהדי כיון דעשה דהשו"י היא רחוקה מהם הו"ל ית"ל ולא לקי וא"כ למה ילקה האדם בעוברו עליהם וכמו שחקר הג"כ ז"ל דהשתא ליכא לתרוני כמו שהי' מהרמ"ג ז"ל דכיון דעשה דהשו"י רחוקה לא הוי ית"ל. דהדרבא בתרי לאוי דסמיכי אהדיה היא הטענת כיון שהעשה רחוקה הוי ית"ל ולא לקי וכדברי החוס' דזבחים המ' :

הן אמת שתחוס' בתולין ד' פ' ע"ב ד"ה הנח למחוסר זמן וכו' כתבו בסו"ד ח"ל והכ"ש מוורדון היה אומר דלא אחי האי עשה ומנתק תרי לאוי כמ"ש בתמורה וכו' לומר דה"ד היכה בשני לאוין סמוכים קאמר חרע וכו' ועוד דהמר"י בההיא פרקא דלא לקי אלאו דלא תגזול יכו' ה"י דוקא היכה שהשני לאוין סמוכים קאמר וכו' ע"כ. הרי דלא כתבו כ"א שיהיו הלאוין סמוכים אז לא חשיב ית"ל ולא כתבו שיהיו סמוכים לעשה כמ"ש בזבחים אלא בין סמוכים לעשה בין אינם סמוכים לעשה כיון דהם תרי לאוין דסמיכי לא חשיב ית"ל וכמוכן מודבריהם. וכ"כ ג"כ במכות ד' ע"ו ע"א ד"ה תנינא יע"ש. ית"כ לפי"ז ח"ש דלא חשיב עשה דהשו"י ית"ל חף חס עבר על תרי לאוי דסמיכי :

ברם המעיין יראה שדברי החוס' בתולין המ' הם קשים להולמם כמה שנתקשו מגזל וכתבו ועוד וכו' :

וכי' א"ו דשי' לאוין סמוכים קאמר דהרי בגזל סמוכים הם לה תעשוק ולה תגזול וא"כ איך אמרו בגמ' דהוי נית"ל וכבר עמדו עליהם הראשונים ז"ל. ויש שרלו לומר דכוננה דכיון דכהיב חס רעך לא הוה סמוכים. וה' שעה"מ ז"ל בד' ס"ה פא"ב כהב דודאי חסור לשון יס בדבריהם ונ"ל דהרי לאוי סמוכים לעשה ודבריהם בחולין ובזבחים שפה אחת להם ושלא כדברי ה' יבין שמועה ז"ל שהבין הדברים כפשטן והביא אותם בסו' קל"ו יבסי' הקו"ד כע"כ. ומזה תמה ג"כ ה' שעה"מ ז"ל על הפר"ח ז"ל וה' מולל מאש ז"ל סי' כ' שהי' לדברי ההוס' דפ' חז"ר דס"ח ד"ה לעבור עליו צב' לאוין שכתבו ח"ל וח"ה ולקומה בגזל גופיה וכו' והי' משום דלא לקי' אלאו דגזל משום דהיה"ל אבל אי מוקמינן אכובש שטר שכיור לקי' ע"כ. וכתבו הם ז"ל דכוננה דאע"ג דכובש ש"ס נית"ל וכו' מ"מ כי מוקמי ליה הללו דלא תגזול אכובש ש"ס לקי' שפיר משום דלא אחי' חד עשה ומנתק הרי לאוי סמוכים משא"כ כי מוקמינן ליה בגזל לא הוה תרי' לאוין סמוכים ויחתי' חד עשה ומנתק תרי' לאוי שמיכס סמוכים יע"ש. וכפי' החומר הא ליחא דע"כ לא אמרו בתמורה לא אחי' עשה ומנתק תרי' לאוי אלא דוקא כשהם סמיכי' לעשה וכמו שהכריחו ההוס' בחולין ובזבחים הדע וכו' עכ"ד ז"ל :

אשר

מזה מה מחד אחי' תמיה למה שראינו בס' חק נתן צחי' למליפא ד' רפ"ה ע"ד שכתב ח"ל ע"כ ה' הס' יכו' וחתה שניה הא כתבו ההוס' בחולין דבעינן תרי' לאוי דסמיכי' ומדבריהם מוכח דמלתא רעך מפסקת וכו' והלא כמו שהבין ה' שעה"מ דחסור יס בדבריהם בחולין ובפיר' קאמר ה' יבין שמועה דכיל' לדבריהם בחולין ובזבחים לתרי' כללי' וא"כ קשה יכו' וכן קשה מאלו על הפר"ח דתרי' יחייב צמ"ה בליקוטי' לפרקין לקוביה מהרש"א ז"ל דלק"מ פ"ג עכ"ד ז"ל :

ואתרי'

נע"ר לה זכיתי להבין דק' צמ"ג ושפיר קאמר ה' יבין שמועה דכיל' להו לתרי' כללי'. דאיך שפיר קאמר מאחר דלפי' הגנהו בדברי ההוס' בחולין דבעינן תרי' לאוי דסמיכי' אהרדי' דוקא ולא בעינן זיהי' סמוכים לעשה א"כ הו"ל דברי ההוס' סתרי' נינהו דלפי' דבריהם בחולין היבא דהוה הכי' לאוי דסמיכי' אף שהעשה דחוקה לה הוה נית"ל ולפי' דבריהם בזבחים שכתבו דבעינן תרי' לאוי דסמיכי' לעשה א"כ חס העשה היא' החוקה הו"ל נית"ל יתין לוקין עליהם וא"כ איך כילינהו לתרי' כללי' כאלו לא יס בנייהם פירוד מאחר דסתרי' נינהו ויחך כהב דשפיר קאמר. וכלי' ספק שזיהי' כו' השעה"מ ז"ל שכ' ודלא כס' ה' יבין שמועה

וכי' סנהו דמאחר דסותרים זח"ז איך כלל אותם לשנים. **גמ"ט** צסו"ד וכן ק' על הפר"ח וכו' פליאה דעת ממנו מאחר דהביא דברי השעה"מ ז"ל ועליה דדייה קאי איך לא ראה סיוס דבריו שכתב על הפר"ח ועל ה' מולל מאש דחה דבריהם מכת ההוס' בחולין ובזבחים הס' כמ"ס חיהו ז"ל ודחה לדברי הפר"ח כאלו הוא דבר חדש מדידיה וכבר השעה"מ ז"ל תוכ"ד נרגש בזה על הפר"ח ודחה דבריו וכו' :

איך

שיהיה היולא מכלל דבריו דבשלמא בשהו' מירא' או לא אמרינן דהוי עשה דתשו' לאו הגית"ל ואין לוקין עליו אלא לוקין עליו כיון דלא נעקר העון לגמרי דזדוניה נעשית כשגגות. אבל בשהו' מאהבה דנעקר העון לגמרי ולע"א שנחשב לו לזכות דינא ייפ"צ בתקירת הג"כ ז"ל דהו"ל כלאו דגזילה דחשבינן ליה נית"ל ואין לוקין עליו ה"כ הוא פטור בין בד"ה מלקות ומיתה צ"ד ובין ממיחה וכרת בד"ש. **בז"ו** סי' הפ' שזכה ישראל ר"ל שזכר בשהו' אף מיראה עד ה"א ר"ל קודם שיהחייב בדין מלקות או מיתה חכו אלהיך צחי' דין מקודם שיחייב בדין יתזור דכיון דתשו' מיראה לא אמרי' דהו"ל נית"ל ואין לוקין עליו כיון שלא נעקר העון לגמרי אלא זדוניה כשגגות ח"כ כי כשלה בעוון ר"ל שהעון שהוא מזיד יעשה ממשול. אבל העלה היעולה קחו עמכם דברים ושבו אל ה' שהוא רחמים שהוא תשו' מאהבה בעי"ז לה יחייב בדין כלל והט' אמרו אליו כל תשה עון בעי" תשו' מאהבה נעקר העון לגמרי. ולע"ה וקח טוב שהזדוניה נעשית מזכות וא"כ הו"ל כלאו דגזילה דחשבינן ליה לאו הגית"ל ואין לוקין עליו כאמור וכו' ק' :

ובז"ו

סי' גוד' ח"ל הטיבה ה' לטובים יכול לכל ה"ל ולישרים בלבבותם פ"כ. וכל המפ' דרבו קבתי' צי יע"ש לה' קולו של משה ז"ל מה שפי' לפו דרכו. ועפ"י דרכיו א"כ צהק' עוד מ"ס המפ' ז"ל דבעל תשו' נקרה טוב. בז"ו הקאמר דוד הטיבה ה' לטובים ר"ל למי ששב בשהו' העב לו דהין לחייבו לה מיתה ולא מלקות לה בד"ה ולה דד"כ מטעם דעשה דתשו' הו"ל לאוי הגית"ל וכל לאוי הגית"ל אין לוקין עליו. פ"ז הק' יכול לכל ר"ל הפי' למי ששב מיראה דבשלמא בשב מאהבה כיון דזדוניה נעשית זכיות הו"ל כלאו דגזילה דנעקר העון לגמרי והו"ל לאוי הגית"ל. אבל בשב מיראה דזדוניה נעשית כשגגות ולה נעקר העון לגמרי מהי' תיתי' לחשוב אותו לאוי הגית"ל דהין לוקין עליו. עז"ק דק' הוא האמת דמ"ס הטיבה ה' לטובים דוקא ולישרים בלבבותם ה"ל בשבבים מאהב' שנדב לבס' אותם לשב בשהו'

בתשו' או חמרי' דהו"ל גיה"ל כלאו גדול. אבל והמטעם
 עקלקלותם ר"ל דשבים מירא' אלו יולידם ה' את פועלי
 האון דיש עליהם עונש. דאיתיה שלום ר"ל דאין עליו
 עונש כשיהי' על ישראל ר"ל ישר אל ר"ל בשב מאהב
 דהו"ק :

בא"ה

פי' החיד"א ז"ל בס' אהבת דוד דרום ט'
 לתשו' כו' הפ' הנו' שוב' ישראל וכו' בהק'
 חקיר' אחת שחקרו כה' הקדומין דהרי פליגי ריו"ח ור"ל
 פ' האומר חי אתי דבור ומבטל דבור או לא וליבא
 דכ"ע לא אתי דבור ומבטל מעש'. דהכי אית' בקדושין
 ד' נ"פ על מהני' האומר לאש' הרי את מקודשת לי
 לאחר ל' יום ובה' אחר וקדש' בתוך ל' יום מקודשת
 לשני'. חמרי' בגמ' לא בה' אחר וקדש' וחזר' בה' מהו
 ריו"ח אמר חזרת אתי דבור ומבטל דבור. ר"ל אמר איני
 חזרתה לא אתי דבור ומבטל דבור. איחיביה ר"ל לריו"ח
 כל הכלים יורדים לדי טומאתם במחשב' ואינם עולים
 מנומאתם אלא בשניי מעש'. מעש' מוליא מיד מעש'
 ומיד מחשב' אבל מחשב' אינה מוליא' וכו' בשלמ'
 מיד מעש' לא מפקא דלא אתי דבור ומבטל מעש'
 אלא מיד מחשב' מיהא תפיק שאני מחשב' דטומא' דכי
 מעש' דמי וכדרב פפא דר"פ רמי כתיב כי יתן ויקריין
 כי יתן הא כ"ד כי יתן דומייהו דכי יתן מה יתן דניח"ל
 אף יתן דניח"ל ע"כ. למדט דלכ"ע לא אתי דבור ומבטל
 מעש' ולריו"ח אתי דבור ומבטל דבור ומחשב' אינה
 מוליא' מיד מחשב' דמחשב' דטומא' כמעש' דמי :

ובזה

פי' הר' ז"ל כו' הפ' ולך ה' חסד כי אתה
 השלם לאיש כמעשהו דהו"ל מחשב' רעה אין
 הקב"ה מלרפ' למעש'. חה דבר גדול דק"ל דמחשב'
 דטומא' כמעש' והו"ל לנרף מחשבת עביר' כמעש' שהיא
 מחשבת טומא' ועכ"ז בחסדי הרבים אין הקב"ה מלרף
 מחשבת עביר' כמעש'. ח"ש ולך ה' חסד כי אתה השלם
 לאיש כמעשהו ולא כמעשהו ח"ד ז"ל :

ואנכי

העבד חמיני' דלדרב' עפ"י הסוגייה הגו'
 נרא' דדינ' הכי הוי דמחשב' רעה אין מלרפ'
 למעש' ולא מלד חסד כמ"ש הר' ז"ל והוא דידוע
 משו"ל דמחשב' רעה אין מלרפ' למעש' אבל מחשבת
 ע"ז מלרפ' למעש' שג' למען הפוש את בני' בלכס. וז"ל
 דמחי' בינייהו והמפ' ז"ל כתבו טעם לזה הלא בספרתם.
 אכן עפ"י הסוגייה הגו' נ"ל טעם נכון. והוא דידוע
 דהע"ז ממוח' במשה כד' שג' תורם כמו דוה מה ניד'
 מטומא' אף ע"ז ממוח'. וה"כ בזה ח"ש דשלמ' מחשבת
 ע"ז שהיא מחשב' דטומא' ומחשב' דטומא' חמיר'

כמעש' כמ"ש בגמ' הנו' לכן הקב"ה מלרפ' למעש'
 כיון דהיא חמיר'. אבל מחשבת שאר עבירות שאין בהם
 טומא' ולא חמירי טלי האי לכן אין הקב"ה מלרפ'
 למעש' :

ובזה

נר' לפרש כו' הפ' פ' נלצים פן יש בכס איש
 או אש' אשר לבצו פוג' היום ללכת לעבוד
 וכו' והי' בשומשו וכו' והתדרך בלצבו לאמר שלום יהי'
 לי כי בשרירות לבי אלך וכו' לא יאבה ה' וכו' כי
 פנ' אל אלהים חמיר'. דנ"ל דרבות לבצו הם כפולים
 ומכופלים. אכן עפ"י ח"ש ח"ש פן יש בכס וכו' אשר
 לבצו פוג' ללכת לעבוד ר"ל שאינו טע"ז כמעש' כ"א
 בלצבו מחשב' לעע"ז. והי' בשומשו וכו' והתדרך בלצבו
 דייק' ר"ל מחמת שהיא מחשב' בלצבו לכן אומר שלום
 יהי' לי שאינו נענש ע"ז והט' כי בשרירות לבי אלך ר"ל
 שלא עשייה מעש' בפועל אלא דוקא בלבי וק"ל מחשב'
 רעה אין הקב"ה מלרפ' למעש'. עו"ק לא יאבה ה'
 וכו' כי או יעשן אף ה' וכו' שהוא נענש ע"ז עונש
 גדול. ונ"כ לזה כי פנ' וכו' ר"ל אף שהוא בלצו עכ"ז
 נחשב לו כאלו פנ' ממש והט' דשאיני מחשבת ע"ז כיון
 דהיא מחשב' דטומא' חמיר' כמעש' חו"א כי פנה וכו'
 ר"ל אף שהוא בלצו נחשב לו כאלו פנ' ממש ולכן ראו'
 לעונש כאמור דהו"ק :

אין

שהי' נחזור לדברי ה' ז"ל שעפ"י הסוגייה הגו'
 חקרו הראשונים ז"ל דאך כשמחזרע האדם
 ואומר וידוי על עונותיו מתקבלת תשובתו והרי הוא
 חטא כמעשה שעבר על איסורין דאורייתא ודרבנן בפועל
 ואך אתי דבור של ודוי ומוליא ממעשה העבירות אשר
 עשה והלא לא אתי דבור ומבטל מעשה הליבא דכ"ע.
 ונרא' דמאחר דהחוטא ופושע הכה הוא תפוש ביד הקלי'
 וגם הקדוש' אשר בקרבו פרה' ונכנס' קלי' במקומ'
 ועתה ע"ז החרט' בודוי בלב נשבר אך ילא ילא מרשות
 הקלי' ונכנס' ברשות הגבוה והקלי' אבר בקרבו נהגרת'
 משס וחזרת הקדוש' כ"ז היה מעש' ואתי מעש' ומפיק
 מדי מעש' דעביר' כי הגם שהשב אמר ודוי דוקא
 באמירת ודוי וחרט' דמחי' ידענו גאמל' שנעש' מעש'
 רב לגרש מציתו זה גופו הסט"א והקלי' שבקרבו ולהחזיר
 הקדוש' וזהו מעש' גמיר'. **ובזה** פי' כו' הפ' לחד
 בשמותו את טעמו לפני אבימלך ויגרסהו וילך. ופי'
 גור' האר"י ז"ל על התשו' בשמותו את טעמו ועש'
 תשו' לפני אבימלך הבינו שבשמים ויגרסהו וילך לסט"א.
 ולדרכיטו יוכן בשמותו את טעמו שנתחרט וההוד' חקף
 הוא עומד לבני אבי מלך כמו'. וכ"ת לא אתי דבור
 ומבטל

ומצטל מעשה. עו"ק ויגרשהו וילך לסט"א ואין לך מעש' גדול מזה כאמור :

ועוד נראה כי הגה עיקר החשו' היא ההכנעה ובהיותו רשע מלחו נחובה וקומתו קומה זקופה חולפא יסגא. ועשה אשהני גופא מלח הרלון פנים מאירות שיף עייל שיף נפיק ח"כ הרי מעשה בגופו ואחי דבור ומעשה ומצטלים מעשה העבירות :

ובזה פי' כו' מסרה ה' טעמו. וישנו זה טעמו בעיניהם ויתבולל בידם. בשטוהו אח טעמו לפני אצימלך. והיה טעמו כטעם לשד השמן. ע"כ עמד טעמו זו וריחו לא נמר. וחד וטעמו כלפיחית בדבש. הכונה היא כי הרשע וישנו זה טעמו הסט"א ויתבולל בידם כי אין אדם חובטא חלה ח"כ נכנס בו רוח שיטות ומסר בידם של הסט"א. ואם נחשורר לפני ה' ויעיד עליו יודע תפלומוהו ח"ש בשטוהו זה טעמו חז עומד לפני אצימלך ויגרשהו וילך לסט"א. והיה טעמו כטעם לשד הבגן כמו בפירש"י לייש שמן דבש טטריקון לש"ד. ר"ל שעה מחובר עם הנשמה ושכינה הנק' שמן והסו' הנק' דבש וזהו מעשה רב לגרש הסט"א ולהתחבר בקדושה ובעשינה ובהו' ע"כ עמד טעמו זו וריחו לא נמר ואחי דבור של הדוי ומעשה להבדח הסט"א ולידבק בקדושה ומצטל מעשה העבירה. וכ"ה כי הגם שהוא מעשה אינו ניכר הכל מצפנים. לז"ק ועעמו צויו' מוסיף על השנוי בקרב איש פניו כבזוהו בקרקע פנים מאירות מלח הרלון והיו מעשה בגופו ואחי מעשה ודבור ומצטל מעשה העבירה. **בוערתה** נזה לציחור הפ' שובה ישראל וכו' בהק' עוד דמטיקרי החשו' היא שמירת שבת דעל ידה נמחלים כל עוניהו וכאלו קיים כל ההו' כידוע. וגם הלדקה היא מכפרת כקרבן ושתיהן מקרבים אפ הגאולה. ח"ש קחו עמכם דייקה רמו שיעשו מעשה בגופם בהרחותם פנים מאירות וגופם ידכה ישוח ח"ש קחו עמכם ר"ל עם גופיכם אשר נשתנה לטוב בהכנעה ושפלות גם קחו דברים וטובו אל ה' דמהשי"ת ניכר הענוה כמשו"ל במקום שמלינו גדולתו וכו' ר"ל דמשס הוי"ה מורה עטה כמ"ש צס' ארץ החיים מזו' קי"ג דשס הוי"ה בחשבון חוזר לאחד דהוי"ה חשבונו כ"ו יעלה במ"ק ח'. שני פעמים כ"ו הם צ"ן במ"ק ז'. ג"פ כ"ו שהס ג"פ ה' יעלו כ"ד במ"ק ו'. ד"פ ח' ל"צ מ"ק ה'. ה"פ ח' מ' במ"ק ד'. ו"פ ח' מ"ה במ"ק י"ב יעלו ג'. ז"פ ח' יעלו ג' במ"ק י"ח יעלו ב'. ח"פ ח' ס"ד במ"ק י"ד מספר ח'. ח"ש וטובו אל ה' דייקה רמו לענוה. אמרו חליו כל חס"א גי' שבת ע"ה. הרי חלוקה ב'. יקח טוב הוא הלדקה כמו שפירש"י אל

חמנע טוב לדקה לעני יהיו חלו ג' עיקרים להשו' אח"ד ז"ל :

אשר בזה אפ"ל כו' מסרה ה"פ דבר אל בני בלא לאמר. והס דבר אל בני ויטובו. דבר אל בני איש חז אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וההודו. דבר אל בני וקח מוחתם. דבר אל בני ויקחו אליך פרה. דבר אל בני ויקחו לי תרומה. בהק' עוד לפדש כו' מד' ח"ל ויקחו לי תרומה הה"ד במוע ישראל ה"ה ה"ה ע"כ והיה תמוה. חכן עפי"ה מוסס ה' ארץ החיי' ז"ל דמשס הוי"ה ב"ה מורה עטה ח"ש. והוא דרש"י ז"ל פי' ויקחו לי לשמו. והכונה דהמר הקצ"ה לנשה דבר אל בני ויקחו לי ר"ל מידתי שהיא הענוה ויקחו רחיה שאני בוחר במדת הענוה לבני מוסס הוי"ה ב"ה יראו שאני בוחר בענוה. לזה הוק'ל לבעל המד' דהך משס הוי"ה מורה עטה. לז"ק הה"ד במוע ישראל שני"ע ר"ה ש'מור מ'דה ע'טה. והלה תראה ה' אלהי תראה ה' שהוא הוי"ה אמד יחזור ונכפרו לאחד כמ"ש ה' ארץ החיים ז"ל ודו"ק כי נכון הוא :

בוערתה זהו כו' המסרה דבר אל בני ויטובו בחשו' שלימה ולא יחמר האדם דהך חפשי לטוב מאחר שחטא והרשיע הרבה. לז"ק דהינו לריך כ"כ כ"ה ודוי דברים בעלמא ח"ש דבר אל בני איש חז אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וההודו ודוי דברים דוקא. וכ"ה הרי קי"ל לה אחי דבור ומצטל מעשה ויחך ע"י ודוי דברים יבטל נעשה העבירה. לז"ה דבר אל בני וקח מוחתם ר"ל דבר אל בני תירוך לזה והוא שפי' הדוי והחרטה וקח מוחתם ר"ל שהוא לוקח כל גיה"ק מתוך הקלי' והסט"א ואין לך מעשה גדול מזה. ועוד דבר אל בני ויקחו אליך שיקחו מידתך שהיא מדת הענוה הפך ממה שהיה הרשע בתחילה מלח נחובה קומה זקופה הגה בעטה ידכה ישוח בענוה יתירה ועי"ז ברה"ה הוא מנותק הפ"ר דינים וטובה חותם פרה"ה כידוע ע"י הה"ה שהיא רמו לתשובה. ויקחו רחיה אחרת למדה הענוה ויקחו לי תרומה ופירש"י לי לשמי ר"ל משס הוי"ה ב"ה כאמור משס ה' ארץ החיים ז"ל. ועי"ז ויקחו לי לשמו שיהיה השם שלם והכסא שלם דכלו כל הקלין ואין הדבר חלוי חלא בחשו' ובה ימחה זרעו של עמלק בצ"ה ואז ישמח ישראל יגל יעקב. פיר"ה. בעגלה וכו' אכ"ר :

דרוש ג' לתשובה

י'הרד ה'אים וילפה ה'אדם בצוא הימים האדירים
האלה ימי התפילה והתחינה. לשוץ אל ה'
ויהזור מדרכיו הרעים אשר פעל ועשה מרחשית השנה
ועד אחרית שנה. ל'ו במרד ול'ו במעל ויסעו מיצבת'ה
ויחטו בצברונ'ה. ועי'ו עימ'ה את נפשו היקרה פנה זיה
פנה. לולי ה' שהיה לנו טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים שובו
שובו צימים הנוראים הללו שהם ימי תשובה כי זה עת
לחננה. **ובב"ש** צו"ח פ' הל'ח וז"ל כי תלה למלחמה
על אויבך ד' איהו ינה"ר דאנן לריכיס למיקס לקבליה
במילי דאורייתא וכדן יתמסר בדיה דב"נ כמה דאחמר.
וגתו ה"ה בידך ושבת שציו. ח"ר שמעון ווי על ד'ה
החת טבד כי ימלוך דה' ינה"ט אשתב'י בדיה ואיהו מלך
עליה. אשת יפ"ת ד'ה איהו נשמת'ה כד"ה אשה ירחת ה'
יה' תחלה דה' בכל יומ'ה ויומ'ה אנו מנהיגין לנשמת'ה
ואנו מקברגין חלין באלין וכל שיפין דגופ'ה בלערא
ביייהו צין נשמת'ה וילה"ר. והב'תה אל תוך ציתך
ד'תתרכת מתמן ופחה כי תירש גבירתה. וגילתה את
ר'תה ועשה'ה את לפורניה תדכי מההוא ז'המ'ה ד'אעיל
זה נחש. והסירה את שמת'ה שביה מעליה כמו דמס'ת'ה
דעבד מחזייה דה' בקדמית'ה הויין לה לבושי קודשא
דקבל בטורה דסיני וכד עבדו ית עגלה אערו מנייהו
אנו לבושי יקר דתתיב ויתגללו את עדים. ובכתה את חביה
ואת חמה ירח ימים ד'ה איהו ירח'ה דלול דביה סליק
משה לטורה למצעי רחמין קמי קב"ה בגין ד'שתביק
לישראל על עגלה ובגין ד' את חביה ואת חמה ירח ימים
וכ' ע"כ :

ד'עיני צמר לו בלצבו יצין וצ'אזני ישמע כמה פגס הוא
עושה ע"י עושתיו ודרכיו המקולקלין אשר בזה
גורם למסור את נפשו הרעה והניש'ה ביד זדיס הרורים
והוא ממליך עליו הא' עבד'ה ביש'ה. אוי לה לחותה ב'שה.
אוי לעיניס שקך רוחות שזרעו ישראל אשר נשמת'ה מתחת
כסה"כ חליבה. מוסרים אותה בידים ביד כב"ה למשול
בה. ולז"ה ר"ש ווי על ד'ה חחת עבד כי ימלוך הוא ינה"ר
שממליכו בידים על ינה"ט היש שטות גדולה מוז. הל'ה
יר'ה האדם אס חזיה אדם ר'עה להפסידו ולגזול ממנו
אפי' פ"ק קס עליו במרירות גדולה ומוליה את בולעו
מפיו לה יקוב ולה ינות אפי' שעה אחת עד יחזיר את
גזילתו להשיבה אל מקומה הר'שון ק"ו בן בנו של ק"ו
שכמה לריך האדם לעשות כמה טלדקי להליל את נשמתו
אשר היה נחמה ביד אדונים קשים ומושלים בה בתח'תם.

מה ענה ימה נאמר ע"ו ידיו כל הדווים דכל צ'ת היפ'כ'
דל'ה די שיסגל האדם תורה ומצות ומע"ט להחזיר הביד'תו
אל'ה אדרב'ה אגתו מוסיפים בכל יום ויום על חט'תיו
פשע וגו'תנים כח לסט"ה למשול בו ציתר ש'תה ואגתו
ישנים נרדמים בתרדמה האולת אשר היא קשורה בו.
לכן מי האיש ייר'ה יר'ה לתקן את אשר עוית ב'דרכיו
המקולקלין ומעשיו המכוערים ולשוב בתשו' שלימה ולהחזיר
עטרה ליושנה ובפרט צימים האדירים האלה כי זמן תשו'
לכל היה וכמ"ש צו"ח הנ"ל ובכתה את חביה ואת חמה
ירח ימים ד'ה ירח'ה דלול אשר התשובה והתפילה צימים
האלו היה מתקבלת ציתר ש'תה לפני חביט שבשמים :

אשר בזה אפ"ל כו' הפ' ואני תפלת'י לך ה' עת ר'טון
אלהים ברב חסוך ענני ב'תת ישעך. דיל"ד
מהו חומרו עת ר'טון לנו לדעת ח'מת'ה הוא העת הזה.
גם מהו כו'תו בחומרו אלהים ברב חסוך. גמ"ש ענני
ב'תת ישעך תיבת ב'תת דחיק לה עלמ'ה טוב'ה וכי ח"ץ
בשקר יענה ח'תו. ח'קן עפי"ה ח"ש וצ'הק' עוד מ"ש
ה' בני ישכר ז"ל ד' קי"ד ע"ד עמ"ש בסליחות לא בתוסד
ול'ה במעשים ב'תו לפניך כלים וכרשים דפקטו דלתך.
והוא ד'חודשים הקודמים שהם תמוז ואב נקראים דלים
ורשים. כ'לד הגה מצו'ת כ'תבי האר"י ז"ל שם ח'דני'
במילוי י' בו י"ב ח'תון כ'ה אל"ף דל"ת ט"ן יו"ד. ובכל
חדש מ"י"ב חדשי השנה מחזיר ח'ת ח'ת דהיינו לניסן א'
חייך ל' סיון פ' תמוז ד' חב ל' וכן עז'ה"ד. עכ"פ הנה
אלה השני חדשים תמוז אב בהם ח'תון ד"ל. וזהו כו'תיו
צימים אלו במ"ש ב'תת ויניב עזר דלים אשר במהרה
יעזור את הדלים הללו. והנה בהגיע חדש אלול הנה
מלטרק' ח'ת תי"ו אל הד"ל ויהיה דל"ת פתוחה לשבים
ע"כ הוא ימי ר'טון. והנה עוד ז'ת תמוז אב נקראים
רשים והוא שבים ילירה כ'תו שתמוז הוא צחי'. ר'איי'ה
ואב הוא צחי' שמיטה ואלול הוא צחי' עשייה. והנה
ר'איי'ה ש'מיטה המתייחסים לתמוז ואב ר"ת שלהם ר"ש
לכן הם רשים ובהלטרק' ח"כ חדש אלול שהוא צחי'
ע"שייה יהיו ח'תיות שער' לדופקי תשובה. וז"ש לא בחסד
ול'ה ברחמים ב'תו לפניך ר"ל ח'ן אנו סומכים גם בחדש
אלול על החסד שלנו אשר גורמים להתהוות דל"ת מן ד"ל
וג"כ ח'ן אנו סומכים על המעשים שלנו שיתהוו שער' מן
ר"ש רק כלים וברשים דפקטו דלתך והבן הדבר הטב.
ועפ"י הדברים האלה יתפרש כו' הפ' ואתחנן אל ה'
בעת ה'היא לחמר. דמהו בעת ה'היא. ומהו לחמר. ולפי"ה
יוצן דקחי אדלעיל אחר מלחמת סיוון ועוג' שהיה באלול
והנה הוא עת ר'טון לקבלת התפלות כי צימים ההם
ובזמן

ובזמן הזה נהסוף בהם אלה ע' אל חותיות ר"ש ומתהווה
 שפ"ד וגימטריא אות פ' על חותיות ד"ל ומתהווה דל"ת
 וא"כ בחדש הזה ניהוספו חותיות ע"ת ונקראו ע"ת רטון.
 וזהו ואתחנן אל ה' בע"ת הריא דייקה לאמר לדורות
 לדפוק על דלתי הרממים בעת הריא ה"ד ז"ל חיים
 וקיימים. עו"ן מ"ש ה' הנו' בד' קי"ג ע"ג אית שלום
 ואיה שלום רב הוא לתשוב מ"ס של שלו"ס בשש מאות
 הנה אז יעלה מספר תיבה שלו"ס תתקל"ז מנין י"ג
 פעמים חס"ד היינו השפעה חסדים מן י"ג מדות של
 רחמים י"ג ת"ד דה"א. ולכן הגם שכל עת מקובלת
 התשובה עכ"ז ימים המסוגלים הם מר"ח הלול עד יוה"ך
 והם התקל"ז שעה מנין שלו"ס רב במ"ס רבתי במספר
 י"ג פעמים חסד כנו' ה"ד ז"ל. עו"ן מ"ש החיד"ה ז"ל
 דעטע דעש"ת הם מסוגלים להשו' לכל יחיד כמ"ש
 בגמ' ויחיד אמת בר"ה ועד יוה"כ משום דאז שלטת
 מידה ז' שבי"ג מדות שהיא והגות ובמידת אמת יופיל
 לכפר ע"כ מה שצבר. **ובזה** פי' כו' מד' קרוב ה'
 לכל קוראיו יסול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת.
 ר"ל קרוב ה' לכל קוראיו לכפר פשע ולמחול השם. וע"ז
 שאל יסול לכל הפי' ליחיד. עו"ק לכל אשר יקראוהו באמת
 ר"ל בעש"ת ויוה"ך אשר מהגליה מדה זו של אמת
 יעש"ד :

בעתה זהו כו' הפ' והיא הפילתי לך ה' שיעקר התפיל'
 והלעקה על העוניה והפשעים היא ע"ה רטון
 ר"ל בחדש הלול שיש בו חותיות ע"ת כנו' אז הוא עת
 רטון לשבז בתשו' והע' אלהים ברב חסדך ר"ל באז
 מתגלים החסדים משום שעולים התקל"ז שעות רמז לשלום
 רב כנו' שהם בני' י"ג פעמים חסד כנו' וזהו הרמז ברב
 חסדך רב כתיב רמזו לבלום רב כנו' וע"י. שחזר בתשו'
 באלול ע"ז ענני באמת ישעך רמזו לר"ה ויוה"ך שהם
 עש"ת שאז מהגלות מדה אמת הקב"ה שונה אותי
 ומקבל תשובתי ותפילתי כהנזיר מדברי החיד"ה ז"ל ודו"ק :
ובז"ו כו' הפ' לדוד בשטותו היה טעמו לפני הצימלך
 ויגרשבו וילך. הברכ' את ה' בכל עת תמיד
 תהללו צפי. והוא דהחיד"ה ז"ל צס"ה הברכה דוד ד'
 ע"ח ע"ה כתב משם גורי האר"י ז"ל שפי' כו' הפ' הנו'
 על התשו' והוא בשטותו את טעמו וריחו לפני המלך
 הציני שבשמים וחזר בתשו' שלימ' אזי ויגרשבו וילך לכפ"ה
 ע"כ. וא"כ לטו לדעת היחך נסמך לזה מ"ש הח"כ הברכ'
 את ה' בכל עת. **וזה** לי ימים שפירשתי כו' הפ' בדרוש
 אחר בהק' מ"ש החיד"ה ז"ל בכס"ד ד' כ"ה ע"כ משם
 מהר"ח בן עטאר ז"ל שדקדק במ"ש בגמ' ר' לוי רמי

כתיב לה' הארץ ומלוכה וכתיב והארץ נתן לבני"א ל"ק
 כאן קודם ברכ' כאן לאחר ברכ'. דקדק הרב ז"ל דמאי
 קושייא אימא דהארץ היא לה' ובחסדו הגדול נתנה לב"א.
 ותייך דר' לוי קשייא ליה דאנחנו עבדיו ואיך קאמר
 והארץ נתנה לב"א הרי מה שקב' עבד קנה רבו. וע"ז
 משני כאן קודם ברכ' כאן לאחר ברכ' דאחר ברכ' יש
 לנו דין דאנחנו בניס למקום והנתינה היו נתיני' ע"כ.
ובזה פי' החיד"ה ז"ל כו' הפ' ועתה ישראל מה ה"א
 שאל מעמך. והוא דמכא הברכות מורה ובה שאנו בניס
 וכבר נודע דתשו' היא מדין בניס דאב שמחל ע"כ כ"מ.
 וז"ש ועתה אין ועתה אלא תשו' וזהו דוקא ישראל דלהם
 נאמרה התשו' ולה' לאוה"ע כי ישראל הם בניס. ומט"ז
 מה ה"א אל תקרי מה הלא מאה ברכות וע"י הברכות
 הארץ נתן לב"א ע"כ. **בעתה** ז"א בשטותו את טעמו
 שחזר בתשו' ומשנה טעמו ממה שהיה בתחיל'. תו"מ
 הגם זה שומד לפני הצימלך מלכו ש"ע ומתקבלת תשובתו
 וע"ז ויגרשבו וילך לכפ"ה כמ"ש גורי האר"י ז"ל. וכ"ת
 מנ"ל דתשו' מהנייא כיון שאנחנו עבדים למקום ומלך
 שמחל ע"כ חכ"מ. לז"ק אברכ' את ה' בכל עת
 דמהברכות מוכח דאנו בניס למקום כמ"ש מהר"ח ז'
 עטאר ז"ל ולכן התשו' מהנייא דאב שמחל ע"כ כ"מ
 כהמור :

אכן עפ"י חמות הקודם יובן בהק' עוד מ"ש החיד"ה
 ז"ל בכס"ד משם המפ' כנו' הפ' אך הם יום או
 יומים יעמוד לה יוקם כי כספו הוא. שאם החרס אינו
 מהעורר לשבז אלה ביוכ"כ או צב' ימים של ר"ה זהו ודאי
 שב מחימה הדין בלה יגזרו עליו לרות ועניות ותהפצל
 האווה וגמלה כהוא שב בתשו' כדי למלאת האווה דוקא.
 וז"ש אך הם יום כהוא יוכ"כ או יומים אטון הדין יומין
 דר"ה יעמוד לשבז לה יוקם לה יהיה לו התקוממות
 בתשו' ז' כי כספו הוא דודאי לה שב באלו הימים אלא
 כדי למלאת האווה דוקא עכ"ד. נעתה ז"א בשטותו היה
 טעמו שחזר בתשו' ומשנה את עלמו ממה שהיה בתחיל'
 תו"מ הגם זה שומד לפני הצימלך מש"ע ומתקבלת
 תשובתו וע"ז ויגרשבו וילך לכפ"ה כמ"ש גורי האר"י ז"ל
 כנו'. הכל הדע שיעקר התשו' היה הברכ' את ה' בכל
 ע"ה ר"ל בחדש הלול שמנטרפים בו חותיות ע"ת כנו'
 אז הוא עת רטון לשבז בתשו'. אך בתגתי וע"מ הני
 מבקש מנוו בתמיד הריה תהללו צפי ר"ל בלה ישוב
 באלו הימים דוקא והח"כ לחזור לבוורו אלה המיד תהללו
 צפי שיהמיד בתשובתו אחר עבור ימי הדין :
ובזה פי' ה' הור פני משה ז"ל בדרכך מליצ' כו' מד'
 כשהמר

כשאמר משה לעצמה נא וכו' אמ"ל הקב"ה את חופם
החבל צחרין רישין אם לעצב' נא אחת מבקש בטל סלח
נא ואם סלח נא אחת מבקש בטל לעצב' נא ע"כ.
ואם דהש"ה ז"ל כתב ע"פ אר"ה שאג ר"ת 'אלול
ר"ה יו"ה'ך 'הוש"ר מי לה יירח מיימי הדין האלו ולא
יעיר לבו בתשו' ומספר הימים הללו מר"ח אלול עד יו"ה ר'
הס ג"ה יום. וז"ש אם לעצב' נא דהיינו שאומר מהי
יעצרו הכ"ה ימים המ' והעשה כאוות נפשי ורלוני אזי
בטל סלח נ"ה שאין הקב"ה סולת לי כנ"ה ימים אלו.
ואם סלח נא אחת מבקש שרולה שהקב"ה ימחול לך
על העונית שעצרת אזי בטל לעצב' נ"ה שלא תאמר מתי
יעצרו הכ"ה ימים המ' והעשה כחאוות נפשי אלף לריך
שתתמיד בתשובתך אזי הקב"ה סולח לך כנ"ה ימים אלו
כאומר :

באו"א אש"ל טו' המד' הגו' בדרך דרש. והוא בהק'
מ"ש פ"ה דיומא אריו"ת גדול' תשו' שדחה
ל"ח שבתור' שג' הן ישלח איש את אשתו והלכ' והיתה
לאיש אחר הישוב אליה עוד והת' זנית רעים רבים ושבו
אלי' נאום ה' ע"כ. והנה רחיתי לה' שארית יעקב ז"ל
ד' קי"ח ע"כ שדקדק כבו' הפ' משם ה' כמהר"ה שאון
ז"ל דלמה הולך לעשות הלעה זו הן ישלח איש וכו' הויה
סגי דלימא והת' זנית רעים רבים ושבו אלי'. ועוד פתח
במחזור גרושתו מן הנשואין שהיה. באסור וסיים בזוטא.
ופי' הו"ל כלפי מ"ש ביצמות דו"ה תגיח ר' יוסי בן כפר
אומר משום ר"ה המחזיר גרושתו מן הנשואין אסור' מן
הארוסין מותרת משום שג' אחרי אשר הועמא'. וחכ"ה
א' זו וא' זו אסור' אלף מה אני מקיים אחרי אשר
הועמא' לרבות סוט' שנסתרה מאי נסתר' נבעל' והמאי
קרי לה נסתר' לישנא מעליית' נבעלה טומאה בהדיא
כתיב בה ונסתרה והיא נטמא' למיקם עלה בלחו. ור"י
בן כפר לחו בסוטא לית ליה ואפי' זנאי נמי מ"ע הוייה
ואישות כתיב בה ע"כ. ופירש"י מן הארוסין שנסתר'
לאחר ומת מותרת לחזור לראשון. אחת זו ואחת זו אסור'
דכתיב והיתה לאיש אחר והוייה היינו קדושין וכתיב לה
יוכל בעל'. לחו בסוט' דמונה לית ליה ואפי' פשיטא לן
דנאי ע"כ. וקי"ל כרבנן דא' זו וא' זו אסורה ומשו"ה
קרא דאחרי אשר הועמא' לרבות מזנה תחת בעל' שהיא
בלחו. וכלפי זה עשה הכתוב הלעה הן ישלח איש את
אשתו והלכה והיתה אפי' בהוייה בעלמ' דארוסין הישוב
אליה עוד דכא ודאי קי"ל א' זו וא' זו אסור' א"כ מה חט'
מקיים אחרי אשר הועמא' לתת ל"ת לזנה תחתיו וא"כ
ואת זנית רעים רבים ומן הדין היתה אסור' ואפי"ה ושבו
אלי' נאום ה' א"ד ז"ל :

ובזאת הסוגי' מלאמי רחיתי לה' מחריה דהתרין
כמהר"מ גלאנטי ז"ל צם' קולו של משה שבסו"ס
דברי מדדי שהק' על דברי הלק"י ז"ל ע' תשוב' שכתב
ח"ל גדול' תשוב' שדוח' וכו' ק' הלא חיתה צם"ס נתגרש'
מן הארוסין מותרת א"כ ישראל לה נקראו כזה"ו אלה
ארוסה א"כ אינו מוכח גדול' תשו' וכו' ע"כ. כתב עליו
הרז"ל ח"ל עמו הם"ר לא ידעתי חנה מלא דין זה צם"ס
דאם נתארס' לראשון וגירשה והלכ' והיא' לנבר חוחרן
דשרייה לאהדורי לחישה הראשון וצם"ס לא נהמר אלה
דאם נתגרש' מן הראשון ונתארס' לשני בקדושין לחוד
ומת הב' או גירש' לר"י ק' כפר מותרת חבל שנתגרש'
מן הארוסין ונשאה לאחר לא תשכחן מחן דשרי. וכ"ה
דכונת ר"י ק' כפר דקאמר נתגרש' מן הארוסין מותרת
אחריויהו קה' וצין נתגרש' מארוסי ה' ונשח' צ' וצין
נתגרש' מנשואי ה' ונתארס' לשני מותרת לחזור לראשון
הא ליתא דבשלמא נתגרש' מנשואי ה' ונתארס' לשני
נפק"ל שפיר מאחרי אשר הועמא'. חבל נתגרש' מארוסי
א' הא לא נפקא מהתם וא"כ המאי התנא נקט רחיייה
לחדא מנייהו א"י אין חילוק דכל היכא דגירש' א' מן
ארוסין וא' מן נשואין ונשאה לב' אסור' לחזור לראשון
ולא תשכחן תנא דפליג בהכי ולא פליג ר"י ק' כפר אלה
אם גירש' הב' מן הארוסין משום דכתיב אחרי אשר הימא'
הת"ד ז"ל ודבריו חיים וקיימים :

בב"ב ז"ל מסוגי' זו דלר"י ק' כפר התא קרא דאחרי
אשר הועמא' למעט דאם נתארסה לשני
דמותרת לראשון ולרבנן דאמרי א' זו וא' זו אסור' קרא
התא לסוטה שנבעלה שהיא בלחו וכנ"ל אשר מה ית
להרגיש למה שרחיתי לה' דרכי הים ז"ל ד' מ' ע"ג שכת'
משם ה' פנים מאירות ח"ה סי' ג"ד שהק' ע"ז שנחלקו
צ"ש וצ"ה במשנה סו"פ המגרש והמרו צ"ש לא יגרש אדם
את אשתו אלא א"כ מלא' בה דבר ערוה וכחצו החוס'
ז"ל וז"ל וצירוש' פריך דלצ"ש למאי הלעריך קרא דלא
יוכל וכו' ת"ל דבלחו"ה אסור להחזירה משום סוט' שנבעל'
ומשני צירוש' לעבור עליו צב' לחוין ע"כ. וכת' ע"ז ה'
פנים מאירות דהני תרי לחוין מאי עבדיתייהו הא לר"י ק'
כפר אמר"י צפ"ק דיצמות דו"ה דלית ליה לחו בסוטה
שנבעלה דקרא דאחרי אשר הועמא' התא לרבות ארוס'
שגירש' ונשאת לאחר דאסור' לראשון כנשואה ולרבנן
ילפינן לחו בסוטה שנבעל' מהאי קרא דלא יוכל וכו'
וא"כ מאי מקשה החוס' אמאי הלעריך לחו דלא יוכל
הא הלעריך ללאו לסוטה שנסתרה וע"כ הגיה בדברי
הגוס' במקום תרי לחוין לעבור עליו בלחו וכו' פ"כ :
ואחרי

ואחרי נע"ר דבריו באו שלא בדקדוק שכת' דלר"י ו' כפר קרא דאחרי אשר הועמא' אתה לרבות ארום' שנירש' ושאת' לאחר דאסור' לראשון כנשואה. לפני העת הסוגיית' הו' קרא אתה למעט שאם נתגרש' מנשואי ה' ונתארס' לשני ומה דמותה לחזור לראשון וכמוכן מן הסוגיית'. הן אמת דדינה הכי הו' לר"י ו' כפר דארום' שנתגרש' ושאת' לשני דאסור' לראשון וכמוכן מן הסוגיית' ובמ"ש ה' מהרמ"ג ז"ל ודלא כהלקט"י ז"ל וכנ"ל. חכן עיקר קרא לאו להכי אתה אלא למעט דאם נתארס' לב' מותרת לחזור לראשון לא לרבות ארום' שנתגרש' ונשאת' דאסור' כמ"ש הוא ז"ל. גם מה שהגיה בדברי ההוס' במקום תרי לחוין לעבור עליו בלאו. תמיה' לי מלתה דאיך לא ש"ר דברי הירוש' דכן כתבו להדייא דהכי איתת' בירוש' סו"פ המגרש וז"ל א"ר שילת דכפר חמרתא קריית' מקשה על דבית שמאי לא יוכל בעל' הראשון אשר שילח' לשבז לקחת' מה חכן קיימין אס' לאסור' עליו כבר היא אסור' עליו אלא חכן קיימין ליתן עליו בלא תעש' ע"כ וע' לה' שדה יאשובע ז"ל שם מה שפירש. הרי להדייא דהירוש' גרים ליתן עליו בלאו. ואיך הרו"ל הגיה בדברי ההוס' שהם מן הירוש' ולא זכר להירושלמי. וכן ה' דרכי הים ז"ל שם הק' על פנ"מ וקיים הגירס' לעבור עליו בב' לחוין ולא זכר ש"ר לדברי הירוש' הנו' שאמרו בהדייא לעבור עליו בלאו. וכעת ס' פגמ"ה אמל"ה לראות הדברים בשרשם. וכן ראיתי בהגהו' הש"ס שם שכתבו וז"ל בלאו וכן הוא בהדייא בירושלמי ע"כ. וב'הופ"י ג"כ ראיתי בהגהות ה' בלאל גשרבורג ז"ל שבסוף הש"ס שכת' וז"ל נמחק מלות בב' לחוין וז"ל בלאו וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"א סס"י ק"ד יעו"ש וכן הוא בירוש' ע"כ ודו"ק:

והיה המפ' ז"ל חקרו דאיך הקצ"ה עובר ח"ו על לאו דלא יוכל ומקבל את האדם בתשו' והא' קי"ל א"ה לאדם חטוא בש"ת. וכמה ה' נאמרו בזה וחד מנייהו הוא עפ"י מ"ש ההוס' בפ"ק דשבת עלה דההיא דאמרי' א"ה ל"ח וכו' וז"ל והא' דתנן מי שחלו עבד וחלוו ב"ח כופין את רבו ועושה אותו ב"ח ואע"ג דכל המשחרר עבדו עובר בלאו' שאני פו"ר דמטוה רבה היא כדמשני ההם בר"ג ששחרר עבדו לפי שלא מלא עשר' ומטוה דרבים שאני ה"ג מטוה רבה שאני ע"כ ה"ג חף אטו נאמר כי אין לך מטוה רבה כו' שיקבל תשובת השבים ובשבז רשע וחיה. ואף גם זאת שהיא מטוה דרבים שכל ישראל ישמעו וייראו וישבו אל ה' והקצ"ה מקבל תשובתם ואף שעובר ח"ו אלאו דלא יוכל עכ"ז כיון שהיא מטוה רבה וגם מטוה

ן

דרבים אומרים ל"ח בש"ח ובשביל ביזמו רבים וכמו"ש ההוס' וכ"כ הגנה"ג בא"ח סי' ש"ו משם ה' משפ"ך ז"ל דס"ל דאומרים לאדם חטוא בשביל ביזמו רבים ה"ג עובר הקצ"ה על לאו דלא יוכל כדי לזכות את הרבים בכנ"ד אומרים ליחיד כביכול שיחטא לזכות את הרבים :

אשר בזה ראיתי לה' דברי מרדכי ז"ל ד' ק"ו ע"ג שפירש טוגה הפ' טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאי' בדרך ידרך עניים במשפט וכו' למטן שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא. מי זה האיש וכו' ירעו בדרך יבחר סוד ה' ליראיו וכו' עיני המיד אל ה' כו' פנה אלי וחנני וכו' ראה עיני ועמלי וכו' שמרה נפשי והגילתי אל אבותי כי חסיתי בך. והדקדוקים רבים. ומן הביאור יובנו. והוא בזה' מ"ש בע"ז אמר ריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבע"ה והיינו דארי"ח לא היה דוד ראוי וכו' ולא היו ישראל ראויים וכו' אלא להורות תשו' לרבים. ולריכא דאי אשמעינן יחיד מביס דלא מפרסם חטאיה אבל לבור אימא לא נריכא. ואי אשמעינן לבור משום דמפשי ברחמי אבל יחיד אימא לא נריכא. והיינו דאמר ר' נתן מ"ד גאוס הגבר הוקם על שהקים עולה של השובה ע"כ. והק' ה' ב"ש עמ"ש לא היה דוד וכו' והא' קי"ל א"ה ל"ח בש"ח והגיה בל"ע. חכן ה' מו"ן ה' דכיון שעשה הוא כדי שילמדו יחידים רבים מדוד ככה"ג אומרים ל"ח וכו' בשביל ביזמו רבים. וזה רמז בדבריו שאמר השיצה לי ששן ישעך שהיא רוח'ק שפרשה מומנו ורוח נדיבה תסמכני כי לא מלבי היתה זאת רק גיורת מלך היא בעבור אלמדה פושעים ררכיך וממונו ילמדו והם ישובו. וכ"ת א"ה ל"ח וכו' לז"ה ותתאי' אליך ישובו וכל שהוא לזכות את הרבים אומרים ל"ה וכו'. ועוד עפ"י ד' ההוס' שכתבו דמלות פו"ר מטוה רבה היא ה"ג אין לך מטוה רבה כו' שילמדו היחיד והרבים תשו' מדוד וישראל ובפיר חטאו להורות תשו' ליחיד ולרבים וכאמור.

בערתה ז"ה טוב וישר ה' לכן מה עשה גור על דוד וישראל לחטוא כדי להורות תשו' ליחיד ולרבים וזה מחסדו וטובו ית' ע"כ יורה חטאים בדרך התשו' שאף שחטא הדר חזו. וז"ש ידרך עניים במשפט וילמד עניים דרכו שהוא להורות תשו'. ובהדי שותה מלא פילכא מלא מקום פטור להטיל עלמו מעון ב"ש. ח"ש ח"כ למטן שמך ה' וסלחת לעוני יען שאתה גזרת עלי להורות תשו' ליחיד. וכ"ת א"ה ל"ח וכו' לז"ה כי רב הוא ר"ל מטוה רבה שאני אומרים ל"ח וכו' במטוה רבה וה"ג אין לך מטוה רבה כו'. וכ"ת כבר למדנו תשו' מישראל שעשו את העגל לז"ק דהא ליתא דמישראל למדנו להורות תשו' לרבי' לכן

לכן

לכן לריך שיחטא יחיד כדי להורות תשו' ליחיד ח"ש מי זה האיש ירח' ה' שהוא יהוד שחטא וחזר בתשו' ונתקבלה תשובתו כדי שיוצרו ליחיד בדרך יבחר דחי מישאל במדבר שאני רבים דנפיש זכותיהו לכן הולכתני חני לחטויה כדי להורות תשו' ליחיד. ולכן עיני תמיד אל ה' כי היא יוליה מרבת רגלי והשו' פנה אלי וחנני כי יחיד ועני חני ועשיתי כדי להורות תשו' ליחיד ומשום מלוא רבה חומרים ל"ח וכו' חת"ד ז"ל :

מעשה גבה לכו' המחמר חס העבר' נח וכו' בהק' עוד מש"ל טעם שגזר על משה שלא יכנס לארץ כדי שיביא עמו מתי מדבר כמש"ה ויהא רהבי עט. וק' והרי קי"ל ח"ה ל"ח וכו' ח"ו משום מליה דרבים חומרים ל"ח וכו' וזו היתה פענה משה להליל חת ישראל שהס עשו להורות תשו' ואף דקי"ל ח"ה ל"ח וכו' עכ"ז כיון שעשו להורות תשו' לרבים חומרים ל"ח בשביל שיזכו רבים. וא"כ ז"ל חס העבר' נח חתה מבקש ולדעתך ח"ה ל"ח חפי' בשביל רבים ל"ח. ואם סלח נח דמעשה חן יטלים לומר דעשו להורות תשו' לרבים כיון דלסברתך חפי' בשביל רבים ח"ה ל"ח. ואם סלח נח חתה מבקש בטענה שעשו להורות תשו' לרבים וחומרים ל"ח בשביל שיזכו רבים ח"כ בטל העבר' נח כיון שחתה מוכה חת הרבים שהס דוח"מ וכמדובר דה"ק :

באו"ח הפכה לפני' לפרש סו' הפ' וסלחת לפני כי רב היא. דק' דחדרבה לריך להקטין העון כדי כסלח לו וחיך הוא ע"פ שלריך לסלוח לו העון מפני שהוא גדול. חכן הפ"ל בדרך לחות. והן קדש נקדים לפרש סו' המשנה בסוף יומה הרע"ק אשריכם ישראל לפני מי חתם מיטהרים ומוי מטרה חתכם חזיכם שבשמים של' ודקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וחומר נוקיה ישראל ה' מה מקוה מטרה חת העמאים חף הקצ"ה מטרה חת ישראל ע"כ. ויל"ד רחשונה למה כפל הדברים לפני מי חתם מיטהרים ומוי מטרה חתכם דכיון שאמר לפני מי חתם מיטהרים מה לורך עוד לומר ומוי מטרה חתכם. ישוד כיון שהצית רחיה מן הפסוק שאמר ודקתי עליכם מים טהורים מה לורך עוד להצית רחיה חתרת מפסוק נוקיה ישראל ולדמות ג"כ ענין התשו' למקוה שהוא מטרה לחיה ענין הוא דמיונס :

אבן ייבן צו"ש צמס' חולין ד' ל"ח ח"ל חתמר גדה שנהגס' ועבלה חמ"ר חמר רב טהורה וחסורה לחכול בתרימה וריו"ח חמר חף לביתה לה טהרה. חמ"ל רבה לר"ן לרב דחמר טהורה לביתה וחסורה לחכול בתרימה עין כרה חותרה חסור מיתה מצטייה חמ"ל בעלה חולין

הוא יחולין לח צעי כונה. ומנה הימרא דתקן גל שנתלם יבו מ' סאה ועפל על החדס ועל הכלים טהורים מאי לחו חרס דומייה דכלים מה כלים דלא מכווני חף אדם נמי לח צעי כונה ממחי דילמא ציושב ומלפה עסקין חומתי יתלם הגל וכלים דומייה דחדס מה חרס דצעיין כונה חף כלים צעיין כונה וכו' ציושב ומלפה מאי למימרא מהו דתימא ליגזר משום שיפין קמ"ל. ובהר הכי קאמר ה"ד גדה שנהגסה ועבלה חילימה דאנסתה חבירתה ואפבלתה כונה דחברתה כונה מפלייא היא. ח"ר פפא כגון שנפלה מן הגשר חו שיבדה להקר רב חמר טהורה לביתה וכו' ע"כ. וכצו הג"ה ח"ל גדה שנהגסה ועבלה כגון שנפלה מן הגשר חו שיבדה להקר רב חמר טהורה לביתה ריו"ח חמר חף לביתה לה טהרה חמ"ג דפעלמח חולין לה צעי כונה. ונר' לכחו' דהלכה כריו"ח כלפי רב חבל חנסת' חבירתה ועבלה כונה חבירתה מפלייא היא ע"כ. ומרן צ"י ציו"ד סי' קל"ח הביא דעת הרמב"ם דפסק כרב דהיא טהורה וכו' פ סמ"ג וכו' שכ"פ ר"ח. והרשב"ה כת' ג"ל דקי"ל כריו"ח דרב וריו"ח הלכה כריו"ח וכו' ע"כ. והג"ה כתב דנר' לכחו' דהלכה כריו"ח וכו' פ הרוקח וכו' ונס ריו"ח כתב שדברי הפוס' הלכ' כריו"ח עיקר ע"כ. דק' הביא. ולענין הלכ' נקטיין בהרמב"ם ובצויתא דסברי כותיה עכ"ד מרן צ"י ז"ל וכו' פ מרן צ"י ע"כ שס סמ"ה ונהג שס מורס ויש מחמירין וכו' צ"י שס הרשב"ה וריו"ח ורוקח וחסרי ע"כ. וכ"כ הגאון מהר"ה ויילת ז"ל צחי' שס דסברא זו דיש מחמירין שהיה הג"ה שס וש"פ וכו' ע"כ :

והנהגה מה שירפו סברת הג"ה דפסק כריו"ח. חמרי ההאבקי צעפ"ר לה ידחתי לסו"ד דמלבד הג"ה נקטו כלבוטס תיבת לכחורה כנר' דלח קד מסקנתס כמשפט תיבת לכחור' צכ"מ. עוד בה הריחה יראה בדברי הג"ה במוס' ר"ה פ' רחוויו צ"ד שכתבו להדייה ח"ל חבל צחו"ז פסק כרבה דמנות לה צעו כונה וכו' וכן גדה שנהגס' ועבלה קאמר רב עיאר' לביתה והלכתה כרב ע"כ. הרי להדייה דפסקו הג"ה דהלכתה כרב וחיך מרן ומור"ס והגאון ז"ל לירפו סברת הג"ה כהפוס' כריו"ח ולא זכרו שריס דברי הג"ה חמו' שצפ' רחוויו צ"ד שפסקו להדייה בהפק דהלכתה כרב והוא פלא וכו'. ועי' להרדב"ז החדשות סי' ל"ד שכת' דלא שייכה הכה ענין מלות גריכות כונה וכו' יע"ש והוא הפך דברי הג"ה חמו' דפ' רחוויו צ"ד שמשס נר' דשייס חס' ודמיון חסדי חך דמה לפלוגתא דמלות גריכות כונה והוא כתב דהאי פלוגתא לא שייכה וכו' הפך דברי הג"ה חמו'. וסו"ר להגאון מהר"ח פ

מקוה ישראל ה' מה מקוה וכו' ר"ל כמו דין המקוה דק"ל ברב הגדה שבעל' לחונס' עהורה קף השב מירח' אפי' שהיה לחונסו עכ"ז השוכחו מתקבלה ברטון וכאמור : **בז"ו** כו' הפ' המ' למטן שמך ה' וסלחה לשוני כי רב הוא. ר"ל ש"ק שהני שב בהשוב' מתמנה ירח' וז"ש למטן שמך ה' באני שב למטן שמך שחה שולח לי יסורין ועי"ז מתקדש שמך בעולם כמ"ש ע"פ ירח' חלה' ממקדשך. עכ"ז וסלחה לשוני שחשובה מהקבלה ברטון וסלחה לשוני. והט' כי רב הוא ר"ל הלכה' ברב דס"ל הגדה שבעל' בחונס שהיה עהור' ועלה' לה עביל' ה"ג אף שהני שב מחמה ירח' והו"ל בחונס עכ"ז הוי"ה תשוב' דהלכה' ברב וזהו כי רב הוא ודו"ק :

ובזה אפ"ל כו' הפ' חטאתי חודיעך ועוני לה כסיתי חמתי אודה עלי פשעי לה' יאחה נכחת עון חטאתי סלה על זמתי יתפלל כל חסיד חליך למה מלוא רק לבטח מיס רביס חלוי לה גיעו. **והוא** חזה לי ימים מקדש שפירכתי כו' הפ' חטאתי חודיעך וכו' דיב זו מן הדיוק דלמה טיה בלשוני כמה פעמים בתחיל' אמר חטאתי לשון חטא יאח"כ אמר ועוני ויח"כ אודה עלי פשעי ויח"כ אמר עון חטאתי. גם מהו הומרו ועוני לה כסיתי. אכן הענין הוא זהב' מה שפי' ה' ייעב לב דיי"ח ע"ג משכ ה' כלי חמד' ה"ד ה' שמו יעקב ז"ל שפי' כו' הפ' בתהליס ל"ב חברי נשוי פשע כסוי חטא' חשרי אדם לה יחשוב ה' לו עון דדקדק ה' ז"ל למה אמר חשרי ב"פ. והוא מפרש לה דהאגביס הנגביס אל ה' שהס ירחי ה' וחובבי שמו צבוא לידם חזיה מקרה בלתי טהור להתפחות חילת"ר הו"ו מהחרטים ועושים תב' ע"מ שחטאו וכבר ידוע מ"ש ביומא דגדולה הש' שזדמות געפות כשגנות עוד חרו"ל ע"פ וביד כל אדם יתחוב כבכל לילה עול' הנבמ' למעל' ועיבה חבבון ממה שחטא ציוס וחיהס בידו החטא שחטא ציוס. וגמלה דמי שעב' הש' זו ציוס שחטא במויד כיון שהתבו' עובה הזדון שנג בליל' כשעול' הנבמ' חינו כיהב כ"ה שנג דחין כהן מויד וחס ככה הוא טהג כל ימיו חס ה"ו נהפכ בחטא שהקב' זו ציוס חזר בתבו' לה ימלה לעולם זו שוב עון ג"ה הכל שנג דקיל עונשו. משח"כ הס לה חזר בתבו' צחיות יוב שחטא אז צחיות הליל' כבר עלה' גשמהו וכהב על פתקבו עון שעשה וחס חח"כ חזר בתבו' על העון ההוא כגורס לעשות העון חמיה דהיינו שנג היינו בחופ' בט"ג חותו עון כסוי חטאה כיהב חמיה ומכס' עון שחיהו כמו כסוי. וז"ש חשרי נשוי פשע שפי' התבו' נהכפר לו הפשע שהוא מזיד ונעשה שנג וזהו כינר געב' כסוי פשע שעשה על העון כסוי חטאה

מהרח"פ ז"ל בס"ה ראה חייס ח"ה דהביא חילוק זה משכ הר"ן ז"ל שכת' כמ"ס הרדב"ז ז"ל דהאי פלוגתא לה שייכה במטה ה"ג כונה דהכא עבילה ובחיט' לחו מלטה יניהו אלה מכבירין וכו' וכה' ע"ז חבל רחיה להג"ה ספ שחולק ע"ז וכה' דמדעביא מגדה ש"מ דס"ל דאפי' בעבילה צפי כונה למ"ד מלטה לריכות כונה ע"כ וכנר' דוב חיסור לשון בדצריי כאשר יראה הרוא'. עכ"פ נרגש מדצרי הג"ה הגו' על חילוק זה שהביא משכ הר"ן ז"ל ולה זכר ש"ר להרדב"ז ז"ל שכת' בדצרי הר"ן. ושור' לה' שני אליהו ז"ל ד' ג' ע"ה שהביא דצרי הר"ן והרדב"ז ז"ל ונרגש מדצרי הג"ה הגו' כיע"ש :

איך שיהיה לענין דינא הרמב"ם ומרן ז"ל פסקו דהלכה' ברב הגדה שבעל' בחונס היא טהור' ועלה' לה עביל' בחונס וכ"פ הרדב"ז ז"ל שס בחדשות סי' ל"ד דהלכתא ברב יע"ש. **אשר** מזה יס לדון לענין התבו' להדיס על עונותיו דיש אדם שב מהב' מרלוטו הציב והגמור בלתי שוב זכר חונס כלל. ויש אדם שאינו שב מרלוטו הטוב והגמור כ"ה מירחה או שהקב"ה בולח לו יסורין על גופו או על ממונו ועי"ז מתעורר מליחמה הדין המהווה עליו ועי"ז שב ממונו. או שרואה שהקב"ה בולח יסורין על אחרים יהיה רואה ומתעורר ויאמר חס בחארוס יכו' ועי"ז שב ומהחרט על מעשיו. והנה לנו לדעה דבשלמ' הבב מהב' מרלוטו הטוב והגמור דינא הוא דהשוכחו מתקבלה דהו"ל כגדה שבעל' מרלוטו הציב דעלחה לה עבילה ועהור' לבעלה ה"ג השוכחו מתקבלה ברטון לה כן הבב מחמה ירח' הוא כגדה שבעל' בחונס ה"ג לה שב מרלוטו הטוב כ"ה ע"י יסורין או עליו או על אחרים וממנ' היו כגדה שבעל' בחונס דלס' ריו"ח לה עלהה לה עביל' ה"ג השוכחו חונה מתקבלה. אכן כיון דלדינא קי"ל ברב דס"ל הגדה שבעל' לחונס' עהורה וכמו שפסקו הרמב"ם ומרן ז"ל ה"ג תשוב' מירח' ג"כ הרי היא מקובלה ורטיה היה לפני הקב"ה אף שהיא לחונסו כסברה רב יכאמור :

בזה נכח לביחור המשג' חרע"ק חשריכס ישראל לפני מי חתס מיטהריו ומי מטטר ההכס. בה לרמוז דוב תשוב' מהב' שהתס מטהריו עלנניכס דהיינו מרלוטס הטוב והגמור. ויש חופן אחר שהיה תבו' מירח' וז"כ ומי מטטר חתכס ר"ל שהקב"ה עובה חופן עד שיעור חתכס ע"י יסורין דהיינו תבו' מירח' ז"כ ומי נטטר חתכס חביכס שבשמים. והביא רחיה מן הפסוק שני חרקותו עליוכס מיס טהורים וטהרתס. וכדי של"ה דכיון שהיה תבו' מירח' ח"כ הו"ל כשב מחמה חונס וזהו ס"ד דלה מהגייה תשובתו לזה הביא מקרה אחר ואמר

חטאה שמכס' העון וכותב עליו שנגזר עליו עכ"פ נשאר רחם העון שרשמו ניכר. משא"כ אם חזר בתשובה בחינתו יום אשריו ואשרי חלקו שלא יזכר ולא יכתב עליו עון כלל דבתשובתו נעשה שנגזר ולא נכתב העון כלל כ"א שנגזר חובה אשרי אדם לא יחשוב ה' לי עון כלל דחזר בתשובה בו ביום ע"כ. וזהו הנה"כ דיקא בשב מירא' הדעות נעשית כשנגזרת. אבל בשב מאהב' הדעות נעשות כזכות ח"כ אינו כותב לא עון ולא חטא אלא אדרבה כותב זכות. וז"ל דהע"ה חטאתי אודיעך כהיא מצדק שישוב בתשובה מאהב' ויודיע חטאתי להקב"ה וישוב בתשובה שלימה לא מיראה. ח"כ ועוני לא כסיתי לא שישוב מירא' ועי"ז יתכסה העון בשונג אלא חמתי חתי אודה עלי פשעי לה' ר"ל בחופץ שיהיה וחתה נשאת עון חטאתי סלה שלא יזכר לא עון ולא שונג כלל. ולכן סמך לזה ואמר על זאת שהיא החטא המעול' שהיא קו"ל לר"ם ממו"ן גי' זח"ת יתפלל כל חסיד חלקך לעת מצוא ר"ל שיתפלל שיזכה לשוב בתשובה מאהב'. רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו ר"ל לא שישוב מיראה מחמת חונם ולמדו שהיא מתקבלה ברטון מדין גדה ששכלה בחונם שהיא טהורה שהיו כמו גל שנתלש וכו' מ' סאה כאמור ז"א לדין שטף מים רבים אליו לא יגיעו ר"ל לא שישוב מיראה אלא מאהבה שאין בה חשש כלל ודו"ק:

באז"א הפ"ל כו' הפ' הגו' חטאתי אודיעך וכו' בהק' מה שפי' ה' עה"ן ז"ל פ' שופטים כו' הפ' בשמואל א' ח' ויתקבצו כל זקני ישראל ויצאו אל שמואל ויאמרו אליו עתה שימה לנו מלך לשופטינו ככל הגויים וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשופטינו ויתפלל אל ה' ע"כ. ופירש"י וירע הדבר לפי שאמרו לשופטינו ככל הגויים. ותמהו ז"ל שהרי בתו' כתיב אשימה עלי מלך ככל הגויים ח"כ מדוע הרע בעיני ה' ובעיני שמואל. ועו"א וירע כאשר אמרו תנה וכו' מה הולך לומר טעם למה הרע והרי הוא מוצן. עוד למה אמר תנה לנו מלך לשופטינו ודילג ככל הגויים. ויותר ק' על דברי רש"י שאמר שפיקר מה שהרע לו משום שאמרו ככל הגויים ח"כ העיקר חסר. וכדי לתרץ נק' מה שפי' המפ' טנת הפסוקים חטא חטאה ירושלם ע"כ לנידה היתה וכו'. והוא בהק' משו"ל ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קלם וכו'. וק' אדרבה ראשונים שעשו צפרהסויא חציפות יתירה היו נשכרים ואחרונים שעכ"פ הי"ל בושא ועשו בלענא יפסידו. אך הענין הוא במש"ה מכסה פשעיו לא ילליה וכו' וכן מש"ה הגני נשפט אי"ך על אומרך לא חטאתי. וק' דכיון דחטאו ואמרים שלא זצ"ו למה לא

חלה דבר העונש על גוף החטאים אלא חלה העונש על אומרים של"ת. אך הענין כי השי"ת נתן בלדם ית"ר כדי שיהיה בעל בחירה ולכן אין לדיק בלחץ וכו' ולכן הקדים השי"ת וברח תשובה ולכן בכל סנה ושנה בימי החטא לב כל אדם מישראל נשבר בקרבנו ועשה תשובה ומתכפר לו וכן חפ"י בכל הסנה בעת שאלם כשר מוכיחו הוא נאגח ג"כ ועי"ז מתחרט ועושה תשובה. אך הדבר היותר חמיר מן החטא הוא איש שמורה השר לנפשו ע"כ מה שעושה כי זה לעולם לא יעשה תשובה כיון שדרתו ישר בעיניו וכן חפ"י אם בעלמנו יודע שחוטא רק שמחפה ומיפה מעשים ההמה מצחוק לעיניו ז"א ואימר לפנייהם שהוא השר זה ג"כ רחוק מעשות תשובה כי ח"א ללחם להוכיח לזה וכמחז"ל טול קסם וכו' חט"ה מכסה פשעיו ר"ל שמיפה חטאיו מלמעלה כאלו השר הוא לא ילליה כי לעולם לא יעשה תשובה. משא"כ ומודה ר"ל האיש החוטא אשר יודע בעלמנו רק יצריה חכסיה ומודה בפני הכל שחטא זה בודאי סופו שיהיה עוזב כי חכסים כשרים מוכיחים אותו וחוזרי' ומוכיחים עד שלבסוף מוכרח יהיה לחמה בלבו ויתחרט וישוב וירוחם. ולז"א הגני נשפט חוסך על אומרך ל"ח כי על גוף החטא ממתיך השי"ת הרבה אולי יעשה תשובה משא"כ האומר ל"ח ודאי לא ישוב ולא ישמע לקול מוכיחים שא"א להחזיר ללדם כזה בתשובה ע"י הוכחת מוסר וכאמור אם לא ע"י תפילה להשי"ת שיתן בלבו לעשות תשובה:

וזדרו כו' רז"ל ראשונים וכו' אין הסנה שאלו עשו צפרהסויא ואלו עשו בלענא רק ה"ק ראשונים שנתגלה עונם שבעת שעשו עון אשר חטא הודו שהוא חטא ואעפ"כ הם עוברים עליו לרוע ילדם אבל לא בקשו לדדי השר לחפות על הדבר ההוא לכן היו חכמים כשרים יכולים להוכיחם ונתחרטו לבסוף לכן נתגלה קלם. משא"כ אחרונים חפ"ו את כל מעשיהם בלדדי היתר. ולז"א חטא חטאה ירושלם ר"ל בעת אשר ירושלם חטאה חטא דייקא דהיינו בבית א' שלא חיפו בהשר ע"כ לגדה היתה כמו גדה שזמנה קלוב ז' ימים שהיה בגדה וחרת תעור לקך נתגלה קלם ע' שנה והטעם משום דכל מכבדיה הזיליה ר"ל כל חכמים נכבדים שבהם היו מבזים ומוכיחים אותה כי ראו ערותה ר"ל שהחטא היה נראה לכל ועי"ז גם היא נאחזה שנתחרטה ע"י תוכחה ותשב אחור. אבל בעת שטומאתה בשוליה שמכסה מלמעלה בהשר לכן לא זכרה אחריתה. עכ"ד המפ' ז"ל:

היוצא מזה שמי שיכרו מתגבר עליו ועושה רע מופז שלא יבקש לדדי השר לא לעלמו ולא לחפות בפני

מוכיחים כיון שאני מודה שהוא עון וע"י שאני מהחרט וכב משומתי עי"ז ולתת נשמה עון חטאתי סלה ע"י התשובה וזו"ק. וז"ל ג"כ כו' הפ' הרב כבסני משוני ומחטאתי עשהני כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. הסנה מובטח אני בהחזור בתשוב' והכבסני משוני ומחטאתי תפארני מטעם כי פשעי אני אדע ויחי מוסתיר עוני הלא וחטאתי נגדי תמיד וכאמור :

באופן

היונה מן המחזור החיצה המיה ע"כ ח"ס וחי"ס מישתהל להעשורר צימים הלו וכוה"ז לשוב בתשוב' שלימה מעצירות שבדו ולקבל ע"פ בלא ישוב עוד לכסלה ויהיוד בתשוב' כל הימים ללכת בדרכי ה' בתורתו ומלתו כדי שהיה תשובתו מקובלת ברעון ולא יעשה כמו כמה ב"ה צוערים בעם בהם מהעשוררים צימים הלו מיראתם מיום הדין הנורא הוא יום ר"ה ואתר עבור ר"ה ויה"ך חיוורים לסורס הרע דבורתי הנמור לא תקבל תשובתם כי אל דעות ה' ולו נתנו עלילות יודע שהצובתם היה לפנים מן השפה ולחוך לא מלכ ונפש, וכמו שפי' ה' בני אליהו ז"ל ד' ס"ז ע"כ כו' הפ' ציפיה כ"ז כמו הרה הקריב ללדת החיל הזעק בחצליה קן היינו מפנך ה' (והוא צהק) מ"ש צנידה מ"מ חמרה סו' יולדה מציאה קרבן מפני שבשעה שזרעת לילך קופלת ונשבעת בלא תודקק לבעלה לפיכך חמרה סו' הביא קרבן וכוזר מהחרכת לז' וצנהצה ל"ד. ו"ש כמו הרה הקריב ללדה החיל הזעק בחצליה שהיא קופלת ונשבעת בלא תודקק לבעלה קן צימים החלה חננתי חסידים ומהענים חיוה העניות ועושים חיוה נדקוק ומחודדים ציה"ך בודוי פה לבד ולתת עבור ויה"ך את חזורים צ"מ לסורט הרע כאשר בתחילה לילך לתת עלה יערטו הרע וכמו קן היינו מפנך ה' כמו הרהה ב"ההר ז' מהחרכת כמו קן חננתי עכ"ד :

צפני אחריס חלא אדרבה טוב שיראו הכל וידעו כי חטא הוא עושה וירצה לו מוכיחים וסופו לעשות תשוב' הכל מי שמכסה חטאיו צהוראת החר צפני הצניות לזה ח"ה להוכיח ולה ישוב חס לה ע"י הפילה. וזהנה זקני ישראל כשאלו מלך משמואל חמרו חוהו לבון עלמו הכחוב צהו' אשימה עלי מלך ככל הגוים. אך הוסיפו עוד בחמלע הדברים היצה לשופטינו ותיצה זו חין לה הכרע י"ש לפרט צו צ' פירושים אשר לפי' ה' שאלו כהונן בלה שוס חיסור ולפי' ה' שאלו בלה כהונן. דהיינו דתיצה לשופטינו נמשך למעלה חנה לנו מלך לשופטינו עפ"י ה' ודיניה. ומ"ש ככל הגוים הכונה כמ"ש בתורה וביניהם כמו הגוים שישלהם מלך. הכל יש לפרט דה"ק לשופטינו ככל הגוים ה"ל שרנו מלך חנה בלה ישפטם כלל צדיקי החו' רק במשפט הגוים. והחמה דכונתם היה כפי' הבני והרתיה דהב"ת כעס ואמור לשמואל לא חוקך מחסי כ"ה חויה ואם כפי' ה' אדרבה למטה מלך הוא מתה"ג נגיה ח"ו שחטאו משוב שמונתם כפי' ה' והנה חס היו חומרים בהדיח קך לשמואל לא היה כ"כ רע צעיני רק היה מוכיחם ויחזיקם בהם. אך הם התחמנו לחסיה על העתהם והסתירו טונתם יחמרו היצה לשופטינו חלונעלה ושמואל הצין שמונתם לרעה ישהם מוסתרים הרעה החת לשונם ולכן הרע צעיני כי ע"י בהם מוסתרים חמטה ח"ה להוכיחם וח"ה להקן כ"ה צהפילה. ויהו כו' הפ' יודע צעיני שמואל כהשר חמרו חנה לנו מלך לשופטינו ר"ל שטיקך מה הרע צעיני הוא על חמרו היצה לשופטינו חלמעלה ובה רב"ז ז"ל לבחר כו' הפ' בלה חיקבי ה' אדרבה חי קחי חלמעלה חין צוה עון אשר חטא ימדוע הרע צעיני ולכן פירש"י לפי שחמרו לשופטינו ככל הגוים ר"ל לפי שהבין שמואל טונתם צהיצה לשופטינו היא חלמטה לשופטם ככל הגוים ולכן הרע צעיני על שהעלימי רשעתם ממנו לומר היצה לשופטינו חלמעלה ועי"ז לא יכל להוכיחם לפי שהסתירו תעלם צפני יע"ז חויה יכל להקן דב"ז חס לה ע"י הפילה לכן ויתפלל שמואל וכי' יהבן כי הם דברים נכונים ח"ד ז"ל חיים וקיימים :

בעתה

יובן כו' דהע"ה יוד"ק חטאתי חודיעך ר"ל שאני מהפלל לפניך שהוכני להיות מחנכים המכירים בחמטם וזהו חטאתי חודיעך שאני חטאתי יעוני לח כסויה וחיני מחנכים שמכסים את עונם בלדדי היתה וחונם רוחים חובה לעמס וזהו לא כסויה עוני ואומר עהור אני חלא חמרתו חודה עלי פשעי לה' שאני מודה על פשעי שפי"ז חפשה לי לשיב בתשוב' חו מעלמי חי ע"י

מלך שימיתו על אשר עבר את ליווי. ק"ו בן בנו של ק"ו לבני ממה"מ הקב"ה אשר בידו נפש כל חי והוא מסקיף על הנסתרות ועל הנגלות ואין לפניו סתרה ואין לנו מנוס ממנו חלילה. למה לא נשוב אליו ית' ולהתודות לפניו ישוב ירחמנו ולעוז דרכיו המקולקלים ערס יתגנפו רגלנו וימות האדם פתאום בלא תשובה. ויאבד נפשו וייוו והלאה שלא בה לעולם. לכן ישוב עכשיו שמה ימות לאחר שעה ומלה מה בלא תשובה. לכן אחי ורעי חושו ורחמו על נפשותיכם שובו שובו מדרכיכם וקיימו מצות ה' כרחוקי ובמה שרמזו בתיבת תשובה שהיא **שבת ו'ה** כי הן צעון חוללני כמה חילול שבת הנחת עושים הן בדבור הן במעשה. בדבור שאנחנו מדברים דברי הול שבבת ואט בטלים מד"ת והוא חילול שבת גמור. כדוע חוננו העון מזה"ק ומכמה ספרים וכ"ש וק"ו אם הדבור היה אסור מזה עלמו כמו לה"ר רבילות סקר וליגות וכיולא אשר על כל א' וא' חוט רואה פני שכינה ב"מ. ובפרט הכעס בשבת אשר עליו רמזו בתו' לא תבערו הב וכו'. גם הולאה מרשות לרשות דבר קטון או דבר גדול

אשר הן צעון נעשיה כהתר שהורגלו ללאת מחוץ לעיר ונאכלם בחיקם וכמה וכמה שקונים במשנת ביום ש"ק ומחללים שבת בפרסי' ולא דעה ולא תצוה בהם חומר הכור המחלל שבת שהוא כאלו סופר בכל החורה כלה וכע"פ. ובמקום שיהכפרו לנו עוונותינו ע"י שמירת שבת כמש"ל כל השומר שבת כהלכתו אפי' עו"ז כאטש וכו' הדרבה הנה הם מוכיפים על חטאתם פשע. חיי והבוי מו יקן ידעתי מה יענו ליום פקודה. לכן עתה הביטו וראו כי עת לרה היה ועת לחננה בימים האדירים האלה. ואל מלא רחמים אמר פתחו לי פתח וכו'. רחשית הג' יקבל ע"פ לשומר שבת כהלכתו ולייחד הדודים למעלה וזה **תשובה שבת ו'ה** שע"י שמירת שבת כהלכתו ימשיך שפע ירחמים מלמעלה וימחקו הגבורות הקשות ויגברו הרחמים בעולם והאלי"ת יתמלא רחמים עלינו ויסלק חרון אפו מעל עולמו ויאמר די לגרוהינו וישיענו בקרוב ויגאלנו גאלת עולם ויושלמו חוסינו ו'ה של השם ויבנה לנו בית קדוש ותפארתו ויילכנו מהרה קוממיות לארלנו בעגלא וכו' ק ח"ר :

דרוש ד' לתשובה

ויבנו הנבונים ויטילו הנשכילים בימים האדירים הנוראים הבאים אלינו לחנו"ל אשר קבע לנו אלהינו מרחם הימים הללו שהם מסוגלים לתשובה. ובל חוב מוישראל חיובה רמיה עליו להתבודד ביום לבין קוט ויחזור בתשובה שלימה ויפנה ויטיל בכל העוונות והחטאים שעשה מראשית השנה עד אחרית שנה ויעזוב רשע דרט ויעיד עליו יודע העלמות בלא ישוב עוד לכסלה שו היא עיקר התשובה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה"ת. וישוב מאליו וימנעו בימים הללו ערס בה יום הדין שהוא יום ר"ה כדי שפי"ו שמהעורר לשוב בימים הללו חיי צבה יום הדין לא ינולאו מוקס המשטימס והמקטרגים לקטרג עליו אלה הדרבה ביום ר"ה בעת תקיעת שופר יהפוך מדה"ד לבוה"ר ואזי גמלה הליו כמה מליני ישר מומע"ט ומתשובה שעשה מקודם. **ובזה** פי' ה' ארץ חמדה ז"ל פ' וילך ד' ל"ח ע"כ ו' הפ' האמר דהע"ה הושיעני מפי הריה וימקני רנוים עניתני דהכי התפלל שהקב"ה יושיע לו בעבור התפלות שהתפלל בימי התשובה שהם בודאי תפילה בטובה. ו"ש הושיעני מסיבת מפי מן התפלות היולאים

מפי. הימנו הרי"ה אלו ר"ה יוה"ך הו"ר שאני מתפלל ברעיהא דלבה מן הוחס התפלות והלעקות העשה לי תשובה. ואל מקרני רמים שהוא השופר דכל השופרות חיקרו קרן עניהני הענה אחי שאו תתעורר מדת הרחמי' עלי ח"ד ז"ל :

אשר בוי"ו ו' הפ' אהבתי כי יבמע ה' את קולי תחטני כי הטנה חוט לי ובימי הקרה. הסנה עפי"ה ובהק' עוד מ"ש בגמ' דרשו ה' בהמלחו חלו פשר' ימים שמר"ה עד יוה"ך שהם זמן תשו' ליחיד כדופ. ח"ש אהבתי כ"י גי' לי ר"ל ככל' יום של אלו יבמע ה' את קולי תחטני שאני מתעורר לשוב ולעשוק אל ה' בכליות ובחטמים ועי"ז כי הטנה חוט לי גי' מ' ר"ל שהקב"ה מטה חוט לי בגמ' יום שמר"ח אלו עד יוה"כ. והטעם לעברה ימים חלו מר"ה עד יוה"כ משום ובימי הקרה ר"ל חלו זמן ימי שהם ימי היחיד לחזור בתשו' בעש"ת ואל מתקבלת תשובתו ותפילתו לפני ה' דו"ק :

וא יופן ה' המשך הפ' המ' אהבתי וכו' כי הטנה חוט לי וכו' אפפוני הצלי מות וכו' לרה ויען המלה

אמלא ובשם ה' חקרה חנה ה' מלטה נפשי חגן ה' ולדיק
 ואלהיו מרחם שומר פחדים ה' דלותי ולי יהושיע שובי
 נפשי למטחייכי כי ה' גמל עלייכי כי חללת נפשי ממות
 וכו' חתהלך לפני ה' בהרעות החיים. והוא בהק' מה
 שראיתי להדרשן הגדול ה' עוללות אפרים ז"ל מאמר
 רל"ו שפי' כו' הפ' צפ' נגזים כי המלה הזאת אשר הנכי
 מלך היום לה נפלתה היא ממך ולה רחוקה היה לה
 בשמים היה וכו' ולא מעבר לים היה וכו' כי קרוב אליך
 הדבר מאד וכו'. ז"ל הסיבות המציאות הן האדם לחשו'
 הם ד' והם חלוקים במדרגותם. ה' היא השב אל ה'
 מעלמו היה המוצתר שבכולם. ז' השב אל ה' מחנה
 מוכיחים. ג' מי שאינו המומה לשמוע קול מלחשים עד
 אשר יראה יסורין בחיים על אחרים או יקח מוסר פן ישוב
 לו גם הוא. ד' מי שבכל הלה לא יוסר עד אשר יסורין
 באים עליו ממש או יכנע לבבו הערל. והטוב שבכולם הוא
 השב מעלמו ורמוז לדבר שז' והגה נרפח נגע הרעה מן
 הרוע כי הנגע הוא העון וכשהוא נרפח מן הרוע
 דהיינו ממנו נמשכה לו הרפואה כי נתן אל לבו לשוב
 אל ה' מעלמו ולא מזולתו ולא נרפח גם הנגע כי העינות
 נעשו מכיח. וכבר משלו רז"ל ד' מדרגות הלו לעד
 שברה מרבו כשילה ממנו מיד נהרע המר רעה גדולה
 אני עושה שאני עוזב חזון רחמן וכבוד כיה ושז מיד לרבו
 וחומר הדוני יחמחי ע"מ ששיתי ורבו מקבלו מיד ומותל
 לו. ויש עבד שאינו שב מעלמו עד אשר רואים אותו
 אחרים ויחמרים לו לא יפה עשיה כי הנחת החוק שז
 הליו והעננה הליו עוד והוא שב. ויש עבד שאינו שב
 עד אשר יראה עבד אחר שברה ומלאו אותו הנשי הדוני
 והלקויה ובחבלי הדם משטרו אלל הדוני והיה מפחד
 בלא יקרהו כמקרה העבד ההוא מיד שב אל הדוני. ויש
 עבד שבכ"ז לא יכנע עד שמונחים אותו הנשי הדוני
 ומלקים אותו ועינו בכבל רגלו והושב צע"כ. ומכל זה זכרון
 פגד ד' כהוה שאמרנו. וכולם נרמזו צפ' נגזים שהזכר
 בפרשה זו ד' פעמים חשובה. א' כי תשוב אל ה' בכל
 לבבך. ז' לשמור חוקותיו ומלכותו הכסובה בס' הזה ושבה
 עד ה"ח ישמעת בקולו ככל אשר הנכי מלך היום. ג'
 ונתן ה"ח את האלות האלה על חייבך והיה תשוב. ד'
 והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הקללה והברכה
 והשבות אל לבבך. שם רמז לד' מדרגות אלה. ה' השב
 מעלמו בלתי שום מוכיח אמר כי תשוב אל ה' בכל לבבך
 ופשוטו ששב מעלמו בלתי שום מוכיח. ז' שב מלך
 המוכיחים ז"ש ושמעת בקולו ככל אשר הנכי מלך ר"ל
 איש כמוני יקום לך ה"ח מייסר ומוכיח ע"ז ושבת עד

ה"ח. ג' השב כשרואה יסורין בחיים על אחרים ז"ש
 ונתן ה"ח את האלות האלה על חייבך ותחה תשוב. ד'
 הפחותה מכולם שלא שב עד שיסורין באים עליו ז"ש
 והיה כי יבואו עליך וכו' או והשבות אל לבבך עכת"ד :
ועפ"ז פי' ה' ברכ"ט ז"ל כו' מסרה שמלנו במקרא
 הלז"ל ברכ"ט. ה' ח"י ל'דודי ו'דודי ל"י. ז'
 ה"ה לבבך ו'את לבבך. ג' ה'לה לחיים ו'אלה לחרפות.
 ד' ואשר לא נדה והאלהים ח"ינה ל'ידו ו'שמתי לך מקום.
 דבא לרמוז לד' מדרגות המז'. ה' השב מעלמו שמיד
 שער עבירה מרגיש בה וניחם על רעתו לחמר מה
 עשיתי וזו חשו' המעולה לפי שהוא עלמו הגורם בלי שום
 חמלתי המציאו לך ח"ש ח"י ל'דודי ר"ל ח"י מעלמי
 מותרט ונתן אל לבי לשוב לה' או השי"ת מקבל חומו
 מיד ח"ש ודודי ל"י. ז' יש לך הדם שאין חזר בו מיד עד
 שיבטע מוכיח ודורש דרכי החשו' או עוקן אל לבו לשוב
 ח"ש ח"ה לבבך ו'את לבבך את לרבות ת"ח לומר שעי'
 הת"ח אשר דורש דרכי החשו' ומוכיח אותם הוא עוקן אל
 לבו לשוב. ג' יש לך הדם אשר לא ישמע לקול מלחשים
 עד שרואה יסורין בחיים על אחרים שהמיו ומתירא פן
 יהיה גם הוא כ אחד מהם ולכן עושה חשו' ח"ש ח"לה
 לחיים ו'אלה לחרפות ר"ל שרואה יסורין בחיים על אחרי'
 ח"ש ו'אלה לחרפות. ד' יש לך הדם שלא שם לבו גם
 לזאת עד שרואה יסורין בחיים עליו או הוא חוזר בחשו'
 ח"ש והאלהים ח"ינה ל'ידו ר"ל ל'ידו מנוש שעליו בחיים יסורין
 או הוא חוזר בחשו' עכ"ז ושמתי לך מקום שהקב"ה
 מקבלו בחשו' חת"ד ז"ל :

ובז"ו כו' הפ' שובה ישראל עד ה"ח וכו' קחו עמכם
 דברים ושבו אל ה' חמרו חליו כל תשא עון.
 הכונה דהנביא קח מזהר לישראל שובה ישראל עד ה"ח
 ר"ל שובה מאלו ומעלמך עד ה"ח מצלי מוכיח או יסורין
 חלה שובה מעלמך שהיא החשו' המעולה. ח"ן לה חמרו
 שחם לה שב מעלמו השוכחו לה מנהי"ה לך חזר ואמר
 קחו עמכם דברים קרי בה דברים מלשון דבר ומנהיג שאף
 בשבוב ע"י המנהיג' אהכס — ולא די זה חלה חף שפשוטו
 ע"י יסורין ח"ה קחו עמכם דברים שהדבור קשה שים
 עמוכס דברים שבו עליכם יסורין עכ"ז ושובו אל ה'
 שהקב"ה מקבל השוכחם וזהו שסיים חמרו חליו כל תשא
 עון ר"ל כל הדברים הנאמרים חס שב האדם מרעתו
 אחת אל מוחל וסולח ותשא עון כהמור ודו"ק :

נהזור לדברי הרב עוללות אפרים ז"ל שסיים ח"ל ואחר
 שהזכיר ד' מדרגות הלו שב לבאר דרכים
 המוגעים מן האדם דרכי החשו' והם ד' סיבות כנגדם
 חמר

אמר מיד כי המליה הזאת אשר אנכי מנאך. ה' לא נפלאה. ב' ולא רחוקה. ג' לא בשמים. ד' ולא מעבר לים. סיבה א' מי שעושהו נפלאים ממנו ואינו יודע כמה חטא בודאי לא יבקש לעולם רפויה למכתו. ולא חלי ולא מרגיש כמו שהתפאר דוד ואמר כי פשעי אני אדע. נגד זה אמר לה נפלאה היא ר"ל לא המלה הסבו' צמי שמעשיו נפלאים ממנו. סיבה ב' קלת מתיאשים ומרחיקים זמן הסבו' מיום אל יום עד אשר ימלא עת פטוי ולעולם לא יהיה פטוי. נגד זה הוזהר ולא רחוקה היא ר"ל לא תמלא הסבו' צמי שמרחיקים זמנה בהמרה לירס הטוב לך ושוב ומחר הצעה כדבר המלך ושהע"ה אמר אל תהלל ביום מחר וכו'. סיבה ג' יב מתיאבים מן הסבו' בחושבם כי עוונותיו עברו ראשיתו וגדלו עד לשמים. נגד זה אמר לה בשמים היא בלא תמלא הסבו' צמי במתיאש ממנה מזה שעוונותיו גדלו עד לשמים. סיבה ד' היא מליה בסוחרים ותגרים שדוחים הסבו' עד אשר ימכרו סחורתם כפי חפנם. נגד זה אמר ולא מעבר לים היא בלא תמלא בסוחרים. חו' יאמר ולא מעבר לים היא עד"ה היום לעשותם ולא למחר לעוה"ב כי כס לה יב עשייה. וידוע דעוה"ז המשלויה לים זוטף. נמלה בעוה"ב הוא מעבר לים. ז"ש לא מעבר לים היא כי לא למחר לעשותם והיא זכו גדול לאדם לשבז בבחירתו. כי לא ידע מה ילד יום חת"ד ז"ל חיים יקיימם :

ולד ערתי המעט שזכו מה שסיים נפ' כי קרוב הליך הדבר מאד כפיך ובלצבך לעשותו. ב'ה לרמוז ביטול ד' סיבות הללו. נגד מה שנגזע האדם בסיבה שמרחיקין זמן הסבו' מיום אל יום עו"ק כי קרוב הליך והוא ע"ד מה שפ' המפ' בכו' הפ' אל תהלל ביום מחר וכו' דהכונה היא במשחז"ל יבז היום במה ימות למחר והן צעון שטיני הרואה שאפ' בלוחו יום עלמו אינו יודע מה יהיה בסוף היום. ח"ש אל תהלל במשחז"ל שמה ימות למחר חו"ש ביום מחר הע' כי לא ידע מה ילד יום שאפ' בלוחו יום עלמו אינו יודע מה יהיה בסופו כי המות קרוב משעה לשעה. ולכן אמר שאל תרחיק הסבו' ותאמר יב' זמן והע' כי קרוב הליך בהמות הוא קרוב הרבה בלוחו יום עלמו. נגד מה שנגזע מן הסבו' עד אשר ימכרו סחורתו כפי חפנו לז"ק הדבר מאד רמוז למזמן כמ"ש בכל מאדך בכל ממוקך ר"ל טעני המזמן לא יכלה לעולם במחז"ל אין אדם מה וחני תליתו צדו. נגד מה שמרחיקין הסבו' מפני שמעשיהם מופלאים עו"ק כפיך ר"ל שתמיד יזכר צפוי מה שעשה ועי"ז יזכר עוונותיו וימחר לשבז. נגד מה שנגזע מהסבו' מחמת

שעוונותיהם רבו למעלה ראש לז"ק ובלצבך שס רמו שהקב"ה רחמן ומקבל הסבו' בלחה אופן שיהיה כי הלא תרחיק משחז"ל הכי את מקו' לי ע"מ שאני ל"ג ה"ז מקו' חיישין שמה הרהר הסבו' בלבו ח"כ הפי' הרהור הסבו' בלבו הקב"ה מקבלו מכ"ש כשעשה מעשה הסבו' בפועל פשיט' אף שעוונותיו גדלו עד לשמים שהקב"ה מקבלו דו"ק :

ועב"י חמות הקודם יבין כו' הפ' ההבתי כי ישמע ה' דר"ל ההבתי שהשוב בהסבו' ממעשי הרעים והלעק אל ה' מהלי ומעלמי שבדחי כי הטה אונן לי ובפרט אם יבניו הקרה ר"ל בימי הסבו' המיוחדים ליחד בהם עב"י ה"ש ובימי בעב"י הקרה לה' מעלמי שזוהי הסבו' המעול'. חכן לא תאמר שחס לא שבתי מעלמי אלא ע"י ראייתו יסורין של אחרים חו' שבחו עלי יסורין ושבתי בהסבו' שאין הקב"ה מקבל לז"ה לא כן הוא אלא אף כי הפסוקי חבלי מות ר"ל שבבתי אנשים רבים שבח להם יסורין ואני רואה חותם יבבתי בהסבו' צעבור זה. לה די זה אלא אפ' ומגרי שחול מלאוטי שמלאוטי היסורין לי לעלמי חו"ש לרה ייבון המלה אני בעלמי עכ"ז חס החזור כי יבסס ה' הקרה שתפלל לה' ואומר חנה ה' מלטה נפשי עכ"ז חטן ה' ולידיק ואלהינו מרחם ומקבלי בהסבו'. וראה רחמי והסדיו שומר פתאים ה' דלותי ולי יהושיע ופי' מהרב"ה ז"ל בח"ה עפ"י מ"ש במס' ר"ה ד' י"ו ורב חסד יוכי עבד טשא פון שמנדיה קף מאזינים של הפון כדי שיכרישו הזכות חו"ש דלותי מלפון דלה דלה שגבה ודלה עוני כדי שיכרישו זכותי וזכה לי יהושיע דו"ק :

אבן כדי להבין מ"ש אח"כ שזכי נפשי למנותיכי כי ה' גמל עלייכי כי חללה נפשי ממות וכו' תהלהך לפני ה' בחדשת החיים. נק' להבין ג"כ כו' הפ' המ' כי המליה הזאת אשר אנכי מנאך היום לא נפלאה היא וכו' כי קרוב הליך הדבר מאד וכו' דק' מהו אומריו אשר אנכי מנאך דהא פשיטא דכל הסבו' כולה היא לזיווי ית' ובפרט לפי מה שפ' הרמב"ן ז"ל דמ"ש כי המליה הזאת היא על מות הסבו' דקחי עמ"ש בתחילה והתה תשוב ח"כ מהו אומריו אשר אנכי מנאך. וחזן מדרכינו רחמי לה' קו' שחול ז"ל שפ' משם הראשונים ז"ל כו' הפ' המ' במ"ש פ' המגרש האומר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע וכו' חו' ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו נט ר"י ו' תימא אומר כזה נט שאינו אלא כנופלינה בדברים וכבר כלל המר ר"י ו' תימא כל תנאי שה"ה לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כנופלינה בדברים וכבר אמר ר"ן אמר רב הלכה כר"י ו' תימא וכו' פ' הרמב"ם והעורר ח"ה ע' סו' קמ"ג. ומכאן למדו הפוס'

הפוס' שאחד ממשפטי התנאים הוא שיהיה תנאי שצדו לקיימו וכל תנאי שאין צדו לקיימו התנאי בטל והמעשה קיים. מעשה יובן דבהחילה קאמר והיה אם שמוע וכו' ונתקד וכו' וכן כתיב אחריו ואתה תשוב ושמעת בקול ה' והתירך ה' לעובד ומכלל הן אתה שומע' לאו וכו' היכא למיחש דכיון דתנאי זה לשמור לעשות את כל המצוות אין צד שום אדם לקיימו וכו' לקיים תרי"ג מצוות שום אדם מישראל כמדע וכו' כל שהתנאי צדו לקיימו התנאי קיים הא לאו"ה התנאי בטל והמעשה קיים כלו' הצרכות שהם המעשה קיים לעולם. לז"ה כי המצוה הזאת וכו' לא נפלאות היא וכו' לומר שהם צריך לקיים. לא בשמים היא כלו' שדומה למתנה ע"מ שחפלי לרקיע ולה מעבר לים היא כלו' שמתנה ע"מ שהעברי את הים צרנגליך שהוא תנאי שא"ה לקיימו כיון דאין מי שיעבור לים ויקחה כי אין האמה בן אלה כי קרוב אליך הדבר מחד צפין ובלצבן לעשותו שהנה מעשה הקרצנות וכיוצא אהה יכול לקיימו צפין כמו שאז"ל כל העוסק בתורת עולה וכו' וכו' הדבר קרוב אליך ואתה יכול לקיימו לעשותו בעסק ההו' והרי הוא כאלו קיימת. וגם קרוב אליך בלצבן לעשותו שכיון שאתה מושב לעשותו ומושב בלצבן דכשיבא הדבר לידך תקיימנו מחשבה טובה הקב"ה מלפניו למעשה באופן שבשמים אלו קרוב אליך הדבר מחד לעשותו וכו' התנאי קיים והמעשה קיים אה"ד ז"ל :

ועפיד ק' יובן טו' הפ' פ' והתחנן ויזנו ה"ה לעשה את כל החוקים האלה לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה ולדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' כאשר נזונו. הטובה צוה בתחילה אמר ויזנו ה"ה לעשות את כל החוקים האלה שהם תרי"ג מצוות ועי"ז לטוב לנו כל הימים דייקה שיתן לנו טובה וצרכה צב' הימים שהם עוה"ז ועוה"ב וגם לחיותנו שנקום בתח"ה כהיום הזה. ולה סימא שהיו תנאי שא"ה לקיימו שאין כל אדם יכול לקיים תרי"ג מצוות וכו' התנאי בטל והמעשה קיים. לז"ה דהא ליאתא מעטע שהלא תראה ולדקה תהיה לנו שעשה עמנו נדקה גדולה שאפי' כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת ר"ל שאנחנו מחושבים בדעהינו לשמור. או מלשון ואציו שמר את הדבר שהוא לשון המתנה שאם אנחנו יושבים וממתינים מתי תבא לידנו המצוה ונקיימנה נחשב לנו כאלו עשינו לפני ה' כאשר נזונו. וכיון שקרוב הדבר מאד והיו תנאי שאפשר לקיימו והתנאי קיים והמעשה קיים כאמור ודו"ק :

ועפ"י דרבינו יובן בהק' מה שראיתי לה' מיפ"ד כמה"י אב"ה יל"ו בס"ה פנ"י ח"ו ד' כ"ט ע"ג שפי'

ח

מפס אחד קדוש מדבר שלה טרע לו שמו שמלא בכת"י שפי' טו' הפ' טובה ישראל עד ה"ה כי כשלא בעוקד קחו עמכם דברים וטובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון יקח טוב וגשלתה פרים שפתינו וכו' הבור לא יושענו וכו'. והרואה יראה כנה יל"ד בפסוקים אלו. חכן יובן בהק' מ"ש ביומא דגדולה תשו' שזוהה את ל"ת שבמורה כנ' הן יסלה חיש את אשתו וכו' היבז אלה עוד ואת זנית רעים רבים וטובו אלי גאוס ה'. והק' המפ' ז"ל דלפי האמת הי"ך עבר הקב"ה על ל"ת כדי להחזיר את ישראל בשאו'. והרבה ה' נאמרו בספרי הגמ' ז"ל. והגל"ע הם ז' טו' הגאמרים בהמה שרמזם הובע באומרו טובה ישראל וכו'. ראשון בק' פי' ה' מהרי"מ ז"ל כו' הפ' חיה ספר כריתוה המכס אשר שלחתי. והטובה לומר לישראל כלום ילאתם ממני ע"י גט כי עיני הקב"ה שבקידש את ישראל דומה למי שקדש אשה בתנאי וע"מ שלא תזנה ואם זינתה הופקעו הקדושין למפרע ונעקרו לגמרי ומעשה והאי דלא נאסרה על בעלה הפי' אם זינתה אה"כ כי הקב"ה התנה עמנו לקבל הלהותו ית' דוקא ולה יהיה לנו הלהים אחרים אה"כ כשעפ"י וילכו אחרי ההבל נתבעל התנאי ונתבעלי הקדושין חש"ה חיה כו' כריתות וכו' שלה היו הגידושין ע"י גט כריתות כלל כ"ה בפשטכם שולח המכס בלתי גט דבטלי להו הקדושין למפרע וכו"ל. ושני בק' פי' מהרי"ה ז"ל משם ראשונים ז"ל דלשון הקדושין הוא ז"ל הרי את נקו' לי ולה היפכה כען שאומר לה הריני מקודש לך דזה לא מהני וכדאיתא בקדושין וליף לה מדכתו' כי יקח איש אשה ולא כי יקח אשה לאיש ובאן לפי מ"ש במד' דהלכות המה היו הקדושין שנתקדשו בהם ישראל להקב"ה והטובה מטובה כהב צבטר הקדושין אנכי ה"ה דהול"ל אהם לי אלה הו"ל כאומר הכיני אישך דאין כאן קדושין כדי שלא ידעו כה"ה. שרישי בק' מ"ש רז"ל בספרי עתידה כ"י לומר רבש"ע כתבה בתו' לאמר הן יסלה וכו' אמ"ל הקב"ה כלום כתבתי בתו' אלה חיש אל אנכי. ולה חיש וכו' חן כאן עליו הללו דלא יוכל וכו' כלל וכמוכן רביעי בק' פי' החוס' בשבת ד' ה' ובכ"מ גבי משז"ל בשבת א"ה לא"ה בש"ח דק"ל להחוס' התם גבי ההיא דר"ה דשיחרר עבדו והשלימו לעשרה ותי' דמנו' דרבים שאני יע"ש וכמוכן בעשה דתשו' היא מצוה דרבי' ומיחר לי להקב"ה לעבור ח"ו על ל"ת כדי שיזנו ישראל בהש' בהם רבים וכמוכן. חבוישי בק' עפ"י מ"ש ה' משפטי שמואל ז"ל בתשו' דהא דק"ל א"ה ל"ת בש"ח וכו' חן זה אלה כהלכה ואין מורים והכי דייק לישנא דאין אומרים לו וכו' אצל אם מאליו ומעלמו רולה לעבור על

אסור

חסור כדי שיזכה חזירו הין מוחין בידו יע"ש ה"ג בעשה
 דתשו' דכוותה דהקב"ה מעלמו אינו חפץ כ"ה בשבט רשע
 מדרכו והוא לזיו ושבת עד ה"ה הפי' שעי"ו הוא עובר
 ח"ו על ל"ה כיון שמאליו ומעלמו חפץ קד מותר לו.
 ששי' בק' תי' ה' שחרית יעקב ז"ל בהיה דהקן בערוצין
 הניתנים במתן ה' שבערבו צייתנים במתן ה' ינתנו במתן
 ה' ופרש"י כגון דס' צטור ה' דס' צטור חזר ינתנו במתן
 ה' דזריקה ה' עולה לזה ולזה. מתן ד' במתן ד' ינתנו
 במתן ד' פירש"י דס' חטאה דס' חטאה חזר. מתן ד'
 במתן ה' כגון דס' צטור דס' חטאה רי"ה ינתנו במתן
 ה'. והק' התוס' ולית עשה ולידחי ל"ה דכל תוספי
 ונתנו במתן ד' ותי' ד"ל דל"ד כלל לכלאים צליית דהכה
 ע"י פשיעה הוא ב"ה והיה יכול לקיים העשה בלא דחיית
 הלאו והק' הראשונים מהיה דפ' אלו גערות גבי חונם
 דחמרי' דחס היתה ממזרת לה ישאנה ופרך הש"ס
 דלית עשה דלו תהיה לחשה ולידחי ל"ה דממזרת ומונני
 דהכא ה' חמרה לה צעינה מי חיתה לעשה כלל ע"כ.
 והט' חיתה מתי קו' ה' חונם חת הצחלה ע"י פשיעה
 הוא ב"ה ומתי פריך הש"ס דלית עשה ולידחי ל"ה ותי'
 לזה דצחונם ח"ג דהוא פושע פריך שפיר משום שיעקר
 עשה זו דלו תהיה לחשה ח"ה להתקיים חלה ע"י פשיעה
 משח"ג במתן ד'. וממנו נקח למ"ע דתשו' דח"ה להתקיים
 חס לה ע"י חתא ופשע צכה"ג חתי עשה ודחי ל"ה וה"ה
 והוא הניעם לענין ח"ה לח"ח דח"ג דגבי פושע ח"ה לח"ח
 וכו' כמ"ש התוס' שם גבי הדזיק פת לתור שחתי עשה
 דתשו' דלה יפקן וזוהי עד דית' ויפש'ע והתי עשה
 דתשו' דמייא למילה בצרעת דחמרי' צה חתי עשה דמילה
 ודחי ל"ה דצרעת כיון דלה חפצר לקיומי העשה חס לה
 בדחותו הל"ה וכמו קן התשו' ח"ה לקיימה חס לה חתא
 ח"ה צפניה. וידוע דתיבת טוב היא כנו למילה ע"ד מש"ה
 ותרה חותו כי טוב הוא כידוע. שביעי' בק' תי' ה'
 כמהר"ם גלחגני ז"ל שכת' שכיון שיש להקב"ה דין חשה
 ובעלה הרי כהצ הרמב"ם פי"ה מה' גירושין הפקח
 שגירש ה' חתו והלכה ונשאה לחרש או לסריס חס
 נתגרשה נהם מותרת לחזור לבעלה הראשון הפקח עכ"ל
 יע"ש. ה"ג דכוותה שפוזו אלהים הייס מלך עולם ועע"ו
 ען ואזן מותר לבעלה הראשון להחזירה לו וליכא בזה
 לאו דלה יוכל :

ובזה פי' הוא ז"ל כו' הפ' ועצדתם שם אלהים ען
 ואזן חסר לה ישמעון ולא יחלון ולא יריחון
 ובקשתם משם חת ה"ה ומלחת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל
 נפשך. דהכינה נמשך אל האמור דכיון דועצדתם שם אלהים

חסר לה ישמעון הו"ל כנשאה לחרש במיתרת לחזור
 לבעלה הראשון. לכן ובקשתם משם חת ה"ה ומלחת שהוא
 מקבל חתכם וליכא בזה משום לא יוכל האמור ודו"ק :
 ובבבן נבא לכו' הפ' טובה ישראל עד ה"ה וי"ת היתך
 יכול הקב"ה לקבל אותנו בתשו' והא ק"ה עבר על
 לאו דלה יוכל וכו' דחין חוגרים לה"ח וכו'. וע"ז ב"ה
 התשו'. ראשונה כי כשלה בעוקד שם רמזו לחי' מהרמ"ט
 הכ"ל ור"ל כי חגי קדשתי חתכם לי בתגחי וע"י שלח
 לזנות ועבדיו שחתם עברתם על התגחי וניתם חמרי
 חלתי נכר החרן פקעי הקדושין למפרע וכמ"ה יבפשעכם
 שולחה חתכם ולא נתגרשה ממני בגט כלל ח"ש כי כשלת
 בעוקד וכמ"ה הן בענותיכם נמזרתם וכו' כמדובר
 ועוד שנית קחו עמכם דברים לשון הקדושין קול דברים
 חתם שומעים צהר סיני שקדש חתכם בלשון חגבי ה"ה
 דהוי באומר הריני אישך או הריני מקודש לך דהיינו חלה
 דברים בעלמא ולא הפסדי צכו הקדושין ודינכם כפשוטה
 והוא תי' מהר"ה ז"ל וכמ"ל. יבא הג' וכו' חל ה' שם
 רמזו לכוז"ל בספרי שהשיב הקב"ה לישראל כלום כהבתי
 בתו' חלה חיש חל חגבי ולא חיש ח"ש וכו' חל ה'
 דייקא דלית ביה לאו דלה יוכל בעלה כמ"ל. והה רב"ע
 חמרו חליו כל שם רמזו כמ"ש התוס' דמילה דרביב חומרי'
 ל"ה כדי שיזכו רבים משום מלה דרביב שהני דחין ח"ה
 לדיק בחרן וכו' וכולם לריבים כפרה כמ"ל. וחמישי' ח"ז
 תשה עון שם רמזו לחי' ה' משפטי שמואל ז"ל הג"ל
 דהא דחין חול"ח הוא הלכה וחין מורין ואם עושה מעלמו
 חין מוחין בידו כמ"ל ח"ש תשה עון מועלמך וצכה"ג
 שרי. שש"י בק' וקח עוב שם רמזו למילה דחתי עשה
 דמילה ודחי ל"ה דלרעת משום דלה סגי בלה"ה וגם
 הכא לה חפצר לקיומי מ"ע דתשו' חס לה דחוסו
 הלאו דלה יוכל ח"ש וקח טוב שהיה המילה ומינה ילפינן
 ונשלמה פרים שפתינו כי קן היא התשו' דומה בדומה
 לניולה דח"ה לקיים מ"ע דתשו' חס לה שיחטא וכמ"ש ה'
 שחרית יעקב ז"ל וכמ"ל. שביעי' בק' חומרו חסור לה
 ושיעטו וכו' ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידיו כלו'
 דכמו דחשור לה ושיעטו כשיבא לעזור אותנו במלחמה
 ועל כוס לה נרכז דסוס מוכן למלחמה ושקר הסוס לתשוע'
 כי לה' הישועה קן לא נאמר עוד אלהינו למעש' ידיו
 שהיא הע"ז שאין בה ממש. וה"ז דומה לפקח שגירש
 חתו ונשאה לחרש או לסריס ונתהלמנה או נתגרשה
 ממנו דמותרת לחזור לבעלה הראשון כמו קן הכא ממש
 וכת' ה' מהרמ"ג ז"ל וכמ"ל וק"ל חתד"ק ודפח"ח
 עכ"ד י"ז :

הבו' ויתקפר לו אל תעזבו מטעם דה"ה ל"ח וכו' דהה ליה' כחמור ודו"ק :

בג'תה נחזיר לביאור הפ' שובי נפשי למנוחייכי לשוב בשה' שלימה ולעשות נח"ר לגשמה בעוה"ז ובעוה"ב. יכ"ה דהיכה לאו דלה יוכל. עו"ק כי ה' גמל עלייכי שם רמו לב' התו' ראשונה כי ה' כמ"ש בספרי אל אנכי ולא איש. ונס כי הוא חפץ בשוב רשע מרשעתו. ועל הכל כי חלטה נפשי ממות. שם רמו למה שה' המפ' ז"ל לחקירה זו דכיון דהרשע בעוה"ז חי קריו מה והלדיק במיתתו קריו חי כידוע ח"כ אין לך דבר שמועד בפני פקו"ן ישרי ליה לקוב"ה ית"ש לעבור על לאו דל"י כדי להחיותו לרשע ח"ש שפ"י התשו' כי חלטה נפשי ממות וכיון שמלילו ממות אין לך דבר שמועד בפני פקו"ן לכן חתהלך לפני ה' ע"י התשו' בחרטה החיים ודו"ק :

ואם כניס אנו בזה עו"ל דהוה בו' הפ' במשלי הלל לקוחים למות ומטיס להרג אם תחשוך כי תאמר הן לא ידעו זה הלל הוכן לבות הוא יבין ונולד נפשו הוא ידע והשיב לאדם כפעולו. והדקדוקים רבים ומן הביאור יובנו. דהכונה שאומר שהע"ה הלל לקוחים למות שהם הרשעים שהם חייבים מיתה על שטותיכם הלל אותם ממות להיית ע"י שתקבל תשובתם. ונוטים להרג אם תחשוך. אם זו חובה ודאי תחשוך אותם ע"י התשו' מן המות. וכ"ה אין אפשר. שיקובל תשובתם והלה הן לא ידעו ר"ל שידעו הנביא אמר הן ישלח איש את אשהו וכו' הישוב אליה עוד דכתיב לה יוכל ח"ש הן הפ' שאמר הן ישלח וכו'. לא. הפ' שאמר לה יוכל וכו' זה ידעו וח"כ ח"ה ל"ח וכו' וכיולד הקבלס בתשו'. עו"ק הלל הוכן לבות הוא יבין. ר"ל הלל. בשביל הלל שאמרה הו' לא יוכל וכו' אני אומר לך תי' ע"ז ראשינה הוכן לבות הוא הקב"ה הוא יבין לא כמו האדם והפסוק אמר הן ישלח איש לא אל. זאת שניה ונולד נפשו הוא ידע שכיון שפ"י התשו' הוא נולד נפשו ומלילו ממות לחיים אין לך דבר שמועד בפני פקו"ן ולכן הוא מקבל תשובת השבים. וצפרט כשש מאהב' והשיב לאדם כפעולו ר"ל שהודוניה נעשית לו כחייה ולוקח שכרם משלם ח"ש והשיב לאדם שכרו כפעולו כאלו פעל זכיות ודו"ק :

ובזה הפ"ל בו' הפ' ביחזקאל אומר אל בית ישראל אתם אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ונס אנחנו נמקיס ואיך נחיה אמור אליהם חי הגי נאם ה' אם תחפון במות המת כ"א בשונו מדרכיו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל. ויל"ד מוצא. ה' מהו אומרם לאמר תיבת לאמר דחיה לה עלמא

הול"ל אתם אמרתם כי פשעינו וכו' ונס אין עלה ע"ד לומר דכריס כאלו כי פשעינו וכו' ואיך נחיה הלל ידעו נ"ש בתו' יבנה עד ה"ה וכו'. ועוד מהו אומר חי הגי נאם ה' וכו' לך נאמין כ"ה בשבעה חלילה. גם אומרם הם תחפון וכו' מהו לשון חפץ דנקט. גם אומרם בשונו מדרכיו וחיה תיבת וחיה יתירה היא. גם אומרם שובו וכו' ולמה תמותו בית ישראל אטו חן לא ידעינן דצדידו משהני קרא. חכן עפ"ה יע"ן דבאו לרמוח החקירה והתו' הנו'. ח"ש אמור אל בית ישראל אתם אמרתם לאמר ר"ל דקרה כתיב לאמר הן ישלח איש וכו' הישוב אליה עוד דלה יוכל וכו' וח"כ ודאי לה הקבלס בתשו' דה"ה ל"ח וכו' וח"כ ודאי פשעינו וחטאתינו עלינו ואיך נחיה ע"י התשובה זוהי טענתם אמור אליהם תי' מספיקין ליה ראשונה חי הגי נאם ה' ר"ל אינו כב"ז שאני חי וקיים לעד וכמ"ש בספרי אל אנכי ולא איש. ועוד אם תחפון וכו' שאני חפץ בתשובה הרשע וכיון שכן באנו למ"ש ה' משפטי שמואל ז"ל דהלכה ואין מורין ואם רוצה לעבור אין מוחין בידו וכיון שאני חפץ בשוב רשע מדרכיו ח"כ לכתא בזה אסורא. ועוד וחיה דהרשע ע"י שגותו הוא מה ע"י תשובתו וחיה וכיון שכן אין לך דבר שמועד בפני פקו"ן. ועוד ע"ה שובו וכו' ולמה תמותו בית ישראל דייקא וכיון שאתם רבים מלוח דרבים שאני וכמ"ש ההוס' ז"ל וגבון ודו"ק :

וי יבין בו' הפ' כי המלוח הזהו וכו' לה בשמים היא וכו' כי קרוב אלך הדבר מאד צפוף ובלבד לעשותו. והן קדם נביא מה שפי' בס' הרן תמדה פ' החיזו בו' הגמ' בשבת ד' ק"ו ח"ל תני הנח קמו דריו"ח כל המקלקלים פטורים חוץ מחובל ומצעיר. חמ"ל פוק תאני לבדא חובל ומצעיר אינה משנה. ואח"ל משנה חובל בלרין לכלבו ומצעיר לרין לעפרו ע"כ. דהכונה היא בדרך מוכר והוא דה' שללות הפרים ז"ל פי' בו' הגדה דמליעה דכ"ע ע"צ דהיפה שם הגור שחהבו חוליות ונתן חול בין חולייא לחולייא ר"א מעהר וחכמים מטמאין והשיב ר"ה כל תשובות שבעולם ולא קבלו ממנו. הוכן הענין הוא דהרי מלינו בכל העבירות מהני שבו' אף ע"ז נ"ע ש"ד לצד משון א' שהוא כרוך בעקבו ש"א ואדם דב צו בעקבו דלא מהני תשו' והוא עון לה"ר כמ"ש בערכין ד' ט"ו חר"ח צ"ח מאי תקנתם של מספרי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק בתו' שג' מרפא לשון ע"ח ואם ע"ה ישפיל דעתו שג' וסלף בה שבר ברות. ר' אבא אומר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד ברוה"ק שג' יכרס ה' כל שפתי חלקות אלה מאי תקנתא שלא לבא לידי לה"ר

מרע ואח"כ ועשה עובד דאס לא יסיר מרע בתחילה
 אדרבה הוא נהנה כח בלמוד התורה ועשיית המצוות לסמ"א
 לכן נרדף בתחילה סור מרע ולא כטובל ובכך צידו אח"כ
 ועשה עובד זה הוא ומלות. והנה ידוע דבשני הידוע מרבה
 לצדקה מבחינים. וזה פי' כי הפ' העילה מחרצ נפשו זה
 תרצו כל מה"מ יווד כלב יחידה הוא הקל"ה אשר ברא
 משחיה לחבל משין הג"ל שהוא יחידהי דכל העצירות יש
 לאדם חייה חסד צד. וזו חיה חסד או חסן חסד או להביב
 בדבר חסד חסן עין הח"ל הוא האדם לגמרי ביהדות
 לו"ה מיד כלב יחידהי חוהו כלב הכשרה מעצירה יחידהי
 הזאת. וז"ש ויה"ל מבנה ר"ל עכשוו בתעלהי החויד כי
 יחזיקו בתורה ה' הצל חסד נרדף לצער מוקדם הקל"ה
 חסד בראה והיינו חובל בצניו ע"י עון הג"ל שהרצות
 קל"ה כלב חסד נרדף לדמו למעט דמך והלצך לכלבו
 להמית קל"ה זו. ומצטיר הוא עון לה"ר חס כשר סיפר
 החו בתריוהו כנרדף לחפרו לעשות עגמו עפר והפד
 כאומרם יפיל עגמו וכולי הוי וחולי יועיל לך לכפר אח"כ
 ככתעסוק צה"י ונולת חת"ד ז"ל ע"ש שהארץ והביא
 משל ע"ז דפח"מ :

בוע"ה יזן כו' הפ' כי המלוח הזאה שהיה מלות השוכ'
 כמ"ש הרמב"ן ז"ל לא נפלאה היה ממך ולא
 התוקה היה הלה בדבר קל כל דהו הפ' בדברי ודוי
 יתעיה בעלמיה כמ"ש הנביא הובע קחו עמכם דברים.
 וכי תאמרו בלבבך הן חמה דהשו' מהנזיה לכל עון ולכל
 הטאה חסן לא בשמים היה ר"ל דלא מהייה לעון לה"ר
 ברמח בתיבת השמים עד"ש הפ' שהו בשמים פיהם
 ילבושם היהלך בחרץ. וחוה לאמר מי יעלה לנו השמימה
 שהיה עון לה"ר ויקחה לנו ויקח ה' שהיה הכשו'. וגם
 לא מעבר לים ע"ד הרמז לא המלה בניו שבער בים כתי
 לזרע לצטלה המכונה לים ולמים לאמר מי יעבור שהוא
 יעשה עבירה בים שהוא זרע לצטלה ויקח ה' לנו שהיה
 הכשו'. ה"ל האמר קן הלה כי קרוב הליך הדב"ר בס רמז
 לדיבור שהיה לה"ר יגם הדבר לדבר ערוס חף לבטים חלו
 קרוב הליך בהחזיר בתשו' הפ' מהלו הטעות והקב"ה
 מוקבל חוקך בתשו' וההקנה לזה חס הוא ע"ה יכפיל
 דעתו ויחמו במדת הטטה הרמזיה בתיבת מה"ד ר"ת
 מ"בה ח'צרהס ד"ה. ואם היה ת"ה צפ"ך יעסוק בתו' צפ"ו
 יבלצנו תורה לבמה ישי"ו לעבוקו חסד מהקן חף בני
 עוטה חלו ויחן לך דבר שמועד צפני התשובה ודו"ק :

בזו"ז כו' הפ' פ' האינו וי'אמר חליהם שינו לצבכס
 לכל הדברים אשר הנכי מעיד צבכס כי לא דבר
 דק הוא כי הוא חייבס יצדבר הוא האריוכו ימים וכו'.

ד"ל

לה"ר חס פ"ה הוא יעסוק בתו' וכו'. הרי דהע"ג דעל
 ראשי עבירות מועיל תשו' וכמו שדרשו דורשי רשומות
 תשב הטוב עד דכ"ה ד'ס כ'פירה ח'סה מ"מ לה"ר תמיר'.
 והנה הלב נמשל לתגור כי יחס לבבו לדבר סרה על
 זולתו ומקרה מלא בהובע כי קרבו כתגור לבס. הוא
 צוער כאש להבה. הרי מקרה מלא דמדמה הלב לתגור
 צוער. ח"ש הטור מי שחטה בלה"ר וחתהו חילווה ונתן
 חול וקבל עליו לחזור ולהיות כל ימיו שותק וכפ"י רבינו
 צה"י על ויטמנו בחול מה חול הדס נטלו מכתן ומניחו
 במוק"ח וקולו לא ישמע קן לא ישמע הדבר הזה. ר"ה
 מטרה וסובר דמהני תשו' וחכמים מעמאין דס"ל סיפר
 חין לי תקנה וע"ש שהארץ במאמר הו' סו' הל"ע"ש.
 והנה מלינו עוד עבירה אחרת שהחמירו בה הרבה וצפרט
 צוהר וצס' ר"ח דכמעט חין תשו' מועלת לי והוא עון
 מוליה ז"ל והריוהו שייכי זל"ז כי ברית הלבוך וברית
 המעור מכויטס. וצוה פי' צו"ח כו' הפ' אל התן את פיך
 לחטייה חס בשך הכונה אל התן את פיך להטוה בלה"ר
 שעי"ז חסד צה להחטייה חס בשך שהוא ברית הנעויר
 בשך הוא כשר קדש יעברו מעליך. ואל תאמר לפני
 המלך כי בגנה היה כי למה יקלף האלהים על עבירה
 זו שהיה צבונג הטעם הוא על קולך בפגמה ברית הלבוך
 ומשו"ה חמורה עבירה זו הטעם וחיבל חס מעשה דיו
 דע"י עבירה זו צביס כ"ה מתים כשהס קטנים וחתה חובל
 מעשה ידך ע"כ. נעלה ככתי עבירות גדולות הללו שהס
 לה"ר וז"ל כמעט שאין להס תשו'. והנה בשין כז"ל נקרה
 חובל שהוא חובל חס מעשה דיו כג"ל יבשין לה"ר נר'
 מצטיר דבתמה ע"י עון לה"ר בה מחלוקת צין חס
 לרעהו. וז"ש תהני תגל קני דריו"ח כל המקלקלים
 דלדס העובר עבירה מקלקל בגפשו וגמנוהו יעובה קלקול
 גדול פטורים חס עושים תשובה חון נחיצל שהוא עון
 הג"ל וגם מצטיר שהוא עון לה"ר חין תשו' מועילה להס.
 והנה השמירה בלה יבא לדי לה"ר היה הו' מדאמר'
 בערכך מתי הקנתיה בלה יבא ללה"ר יעסוק בתו'. וכן
 על עון הג"ל חמרי' בצרכות דע"ו ע"כ כל הנכביע עגמו
 צד"ה ולן חין נכשרין חוהו בערות רעות כג' ובצע ילן
 כל יפקד רע. היינו חס יבביע עגמו צד"ה לא יפקד
 בחוהה העבירה הנקרה רע כמ"ה ויהי ער רע. וז"ש
 פוק תאני לצרה להודיע לב"ה עליותם ביהו נכמרים
 משני עוניה חלג. ובה תאמר להס חובל ומצטיר ע"מ הס
 צחים. על חונה מבנה מבוס שהבליכו אחרי גיוס ד"ת ועל
 עובס תורה ה' הס צחים לדי עבירות חמורות הללו.
 והנה ידוע שהאדם שרונה לצוב בתשו' נרדף מוקדם סור

ב

דרוש ה' לתשובה

יום הגדול והטורח היום יום הדין הנצ"ל הוא יום
האש השנה אשר כל באי עולם לפניו נסקרין. סערי
חיים וספרי מתים לפניו נפתחים דינה יתיב וספרין.
ויתיצבו בני האלהים לדון ולהסירה כל אדם לפי מעשיו
יהם סודרין. ג' ספרים נפתחים לג' נחתמים להלכת
לחיים מהדרין מן המהדרין. רשעים גמורים נחתמים
למיתה הלכה וה' מורין. בנתיים תלויים ועומדים עד יום
הספורים דבר שיש לו מחירין. גדול חלוניו ורצח זמן
נתן לו שלשים יום זמן צ"ד הו' זהירין. עומד ומזיז על
התשובה שוב שוב מדרכים הרעים בגיורת עירין. כי לא
אחפז במות המת כ"ח בשוכו מדרכיו וחייה ציטל את
המעוררין. לכן האדם הגלגל הירא ורך הלכז מעצמות
שצדו ישוב היום ויפספס צמטיו וישב צה"ל שלימה
ויהתרע ע"מ שעה ויעוזב רשע דרכו ויעיד עליו ידע
תעלמותו שלא ישוב לכסלה ויהודה על עונותיו וסג"ש
הרמז"ס ז"ל צה"ל תשו' פ"א ה"א ח"ל כשיעשה תשו'
וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שג'
חיש לו חשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודות את
חתימת אשר עשו זה ודוי דברים ודוי זה מ"ע וס' וכל
המרבה להתודות ומאריך בענין זה ה"ז משופת ע"כ :

אשר צוה חפ"ל כו' מסרה חמשה פסוקים דבר אל
בני' בלתי חיצת לאמר והס'. דבר אל בני' וישבו.
דבר אל בני' חיש לו חשה כי יעשו מכל חטאת האדם
והתודות. דבר אל בני' ויקחו חליך פרה. דבר אל בני' וקח
מאתם מאת כל נשיאיהם. דבר אל בני' ויקחו לי תרומה.
ע"כ. ולנו לדעה קשר לפסוקים אלו. חק עפ"ה יע"ן
ובהק' עיד מ"ש האר"י ז"ל ענין פר"ח הוא לברר רפ"ח
ניה"ק מתוך עמקי הקלי' ולכן פר"ה עם ג' מינים שעמה
ען ארו ושי תולעת וחוזב גי' רפ"ח ועי"ז מתמתקים
הדינים שהם גי' פר"ע ע"י חמשה אלפי"ן של אה"ה ויהיו
גי' פר"ה כידוע. שו"ן מ"ש המפ' ז"ל דמעט דתשובה
מהגיי"ה לישראל ולא לאוה"ע יען שישראל צנים ואב שמחל
ע"כ כ"מ לא קן אוה"ע שהם עבדים ומלך שמחל ע"כ
אכ"מ כידוע. ורחי"ה שישראל הם צנים להקצ"ה מענין
הדקה כמ"ש בגמ' שאל צורנוסרופוס הרשע לרע"ק
הם אלהיכם אוהב את העניים למה איט מפרנסן משל
למלך שכעס על עבדו וכו' ואמ"ל משל למלך שכעס על
צט וכו'. ובבר כחצט שזמן התשו' הוא צאלו הימים מר"ח
אלול עד יוה"ך ורמזו אותם בר"ת וס"ת הפ' ח"ג ל'דודי
ו'דודי ל' ר"ת. אלול וס"ת ד' יודי"ן כנגד מ' יום עד
יוה"ך

דל"ל מהו כונתו באומרו לכל הדברים גם נ"ע כי הוא
חייבס מה הם הדברים אשר הם חיותם. ע"ד מוסר יובן
כו' הפ' צהק' את הידוע מ"ש המפ' ז"ל שכמה לריך
האדם לחסוס את פיו שלא לדבר כ"ח בדברים שהם
לצורכו דוקא והעפעפ לזה כי ע"י הדבור שהוא הכל היולת
מפיו יחסר חלק מחלקי חייו ולכן הו"ל מה אומנות יעשה
האדם ויחיה יעשה עליו חלם. ולא תאמר ח"כ כיון שהדבור
הוא חלק מחלקי חייו ח"כ חק בד"ת קן ח"ש יכול חק
בד"ת קן ל"ק לך הדברון לך שהיה התו' אדרבה הדברון
שע"י התורה שמוציאה מפיו אדרבה הוא מאריך ימים.
חש"ה דמרע"ה רועה נאמן הוא לזה לבני' ויאמר אליהם
שימו לבצבס לכל הדברים שאל הדברו דברים צטלים שלא
יחסר חלק מחלקי חייכם וזהו ש"ע כי הוא חייבס שהדבור
הוא חיות האדם. חק לא תאמרו שהק' בד"ת קן לכן
ס"ים ותאמר שהדברו ובדבר הזה שהיה התו' אדרבה תארכו
ימים כאמור. א"י יובן עפ"י מה שפ' המפ' כו' הפ' ה'
ילחס לכס ותחס תחרישון. דבא לרמוז על עון דיבור
בצה"ל שידוע כמה החמירו בזה"ק ותאמרו דח"ו אחוי
קלגה וליה ליה חולקת וכו' כידוע. ובכל עון כשמה"ד
מקטרגת על ישראל הקב"ה מלמד סניגוריא עליהם
שחוק"ע הם עושים שנות יותר מאלו. חקן בעון זה לא
יזל ללמד סניגוריא עליהם ולהעיד על ישראל מחמת
שחוק"ע הם מהריס צוה לא קן ישראל. חש"ה ה' ילחס
לכס לבני מדה"ד חקן בתנאי וע"מ שחתם תחרישון
בצה"ל. חש"ה ויאמר אליהם שימו לבצבס לכל הדברים
שלא תדברו בצה"ל ועי"ז אשר חנכי מעיד בכס לבני
מדה"ד כאמור. חקן לפי דרכיו יובן צהק' מ"ש בגמ'
גדולה תשו' שמארכת ימיו של אדם וגם הו"ל כלו כל הקלין
וחין הדבר תלוי הלה בתשו'. ח"ש מרע"ה לישראל דברי
הקב"ה שהמ"ל שימו לבצבס לכל הדברים שהיה התשו'
שנרמזה בציבת דברים כמ"ש קחו עמכם דברים. אשר
חנכי מעיד בכס שאני אמרתי יעשה תשו' ויתכפר לו.
ובזה תדעו כי הוא חייבס גדולה תשו' שמארכת ימיו
ש"ח. וגם ובדבר הזה שהיה התשו' תארכו ימים על
האדמה שחתם עהלים גדולה עילם ותחזרו לארבעס
ארץ הקדושה ושם תזונו לחוקך ימים ושטת חיים כי פדה
ה' את יעקב. בעגלה ובז"ק חכ"ר :

וזהו כ"י גי' שלשים ל"ח לירוף ל"ז ל"ה חותיות אלו"ל
 כאמור ע"י הימים הללו הוכל לקום מפניך ע"י שהי שבה
 בהשו' שלימה באלה הימים. וכ"ה מה טעם לאלו הימים
 שהתשו' מתקבלת ברעון לז"ק כי דרך נשים לי ר"ל
 שמתגלה בהם הארת צ' שמות קדושים ה"ה"ה דויד"ן
 קס"ה ובס ס"ג שבניהם גי' דר"ך ובאלו הימים נשים לי
 שהי נשים שהם ללה ורחל מתחברים יחד ומקבלים שפע
 מחימה עי' דהיה חירו דגולא חירו דחייביאל. וזהו דר"ך
 נשים ל"י גי' מ' שהם מתגלים במ' יום אלו. לכן חס
 האדם מהעורר בהם באלו הימים ומחפש במעשיו. וזהו
 ויחפש או ולא מנה' אה התרפים שהם המקטרגים הבאים
 מכח סג"ה הם מהבטלים מאלהים ולה ימלאו מקום לקטרג
 עליו ודו"ק :

ובזה הפ"ל בדרך רמז כו' הפ' בפועל ו' לכו וגשבה
 אל ה' כי הוא ערף וירפאנו יך ויחבטנו יחיינו
 מיומים ביום הג' יקמנו ונחיה לפניו ע"כ. דלנו לדעת מהו
 אומרנו אל ה' דהא פשיח דהתשו' היא לה'. גמ"ש יחיינו
 מיומים ביום הג' וכו' על איזה ימים הוא מדבר. וחוק
 מדרכינו יובן בדרך רמז עפ"י מ"ש רבינו האר"י זוק"ל
 כו' הפ' אל ה' ויאר לנו. דיש פ"ר דינים והם חמשה
 פעמים ג"ו ומהוקס ע"י שמוסיפים אחת על כ"ו יהיו בגי'
 ח"ל הו"ה גי' ז"ן כדוע מטוגת ויהי טעם ה"ח שאומר'
 במולש"ק. ח"ש ח"ל ה' גי' ז"ן ויאר לנו' שהם מאירים
 להג"ו וממתקים היתה זת"ד. א"שר בזה פי' הר' ר'
 ההרן פאנחיל ז"ל כו' הפ' ויאמר חבינו שבו שברו לנו
 מעט אוכל. בהק' עוד הם הדוע דסגולה גדולה למתק
 הדינים ולעורר הרחמים עליו. היא מדה העטוה. ח"ש
 ויאמר חבינו שבשמים שובו בהשו' שלימה ועי"ז שברו
 לנו ר"ל שעי"ז השברו כה הדין הגרמז בל"ו וזהו שברו
 לנו ר"ל שברו להג"ו. ועי"ז מה לז"ק מעט ע"י שאתם
 ממעטים עלמיכס עי"ז אוכל גי' ז"ן כמספר ח"ל הו"ה
 שהם גי' ז"ן ויאמר היו מדה"ד הן עתה ח"ל הו"ה
 רחמים גדולים ה"ד ז"ל. ח"ש לכו וגשבה ועי"ז ששוב
 בהשו' שלימה עי"ז הגו גורמים אל ה' שיתוסף אחד על
 ג"ו ויהיו ז"ן גי' אל ה' ועי"ז יתמתקו החמשה פעמים
 כ"ו ח"ש כי הוא ערף וירפאנו הכי ג"ו אהה יך ויחבטנו
 הכי כ"ו שנית. יחיינו מיומים שני יום שהם צ' ג"ו הכי
 ד' כ"ו. ביום הג' שהיא ג"ו החמישית שלם יתמתקו ועי"ז
 יקמנו ונחיה לפניו כלאמר שיתמתקו הדינים ויתגברו
 הרחמים ובה טובה לאורך ימים ושנ"ח וזהו ונחיה
 לפניו ודו"ק. ועפ"י דרכנו בה לרמז לג' זמני תשובה
 הללו שהם חדש הלול וצ' ימים של ר"ה ויוה"כ שהוא
 מכפר

וזהו כו' סו' המסרה דבר אל בני יושבו שכל אחד
 יפספש במעשיו וישוב בהשו' שלימה מעוונותיו ויטהר
 על מעשיו בימי הרעון והרחמים שהם מר"ח הלול עד
 יוה"כ וזהו דבר אל בני ייקחו ל"י תרומה ל"י גי' מ'
 ר"ל שישבו בהשו' במ' יום אלו. ועיקר התשו' עו"בת
 החטא וידוי דברים שהיא מ"ע לשב שיתודה על עוונותיו
 וזהו דבר אל בני ח"ש או אשה כי יעשו מכל חפאת
 האדם וההדוי את חפאתם אשר עשו. ועי"ז דבר אל בני
 ויקחו הליך פר"ה שע"ה התשו' והדוי הם מזכרים רפ"ח
 ניה"ק וממתקים את הפ"ר דינים כמ"ש בענין פר"ה
 שהיא לברר הרפ"ח ולמתק הפ"ר דינים. וכ"ה העיקר
 דדינה פירכה מג"ל דההגיח השו' לאדם כיון דקי"ל מלך
 שמחל ע"כ חכ"מ. וי"ה שחגי ישראל שהם בני מלך
 שהם בני. עו"ק דבר אל בני וקח מאתם מאת כל
 נשיאיהם שזקק מהם לזקה אשר מזה הוראה יולאה שאתם
 בני וי"ה התשו' מהגיח לכס דאב שמחל ע"כ כ"מ
 כלאמר :

ובדרך נלך לבאר בדרך רמז מוסר כו' הפ' פ' ויאל
 ויאמר אל חביה אל ייחר צעיני הדוני כי לא
 אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולה מלא את
 התרפים. דלנו לדעת מהו אומרנו כי לה אוכל וכו' ובפרט
 שהיבה לה כהוזה בתורה מלאה וי"ז ל"ה ולנו לדעת
 מהו הרמז בזה בתוספת הו"ו. גם אומרנו כי דרך נשים
 לי מה זה ג"ע למה שלמעלה. חקן יובן בדרך המוסר
 כי הנה תיבת ל"ה הכתובה בוי"ו הוי כאלו נקראת ל"ז
 בוי"ו ול"ה באל"ף ואלו הנקף שהיה יחד ל"ה ל"ז יעלה
 לירופס אל"ל וכבר כתבנו שיעקר התשו' בימים אלו מר"ח
 הלול עד יוה"ך שהם מ' יום. והטעם שבמים אלו התשו'
 מועלת לאדם יען שבמים אלו מהנוקף חור הבינה שיש
 בה שני שמות קדושים הו"ה וס"ג והנה הו"ה במי'
 יודי"ן קס"ה עס שס ס"ג יעלו גי' דר"ך וסוד זה גרמז
 כפ' ע"כ יורה חפאים בדרך כמ"ש ה' חמ"י ז"ל הבאתי
 דבריו בדרוש אחר יע"ש. וידוע שבמים אלו עושים תקון
 לשכינה היא רחל המנו להעלותה למעלה עד הימא עילאה
 ועי"ז יתרבה השפע והרחמים וימתקו כחות הדין ולה
 תמלא מקום לסג"ה לקטרג על האדם כדוע כ"ו בכחבי
 האר"י החי' זוק"ל יע"ש :

בוי"ן כו' הפ' הגו' ויאמר אל חביה מדבה כלפי הנשמ'
 שהיא אומרת אל חביה הוא חבינו שבשמים היא
 אומרת ומתחננת לפניו אל ייחר צעיני הדוני בעבור
 עוונתי ופשעי שהלה הדע כ"י ל"ה אוכל לקום ר"ל שנתת
 לי זמן במ' יום שמר"ח הלול עד יוה"ך לשב מפנינו

מספר לשבוע לכל עדה כג' כמס'ה די ביום הזה יכפר וכו'. וז"ל לנו ונבזה אל ה' ולינומי זמני החשו' כ"י הוא ערף וילפחני כ"י גי' שלשים הם שלשים יום של הלול וזהו ג"כ י"ך ויחבשנו י"ך גי' שלשים. וגם יתינו מומים הם בני ימים של ר"ה וכשנתעורר בזהו' צימים הלל אז ביום ה' בטוה יו"ך יקמו יתיה לנו התקוממות ונחיה לפנינו בניכחצ צספר החיים ודו"ק :

ביום ה' הפ"ל בדרך דרש כ"י הפ' המ' לנו ונבזה אל ה' וכו'. והוא בזה' לפ' פסוק יחזקאל ל"ג כה אמר ה' אמור אל בית ישראל אתם אמרתם כי פשענו וחטאתינו עלינו וצט' חננו נמקיס וי"ך נחיה אמור אליהם חי הני נחוס ה' את החפון צמיה המת כ"ה צבצו מדרכיו וחיה ע"כ. ולנו לדעת מהו כונתם בחומרם כי פשעו וכו' ומה יאמר אליהם חי הני וכו'. וחון מדרכנו הפ"ל כ"י הפ' המ' ודקדק עוד דמיה חומרו חי הני וכו' ובי בלתי שצופה חון הני מהמונים לו ית' חלילה. ועו"ה צבצו שצו הכלל למה. חן יובן בזה' מה שפי' ה' בני ישכר ז"ל ד"ט ע"כ כ"י הפ' שובה ישראל עד ה"ה ודקדק המ"ל ובי יש השובה שאינה עד ה'. ועו"ק דהול"ל לה' הלהיך מהו עד. חן פי' בזה' מ"ש הראשונ' דמתנחי' החשו' בימים מהמין שהשו' מכפרת הפי' הרבה לפשוע הלפי' הלפים רצבות עד חון מספר ואפי' ביקש מחילה מהב"ה כמה פעמים וחזר לסורו הרע הפע"י כן הקב"ה שהיה רחמן טוב וסלח יקבלנו בזהו'. ופעמ'ה פעים הרב צוה דהנה מדה צ"ו חס יב לי חוזה מידה טובה היינו שהוא רחמן ומעציר עלי. נזותיו למחול לכל המכעיסו. הנה עכ"ז כשיפגוד המכעיס ייס חמר יוב להכעיסו הנה יופסק מחורו החיס העוב המידה טובה של רחמנות שיש לו וצוה לה ימחול לו. הנה צוה יש חילוקי' שונים יש שהוא רחמני ביותר ויחריך חף ביותר הכל עכ"פ לכל אדם יש גבול כיון שהאדם צעלמו צעל גבול ותכלית לכן לכל מדותיו נ"כ יש להם גבול. משח"כ הקב"ה כיון שהוא ית"ש חי וקיים לעד בלי גבול ותכלית גם מדותיו חן להם גבול וכיון שהוא רחום וסולה לכל הלל המדות ג"כ חן להם גבול וה"כ אל יכול לב' האדם עליו יחריך אשה פני לבוש אל ה' חמר שזה כמה פעמים חטאתו וחזרתו בזהו' והח"כ חזרתו לסורי הרע וחריך אשוב ויקבלני ה' בזהו'. הנה לה יחמר האדם כן דכיון שהאל"ה חנו בעל גבול הלא חי וקיים לעד גם מדותיו חן להם גבול. ז"ה שובה ישראל ואל. חן דעפך שהאל"ה לה יקבלך בזהו' מחמר בכמה פעמים חטאתו וחזרת בזהו' וחזרתו נסורך צודתי לה יקבלך בזהו' זה חינו. יען עד

ה"ה ה"ל שהאל"ה חי וקיים לעד וכיון שהב"ה חן לו גבול גם מדותיו חן להם גבול ואפי' שגיה הרבה ה' הטוב וסלח ימחול ויסלח לך עכ"ד ז"ל :

ביום י' כ"י הפ' בחיוב יו"ד וכימי הגוש ימך חס שנותך כימי גבר כי הבקש לעוני ולחטאתי תדרוש. והוא כמציאת דרחה חיוב שצאו עליו לרות תכופות זו לזו חשב בדעתו שחלו שחטה פעם אחר פעם וחזר בזהו' ושוב חזר לסורו לכן חון הקב"ה מקבלו בזהו' ולכן מציא עליו יסורין קשים ומרים כדי למרק שונותיו. לכן בה בבענה יאמר הכימי הגוש ימך חס שנותך כימי גבר כי הבקש לעוני ולה תקבלני בזהו'. דבשלמא צ"ו ביה לו גבול חף מדותיו יב להם גבול חן חסה שחי וקיים לעד וחון לך גבול ותכלית גם מדותיו חן להם גבול ותכלית וכיון שמדותיו שחטה עיז וסלח ח"כ למה הבקש לעוני ע"י יסורין ולה תקבלני בזהו' חף שחטאתי כמה פעמים וכמדובר. וע"י לה' תנה דחורייתא צם' פרשה דרכים ד' כ"ז ע"ג שפי' כ"י הפ' המ' בדרך נסן ע"ש :

ביום יב' כ"י פסוק יחזקאל המ' והוא דישראל שצותו הדור היה כ"ל דמחמר שזה כמה פעמים שצו בזהו' והח"כ חזרו לסורם ח"כ צודתי הגמור שלה יקבלם הקב"ה עוד בזהו' לכן חמר כי פשעו וחטאתיו עלינו וצט' חננו נמקיס כמו שפירש' ז"ל שצבורים היו בלה הועיל להם עוד בזהו' כחומר. לכן כדי להוניה מלצם דצ"ז חמ"ל הקב"ה ליחזקאל חמר אליהם חי הני נחוס ה' דדוקא צצ"י כיון שהיה יב לו גבול גם מדותיו יב להם גבול לה כן חני שחני חי וקיים לעד כיון שכן לה חפון צמות המת כ"ה צבצו מדרכיו דכמו שחני חון לי גבול ותכלית גם מדותיו כן ולכן צוה שצו וכו' השובה בחר השובה דחף שכבר שצתם חלי כמה פעמים והח"כ חזרתם עכ"ז חני מקבל אתכם בזהו' ודו"ק :

דע"ה י דרכנו יובן בזה' מ"ש ה' חס הצנים ז"ל ד' ג"ט ע"ד ח"ל והמפ' כהנו טעם השו' דמועיל לחדם היינו משום דקי"ל דיהוש כדי לה קני וכן שנוי רבות לצד ל"ק עד דאיכה תרתי. והנה החוטא ברוב חטאתיו הולך לחסות תחת כנפי הקל"י רשות הסע"ה יחס פסקין דינא דשטי רשות כדי קני חינו מועיל השו' דכבר קנה הסע"ה לגפס האדם ונשהה מרשותו ית' לרשות הסע"ה אבל חס נריך גם יחוב בעלים השו' מועיל יען כי רובה הקב"ה בזהו' השבים הליו ולה נתייחס ממת כלל עכ"ד. צו"ו כ"י הפ' המ' כה אמר ה' אמור אל בית ישראל אתם אמרתם כי פשענו וכו' והוא דישראל שצותו הדור היו סבורים דכיון שחטאו ונשהנו מרשותו

ית' ונכנסו תחת רשות הסע"ה לכן לא תועיל להם תשובה דשנוי רשות קנה. לכן אמרו כי פשעו וכו' עלינו וכו' אנחנו נמקים ברשות הסע"ה ואיך נחיה ע"י ההש' דסבורי' היו שלא תועיל להם תשובה כמו שפירש"י ז"ל והיינו חט"ז דס"ל דשנוי רשות קנה. לזה בא הקב"ה יאמר לנביא אמור אליהם להוליה סברה זו מלבס דמתי דקי"ל דשנוי רשות קנה היינו אי היכא יאוש בעלים ג"כ ח"כ בג"ד שאני היינו מתייחס מהם הלה הני רולס בהכובת השבים בכה"ג שנוי רשות לצד ל"ק. ח"כ אמור אליהם חיי הני נאום ה' איס אחפון במות המת כ"ה כשוצו מדרכיו וחיה וכיון שכן שאני חפן בהכובת השבים היו שנוי רשות לצד בלתי יאוש ול"ק הסע"ה איס נפש החוטא וכו' ההש' מועלת לכס לכן שוצו שוצו מדרכיכם וכו' לאמור. הן עוד נביא מ"ש הרז"ל בס משס ה' נגננת מנחס דעיקר תחה"מ דעמיד הקב"ה להחיותם חף כי יוכל ס"מ לעטון דכבר קגאס בשנוי רשות דמתחי' היו כבר ודס והשתא חזרו עפר. הפ' דשנוי כדי ל"ק וכיון דלא עשה הקב"ה יאוש מהס שפיר נוכל לומר דל"ק שר המות שוס קנין בזה זמ"ד ע"כ :

אשר עפ"י טבל לפ' טו' הפ' ביחזקאל ל"ז ויהמר הלי קן הדס העלמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עלמותינו חבדה תקותנו נזרנו לנו לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר ה"ה הנה הני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וכו'. ואיכא למידק בזה טיבא. חדא מהו אמרו העלמות האלה כל בית ישראל המה מהו טגתי דחוק יתכן טיהו העלמות האלה כל בית ישראל. ותו ק' במאמר זה דיבשו עלמותינו דבל מי היה חס היה של ישראל אי של תוהס המתים זה לא יתכן דאע"פ לא ידעי דמנן החתים בלתי נגלה לשוס חרס. וכו' למה יאמרו יבשו עלמותינו. ואס הוא מאמר זה של ישראל אשר המה הייס עדנה ק' דחוק יאמרו שהבדה תקיות ח"ו. ותו במ"ש לכן הנבא ואמרת אליהם הנה הני פותח וכו' דחוק תלוי זכ"ו. ברם עפ"י יע"ן כי הנה רש"י ז"ל פי' העלמות האלה כל בית ישראל המה רמז ודוגמא לכל בית ישראל בגלותם שהרי הם אומרים יבשו עלמותינו וכו' ומה טחיל להשע' עוד. והנה כבר כתבנו דתי אמרי' דשנוי קונה ח"כ ההש' לא תועיל לנפש החוטא מאחר דקנתה אותו הסע"ה בשנוי רשות. חכן אי אמרי' דשנוי כדי ל"ק הלה אי היכא יאוש בעלים ג"כ. ח"כ ה"ג כיון דהקב"ה לא מייחס מנפש האדם ח"כ לא קנתה הסע"ה את נפש החוטא בשנוי לחודיה והתשובה מהנייא. וראיה דשנוי לחיד ל"ק בלתי

יאוש ממנה שעתיד הקב"ה להחיות את המתים ונף דחיה ליה טענה לס"מ דקנה נוף האדם ע"י שנוי עכ"ז כיון דליכא יאוש בעלים טענהו במילה ומבועלה ל"ס ול"ק וח"כ גם ההש' מהנייא לנפש החוטא כיון דליכא יאוש :

ובנא"ה כי הנה בית ישראל אשר בחיים חיתס הוה ס"ל דחיש החוטא ימות בשעו ואין תרופה למכתו מטעם דהוה ס"ד דכיון דע"י עונותיו נשתנה מרשותו ית' לרשות הסע"ה קנתה אותו הסע"ה ואין ההש' מועלת לו. לזה בא הקב"ה ואמ"ל ליחזקאל לבטל סברתם הלזו כי שנוי ברוחה צוה דחף דקי"ל דשנוי קונה ה"ד אי היכא יאוש בעלים חבל שנוי רשות כדי ל"ק וח"כ חף דהאדם נשתנה מרשותו ית' לרשות הסע"ה עכ"ז כיון דלא נתייש הקב"ה מניה לא קנתה אותו הסע"ה וההש' מועלת לו. לז"ה העלמות האלה כל בית ישראל כי המס כמו שפירש"י ז"ל רמז ודוגמא לכל בית ישראל כי הנה אומרים יבשו עלמותינו ואבדה תקותנו מטעם כי חטאתינו עלינו וכו' אנחנו נמקים ברשות הסע"ה וח"כ חף חס נעשה הש' הינו מועיל לנו דקנתה אותנו הסע"ה בשנוי רשות. לכן להוליה דכ"ז מלבס אמור אליהם שסברתכם זאת דס"ל דשנוי רשות קנה וההש' הינה מועלת הנה ליחס דכיון דליכא יאוש בעלים ההש' מהנייא וראיה לזה הנה הני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וזה חף יתכן אי שנוי רשות קנה דכיון דליכא טענה לס"מ שקנה נוף האדם ע"י שנוי רשות. ח"ו בהכרח מבוס דשנוי רשות כדי ל"ק כיון דליכא יאוש ח"כ מעשה גם לכס יש תקוה ע"י ההש' ודו"ק :

ובז"ו כו' מאמר צפרקי ר"א ח"ו כיון שהחיים יחזקאל את המתים אמרס כ"י השיבו ה' אליך וגשובה ע"כ. והוא תמוה דמה תלוי זכ"ו. חכן לפי"ה ח"ש דישראל מעיקרא הוה ס"ל דחיש החוטא חין לו תקנה בתשו' כיון שנשתנה מרשותו ית' לרשות הסע"ה שנוי רשות קנה. חכן כיון שראו שהחיה יחזקאל את המתים והוכיח להם הנביא מענין תחה"מ דשנוי רשות כדי ל"ק היכא דליכא יאוש ואמט"ל נפש החוטאת מהנייא לה הש' ויש תרופה למכתה דחף דחייבא שנוי רשות כיון דליכא יאוש מהנייא ההש' חו פתחו ואמרו השיבו ה' אליך וגשובה כי תשו' עושה פירות שתמחול ותסלח לכל חטאתינו ואין שוס טענה לסע"ה כלום על האדם כנודור :

ובז"ו כו' הפ' בטהלים שוצו אלהי ישענו וכו' הלא אחס תשוב חתיינו. והוא דר"ל שוצו אלהי ישענו שתקבלנו בתשו' יע"ו והפר כעסך עמנו. וכו' ת כיון דאיכא

דאיכה שני רשות מרשותו ית' לרשות הסע"א מנ"ל דמהנייה תשו'. לז"א הלא הנה תשוב תחיינו שעתיד להחיותנו בתה"מ ואף דיש לס"מ טענה דקנה גוף האדם ע"י שני רשות עכ"ז כיון דליכא יאוש ל"ק ה"ג בענין התשו' כיון דליכא יאוש שפיר מהנייה התשובה ובתמור. וזק"ה ג"כ כו' הפ' דתו' עתה כי אתי הני הוא וכו' הני חמית ותחייב. ר"ל רתו עתה שהיה התשו' כמו שאז"ל אין ועתה הלא תשו' ושוב בתשו' שלימה כי אתי הני הוא שלימדתי אתכם לעשות תשו' ואין הלהים עמדי שהיא מדה"ד הלא הכל רחמים גמורים. וכו"ה מנ"ל דתשו' מהנייה כיון דאיכה שני רשות. לז"ק דהא ליתא שהרי הני חמית ותחייב והיאך יכול הני להחיות אתכם בתה"ה כיון דיש לס"מ טענה תקנה הגוף בשני ח"ו מוכרח לומר כיון דליכא יאוש ל"ק ה"ג בענין התשו' דו"ק. ובז"ו כו' הפ' פ' ואתחנן ושבת עד ה"ה ושמעת בקולו כי אל רחום ה"ה לא ירפק וכו'. הנהנה ושבת עד ה"ה ה"ה ר"ל שתעשה תשו' ותשוב עד ה"ה ושמעת בקולו שאמר יעשה תשו' ויתפטר לו. וכו"ה דל"מ מחמת דאיכה שני רשות. לז"ק דהא ליתא מטעם כי אל רחום ה"ה לא ירפק וכיון דליכא יאוש בעלים ל"ק ושפיר מהנייה התשו' דו"ק :

ובזה נבא לביאור הפ' לכו וגשבה אל ה' כי הוא ערף וכו' בהק' עוד מה שדרשו צירוף ע"פ יחיינו מיומים ביום הג' יקומנו וכו' שעתיד הקב"ה להחיותנו בתה"מ יע"ש. וז"ש הנביא לכו וגשבה אל ה' שאף שחטאנו ועיינו וגמסרנו ציד הסע"א עכ"ז התשו' מהנייה והני כי הוא ערף וירפאנו וכו' ר"ל שהקב"ה חפץ בטו שירפאנו ע"י התשו' וצדקה"ג דלא הוי יאוש אף דאיכה שני רשות מרשותו ית' לרשות הסע"א עכ"ז שני רשות כדי ל"ק. וראיה לזה יחיינו מיומים ביום הג' יקומנו ונחיה לפניו ר"ל שהוא עתיד להחיותנו בתה"מ ואף דאיכה שני רשות עכ"ז לא יש לו לס"מ שום הפיסה מטעם דליכא יאוש א"כ גם בענין התשו' כן לכן שובו וגשבה אל ה' כאמור :

ובדרך נלך לבאר עפ"ז בדרך דרש כו' הפ' בתהלים אודך כי עניתי ותני לי לישועה אבן מאסו הצונים היתה לראש פינה מאת ה' היתה זאת היה נפלאות צעיניו זה היום עשה ה' נגילה וגשמחה צו. והדקדוקים רבים ומן הביאור יובנו. דעפ"ה יע"ן ובהק' עוד מה שפ"ה ה' שער יהושע ז"ל ד' ס"ד ע"כ כו' הפ' דרשהי את ה' ועני ומכל מגורתי אללני. דמהו סגתו בחומריו את ה' הול"ל דרשהי ה' מהו את. אכן פי' הרז"ל בהק' מה שפ"ה צ"ל לפנת פענח ז"ל כו' מ"ש צ"ל בהק' הקנה

וח"ל כשעלה משה למרום מלאו להקב"ה שאמר מפני שיבה תקום אז"ל מאי תקום אז"ל קום בתולה ישראל. והוא תמוה דמהו כו' השאלה ומה היה התשו'. אכן הענין הוא בהק' מה שהק' צ"ל בהק' דאך דרז"ל את ה"ה תורה לרבות ת"ה וכן כבוד את ה' ממוקד לרבות ת"ה. וק' דהז"ל מלוא הבחנה בעצירה שהרי ע"ז יכול להתגאות הת"ה ע"י שקמים טלס מפניו. ותו' ה' הג"ל דהא תלייה צמ"ש רז"ל צמס' סוכה דמלוא הבצ"ע איסורא איכא ויליף לה מקרא דתתיב והבחתם גזול ואת הפסח גזול דומייה דפסח מה פסח שהין צו תקנה אף גזול שהין צו תקנה. והקשו ה"ד הוי לפני יאוש פשיטא הוי לאחר יאוש הא קנייא ביאוש הלא לאו משום דהז"ל מלוא הבחנה בעצירה. אמנם צמס' צ"ק ילפינן מוכאי קרא דיאוש ל"ק מרכתיב והבחתם גזול ואת הפסח וכו' גזול דומייה דפסח מה פסח דלית ליה תקנתא אף גזול לית ליה תקנתא ל"ש לפני יאוש ל"ש לאחר יאוש ש"מ דיאוש ל"ק. והק' בתום' הא מ"מ חית ליה תקנה בשני דשני קונה יע"ש. שמעינן מזה דאי אמרי' דשני קונה ח"כ ה"ה לומר דבא להורות דיאוש ל"ק דהא מ"מ חית ליה תקנתא בשני הלא ע"כ לפיכך קמח הוא דחתה דמתי דלית ליה תקנתא הוא משום מלוא הבצ"ע ואסור וח"כ דהרא קו' לדוכחה אף אמרה תו' והדרת פני זקן זה ת"ה. הלא מוכרח לומר דשני ל"ק והני דמתי לפסח דלית ליה תקנה ולזה לא קיים המלוא כתקנה דתתיב אדם כי יקריב מכס ולא מן הגזול. הא בלא זאת הו"ה דגזול מתי ילא הגס דהיא מלוא בעצירה. וז"ל אמרו צ"ש דלמ"ד דס"ל כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד הוי עביד לא מהני הוא ס"ל דשני לא מהני לקטותו כיון דהקב"ה אמר לא תגזוב ולא תגזול אין תקנה שיהיה שלו בשום חופן יע"ש. והנה זה תלוי צמס' דהקב"ה נשבע שלא להחליק ולא לגרש לאומה הישראלית ואח"כ גירש אותנו ע"י שחטאו ישראל ולא עשו רעונו של מקום ח"כ ק' אף הוא ית' מחזיר אותנו הגם שאמר דלא שייך הדין דלא יוכל צעלה וכו' יע"ן צע"ז אין צה ממש ומעשה תעוועים המה מ"מ ק' כיון דהוא ית' כהן ואיך יכול להחזיר גרושתו וח"כ לפי"ז הו"ה דח"ו חין תקומה לשונאיהם של ישראל. צרם למ"ד דס"ל דקי"ל כל מאי דאמר רחמנא ל"ת הוי עביד ל"מ ח"ש. ולא קשה שהרי אף דגירש אותנו ליכא גירושין כלל ולא מהני גירושין הללו כיון דהקב"ה נשבע שלא לגרש אותנו ועי"ז אין לנו מהייראים מאוה"ע המחגברי' עלינו ומפחדים אותנו בטענה דכיון דהקב"ה כהן אף יכול לקבל אותנו דכהן אסור להחזיר גרושתו דכיון דליכא

דליכה גירושין כלל שפיר יכול להחזיר אותנו אליו ית' יעש"ב :

ובזה פי' טו' המד' הגו' כשעלה משה למרום מלאו להקב"ה שאמר מפני שיצב הקודש אמ"ל מהי תקום ר"ל היך מטה אותנו לקום מפני ת"ח והרי היא מהצב"ע כגו'. ע"ז השיבו ואמ"ל קום בתולה ישראל ר"ל דמה שאני מטה לקום מפני ת"ח הך דהוי מטה הצב"ע משום דהעיקר כסוגיית קמא דטעם הגזל משום דשני ויחוש ל"ק ומש"ה לית ליה תקנתא לה כסוגיית דסוכה דהוי משום מטה הצב"ע הלא משום דשני ויחוש ל"ק וה"כ מזה יולא דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ וכיון שכן הגירושין בטלים כיון דנשבע הקב"ה שלא לגרש וה"כ הו"ע ה"ן להם זכיה בהם מטעם דאני כהן ואיני יכול להחזירם הלא קום בתולה ישראל ודו"ק עכה"ד. צו"ו טו' הפ' הגו' דרשתי את ה' דייקא שהיה לרבות ת"ח וק' והרי הוי מהצב"ע והסור ורחיה מדקאמר והבאתם גזול ואת הפסח כמ"ש בסוכה. א"ו מוכרח לומר כט' ההוס' בקמא דשני ל"ק וממילא מוכרח לומר דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ והגירושין אינם גירושין והאל"ת יגאלנו מיד חוה"ע ויחזירנו אליו ית' הך דהוא כהן כיון דליכא גירושין. לז"א כאשר דרשתי את ה' הו מוצתתי כי וענני ומכל מגורתי מהו"ע הילני כאמור את"ד ז"ל :

היוצא לנו מכל האמור דממה שליוט האל"ת את ה"א הירא לרבות ת"ח הך דליכא מטה הצב"ע. מזה נר' דהעיקר כסוגיית קמא שחיסור הגזל מטעם דחוש ושני ל"ק לא כסוגיית סוכה דהטעם משום מטה הצב"ע הלא משום דחוש ושני ל"ק וה"כ מזה נר' דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ וכיון שכן הגירושין של הקב"ה בטלים דכיון דנשבע ויכול להחזיר אותנו לו ית' וה"ן טענה לחוה"ע כלל כאמור. וה"כ מכ"ז נר' דהשו' מהנייה להדס ואין יכול ס"מ לטעון דקנתה הסע"ה נפשו והורשו ומותיו מטעם שני דשני ל"ק שכן נר' ממה שליוט הקב"ה לכבד הת"ח ולירא ממנו כאמור וה"כ דהשו' מהנייה לחובה בלתי שום פקפוק כלל :

בנא"ה לבו' הפ' חודק כי ענינהו וכו' הכבר כתבו דעיקר השו' היא צימי הרגון האלו הם ימי הלול וגם ליחיד מר"ה ועד יוה"ב שעולים. הבל מ' יום. גם ידוע דחאפ בניו להשו'. גם חות ה"ה רמו להשו' צו"ו טו' הפ' הסו' ח"ש חודק כ"י ענינהו ר"ל חודק ה' שהתה מקבל תשובתי בל' יום של הלול וכו' כ"י ג' ג' ולא עוד אלא ויהי ל"י לישועה ל"י ג' מ' שהם ל' יום של הלול

ועשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ שהם מ' יום שהם ל"י לישועה שהקובל תשובתי. מזה נמשך חכן שהם ישראל שגקראו חכן כנוש"ה משם רועה חכן ישראל מאסו הצגים שהם חוה"ע מאסו לישראל וחומרים להם שה"ן הקב"ה יכול להחזירם מטעם שכבר גיבה חוסם ואינו יכול להחזירם כיון שהוא כהן. חכן טענתם צטילה ואדרבה היפה לראש פינה. והט' ממה ה' ר"ל מכת שליוט האל"ת את ה"א הירא לרבות ת"ח לכבד חוסם ולירא מהם חף שיש נדנד עבירה. עכ"ז ליכא חיסורא משום מטה הצב"ע מזה מוכח דהעיקר כסוגיית קמא דחוש ושני ל"ק וה"כ ההשו' מהנייה וליבא טענה לסע"ה דקנתה נפש החובה בשני דשני ל"ק ולכן היתה זל"ת שהיה השו' וגם ה"ה ר"ל ה"ה נפלה צענינו וכיון שהשו' מהנייה ושני ל"ק ה"כ מזה נר' דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ והקב"ה נשבע שלא לגרש את ישראל אי עביד וירכס לא מהני הגירושין וגזל. להחזירם. ולכן זה היום הידוע לו ית' עשה ה' לשון זיווג שעתיד להחזיר אותנו וגנילה ונשמה. זו ציטוטתו ית' וטענה חוה"ע צטילה ומצטילה יראו ענינו וישמח לבנו צב"ה ודו"ק :

ובצ"ו טו' הפ' לדוד בשנותו את טעמו לפני חצימלך ויגרשוהו וילך חזרה את ה' בכל עת תמיד האלו צפי. דיל"ד מהו סוגהו בשנותו וכו'. גם מה בסמך לזה חזרה את ה' וכו' מהו סוגהו הסמיכות. גם מהו חומר את ה' הול"ל חזרה את ה' מהו חת. והחיד"ה ז"ל צט' חזרה דוד ד'. ע"ח ע"א כה' משם גורי האר"י ז"ל דהפ' הזה מדבר על בעל השו'. ובגוהו בשנותו האדם את טעמו וריתו לפני חצימלך חצינו מלכטו בששנים ויגרשוהו וילך לסע"ה. וה"כ ק' מהו הסמיכות לזה חזרה את ה' וכו'. חכן עפ"ה יע"ן דכבר כתבו דממה שליוט האל"ת את ה"ה הירא לרבות ת"ח חף שוב מהצב"ע עכ"ז ליכא חיסורא מזה נר' דהעיקר כסוגיית קמא שחיסור הגזל מטעם דחוש ושני ל"ק וכיון דשני ל"ק ה"כ כל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ וה"כ הגירושין של הקב"ה בטלים וגם מזה יולא דהשו'. מהנייה להדס ולכא לסע"ה טענה דקנתה נפש האדם והשו' ומע"ט בשני דשני ל"ק. ח"ב בשנותו ר"ל חפ"ו שהאדם נשמה ע"י שנותיו והוא צרבות הסע"ה עכ"ז כשמשנה האדם טעמו וחוזר בתשו' חו' הוא לפני חצימלך חצינו בששנים ויגרשוהו וילך לסע"ה כמ"ש גורי האר"י ז"ל והט' דאף שהוא צרבות השני"א עכ"ט שני ל"ק לכן ויגרשוהו וילך לסע"ה. וכ"ת מלך זה. לז"ק חזרה את ה' דייקא ר"ל ממה שליוט האל"ת את ה"ה הירא לרבות ת"ח חף דחובה מהצב"ע מזה נר'

דשנו ויחוש ל"ק ולכן מהגניח ההשו' וליכא עענה לסט"א דקנתה האדם בשנוי כנ"ל ומוה נמשך ג"כ תמיד תהלתו צפי שאף שגרם אחרתו הגירושין בטלים ואנו מלפנים ליטעונו יח' תמיד כאמור :

בא"ל ראיתי לה' ערבי נחל ז"ל בדרוש ליום ב' דר"ה שפי' בו הפ' הגו' דרך מוסר ע"ע התפילה כמה שדוע שכמה לריך האדם לבין התפילות בימים נוראים אלו ולהתעורר בתשו' בשעת תקיעת שופר כדי שעי"ז יחזיר כל התפילות הפסולות שהלכו כדי ביד סט"א כידוע. והוא עפי' משל למלך שהי"ל בן חביב עליו וגם הי"ל עבד אשר היה לוחם במלחמותיו תמיד ויהי העבד הזה שוגה לבן המלך ומקטרנו עליו תמיד. והיה למלך אומר חביב אשר צווכו כל הגולה המלכים וכמה מיני עטרות וחומות למלך וכל מיני עכסיו המלוכה היחה בו. והיה משחוקק המלך למוסרו לבנו כדי שיגיה המלוכה על ידו ויעטר למלך בכל יום בעטרה ויביא שלחן המלך ומאכלו ע"י בנו ולא ע"י אחר. אכן היה מהיירא מהעבד פן יקטרנו על בנו בראותו כל הכבוד שנתן לו. מה עשה המלך מלא חדר הראשון סם המוה ואמר לעבד רעוך לקבל אומר זה. ויאמר העבד אראה מה יהי בו. פתח חדר הא' וראה שהוא מלא סה"מ חשב שכל ההדרי' הם כך. אז ברח ואמר למלך זה ראוי לבגד והני חתן לו משלי מתנה שיקבל אומר זה וחשב שודאי ימות הבן עי"ז. ואז קרא המלך לבנו ומסר לו האומר והגולותיו והזהירו במשמרתו לכל יגנבו ממנו. והיה הבן מתנהג צעקסיו המלוכה כראוי ומעטר למלך בכל יום ומביא שלחן המלך ומאכלו. ועשה המלך יום מוגבל משה גדול והוכיז שם כל שרי המלוכה והתפאר לפנייהם בהנהגת בנו ואין מכבדו ומעטרו והיה בן המלך הלך וגדול. והעבד בראותו קן נחקה בן המלך קגאה גדולה על רוב גדולתו מחמת שהוא דחה אותה בידים. מה עשה הלך בחלקיה לשונו ונעשה כאוהב לבן המלך עד שהצטיחו שהוא איש שלומו עד שהניחו ליכנס לאור. ואז מה עשה העבד נגב כל האומר ושיבר כל העטרות ולכלכס באשפה וביצרב לשצרים. ויהי כי הגיע יום המוגבל אשר זימן המלך כל השרים להראותם הנהגת בנו. ויהי בן המלך ראה שאין בידו מאומה כי הכל נגנב והעבד עשה משתה והביא כל העטרות שצורים. ויהי כראות בן המלך שהעבד עשה קן והוא קרוב להיכל המלך אחותו בוסה וכלימה ופחד ורעד' צווכרו הבוסה שיגיעו לו מאביו ומהשרים והעונש על שעבר מלות אביו. מה עשה הלך אלל אמו צבכי גדול והמלכה כאשר ראתה כי הוא קרוב להיכל המלך ובידו הכל שצורי'

בכתה צכי גדול על שבר בנה ובושהו ועונשו. מה עשתה חמרה לבנה עתה טכסיסי המלוכה בידך מהר בא קודם בא העבד לפני אביך והעבר קול חרופת מלחמה ויחשוב העבד כי ים מלחמה ומוכרח לעוזב הכל וילך ואז תחקן הכל במהרה ותבה אל אביך במנהגך. זהו המשל. הגמשל המלך הוא ממ"ה הקב"ה הבן הם ישראל שקרא אותם בני צבדו ישראל. העבד הוא ס"מ וחילותיו הממונים למלחמות והמה משעוים לישראל ויש לאביו אומר חביב שהיא התו' ועטרות שהם המלות והתפלות אשר עפי' התו' והמלות והתפילות מתנהגים כל העולמות ורלה הקב"ה למסור התו' לנו והתפילות שהם עטרות לשמו יח' וכל שלחן המלך ומאכלו יהיה על ידינו כידוע כי התפילות במקום קרבן והקרבן הוא מאכל כמש"ה את קרבני לחמי לחם אשה לה'. אכן מדאגה פן יקטרנו על ישראל נתן סה"מ והתורה ע"כ האומות ולא קבלוה צאומרם מה כתיב בה וכו' וקבלוה ישראל והוא מתפאר בהם כמש"ה ישראל אשר בך התפאר. ובכל יום המוגבל הוא יום ר"ה וכל שרי מעלה שומדים לפניו מימינו ומשמאלו הוא מתפאר לפנייהם בתו' ובמלות ובתפילות שמביאים ישראל ויהי מזהיר אותנו שיהיה הכל לש"ש ולא יגרמו לנגוב הכל הסט"א. והעבד הוא ס"מ בראותו גדולת ישראל עושה עלמי כתיב ונגוב כל התו' והתפילות ועושה אותם נצברים ואינו חס על כבוד המלך ובהיות קרוב יום הדין בראותו כי אין בידיו מאומה מן המטעמים וכל התפילות והעטרות הם פסולים כמה בוסה וחרפה מניע לנו כמה מהעונש הזה עלינו בעוברנו על מצוה לורנו. העלה היא לתקוע בשופר לערבב השטן כמ"ש כד שמע חדא זמנא צהיל ולא צהיל כד שמע הנינה צהיל אומר השהא אחי משיחא ומתבהל מן המלחמה שבצוא משיח יתעבר מעלמא ואז יעוזב הכל ומחי דבינו בינו אונחנו נשוב אל ה' בצבכה ובדמעות ובחרטה ובכנות התפילה ועי"ז נסתום פי כל המקטרגים ונחזיר כל העטרות שהם התפילות למקומם. נא אב"י אל ימעט צענייכס דב"ז ושימו לבצכס ושבו ושפרו מעשיכס והתחרטו ע"מ שעבר וכונה הפילחכס בצבכה ודמעיה ובחרטה ובכנות התפילה ועי"ז נסתום פי כל המקטרגים ונחזיר כל העטרות שהם התפילות ואל הניחו להעבד לשלוט בצכס. ח"ש בשנותו את טעמו שהם המטעמים שהם התפילות כשמשה אוחס האדם כדי שיצוהו לפני אבימלך אביו שבשמים זה יהיה בזמן ויגרסהו וילך ע"י תקיעת שופר שהוא מתבהל והולך לו וגם. אזי אצרכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו ר"ל כל הצרכות והתפילות המה צפי שמחזירן לי :

וזהו כו' הפ' כל העמים הקשו קץ שנהערכו יחד
 ושמחו במה שגזבו ולקחו כל הטוב אשר עשו ישר'.
 הספקה לזה הריעו לאלהים זה השופר וגם בקול ריעה זו
 התפילה ועי"ז הם"מ בורח מחמת שהוא יודע כי ה'
 עליון נורה וכו' ידבר עמים תחתינו ועי"ז אנו מליין את
 שלנו מידו וכו' יבחר לנו את נחלתנו לנו דייקא מה שהוא
 שלנו, ומה הוא את גאון יעקב שהם החו' והמנות
 והתפילות אשר להב ומסרם לישראל את"ד ז"ל חיים
 וקיימים :

אשר מן החמור בענין התפילה הפ"ל כו' הפ' פ'
 נלצים כי המטה הזאת אשר אנכי מניח היום לה'
 נפלאה היא מןך ולא רחוקה היא לה בשמים היא וכו'
 ולא מעבר לים וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד צפיק
 ובלבדך לעשותו. והדקדוקים רבים ומן הביאור יבנו.
 דהבטת היא בדרך מוסר מדברים ע"ע התפלה בהק'
 את הדוע דהרמב"ם ז"ל סובר דתפילה היא מ"ע
 מדאורייתא כמ"ש בה' תפילה פ"ה ח"ל מ"ע להתפלל בכל
 יום שג' ועבדתה את ה"ה מפי השמועה למדו שעבודה
 זו היא תפילה שג' ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים
 אחיה היה עבודה שבלב זו תפילה ע"כ. וא"כ כיון שהיא
 מ"ע מה"ה להתפלל בכל יום חייב אדם ליהדר בה שלא
 לבטל תפלתו בכל יום ואם ביטל ה"ז ביטל מ"ע מה"ה.
 ואף שהרמב"ן ז"ל פליג על הרמב"ם ז"ל וס"ל דתפילה
 מדרבנן כמ"ש מרן ז"ל בכ"מ שם עכ"ז לריק ליחיה יתה'
 שלא לבטל תפילה בכל יום דדוע שדברי סופרים חמירי
 מד"ה כמ"ש בגמ' שהעובר על ד"ס חייב מיסה. וה"כ ח"ך
 ינרוס האדם לעלמו חייבו מיתה בידים ולמה לה יחדו בזה
 בכל יום ויולל את נפשו ממות. ואדרבה הוא גורם לעלמו
 אורך ימים ע"י השמחה לביהכ"ג להתפלל עם הצבור
 בכל יום כמ"ש בגמ' אמ"ל לריו"ח איכה סבי צבבל המה
 ואמר למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב כיון דאמ"ל
 מקדמו ומהשכי לבי כנישתה אמר היינו דההגייה להג.
 וה"כ יראה האדם בעלמו כמה סגולות הוא עושה לזכות
 לאורך ימים והוא חס על עלמו אפי' על חיי שעה וח"ך
 לה יתן דעתו ע"ע תפילתו בכל יום שבלבד שחייבה רמיה
 עליו לקיים מ"ע מה"ה או מדרבנן עוד בה שזוכה לחריטה
 ימים. היש פהי וסכל גדול מזה שיש לו סגולה כו' טובה
 והוא מרחיקה ממנו. הא ודחי לריק לידע שכ"ז הוא
 מהחבולה היר' שהוא מפתה ומראה עלמו כאוהבו וח"נו
 אלה שונאו ומבקש רעתו. לכן יתגבר כארי לכבוש את
 ילדו ולקיים מצות יורגו. ודגה ידוע שאחד מחנתי
 התפילה מן הדברים המעבדים את התפילה היא כונה הלב

א"י

כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' תפילה פ"ד ה"ה. ובה' ע"ו כחב
 כונה הלב כיול כל תפילה שאינה כונה חונה תפילה
 ואם התפלל בלא כונה חזר ומתפלל כונה וכו' כיול
 היא הכונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עלמו
 כאלו הוא עומד לפני השכינה לפיכך לריק ליבש מעט
 קודם תפילה כדי לכיון את לבו ואח"כ יתפלל בנחת
 ובתחנונים ולא יעבה תפילתו כמו שגושה משאו ומבליבו
 והליך לו לפיכך לריק ליבש מעט אחר התפילה ואח"כ
 יפטר חסידים הראשונים היו שוהים שעה ח' קודם
 תפילה ושעה ח' אחר תפילה פ"ב. וכת' הכ"מ ז"ל דה
 גלמוד ממ"ש בה' תפילה הבח"ר ד' ל' הרי"ח ח"י רחמי
 את ר' ינאי דללי והדר ללי כלומר ולמ"ל ב' תפילות אלא
 אחת של שחרית ואחת של מוספין ולהפוקי ממ"ד התם ח"ן
 תפילה המוספין אלה בצבור. אמ"ל ר' ירמיה לר' זירא
 ודילמא מעיקרא לא כיון דעתיא והשתא כיון דעתיא.
 ומדאמ"ל הכי למד רבינו שאם התפלל בלא כונה חזר
 ומתפלל כונה וכ"כ הרא"ש ע"כ. ור' איר"י להלח"מ ז"ל
 שם שכת' ז"ל כונה הלב כיול צס"פ תפילה השחר משמע
 הכי וכו' וענין הכונה משמע פ' ח"ן עומדין דל"ד
 דלעיובה לה צבי שק אמרו שם והם יכול לכיון וכו'
 יכיון באתה מהם ולא ידעתי למה לה הזכירו רבינו ז"ל
 ע"כ. ואהרי נע"ר תמהני דאשתמטתיה שרבינו כתב
 דין זה פ"י ה"ה שכ"כ שם ח"ל מי שהתפלל ולא כיון לבו
 יחזור ויתפלל כונה ואם כיון את לבו בצרפה ראשונה שוב
 אינו לריק ע"כ. וכת' מרן בכ"מ ח"ל ומ"ש והם כיון
 יכו' ברייתא ס"פ ח"ן עומדין דל"ב המתפלל לריק שיכיון
 את לבו בכלום ואם אינו יכול לכיון את לבו בכלום יכיון
 באתה מן אמ"ר ספרה באתה ע"כ. הכי להדיח שרבינו
 הזכיר דין זה ומה זו המה"ה למה לה הזכירו רבינו :

באופן דכונה הלב מעבדת התפילה. ישמע חכס ויוסף
 לקח ויבין מעלמו דמי יאמר זכיתי לבי בתפילתי
 שהן בשון האדם מתפלל בפיו ולבו כל עמו כ"ה הלך
 חשכים חושב מחשבות ח"ן בציטו ובחומותיו במשאו ומחטו
 בסחורותיו אשר בים וביבשה. ומחויקת טיבוחה להראש
 דכי מטת למודים כרע מנרמיה מצלתי שים על לב שהוא
 עומד לפני ממ"ה הקצ"ה. וכמה מלמעור האדם חס רולה
 לבקש אחיה דבר מגדול ממנו הוא עומד ברתת חיע ומכוין
 את לבו למה שמוטה מפיו שלא ידבר דיבור שאינו לריק
 או שאינו לפי כבודו. מה נענה ח"ן בעומדת לפני אבינו
 שבשמים ומבקשים ממנו כמה דברים וח"ן חס על לב
 שהפה הוא מדבר והלב לצדו עוסק בדברים אחרים. ומכ"ש
 כשיש ערבוז בתפילה בדברים אחרים שחוק וק"ר וליגונה
 ודברים

מתגאה אין מקבלים אותה בשמים. וגם לא מעבר לים
 היא שהתפילה אינה מתקבלת במי שאין פיו ולבו שוים
 הלא בפיו הוא מתפלל ולבו חושב בסחורתו אשר צים
 התפילה לריכה כונת הלב. לכן אם אתה רואה כי קרוב
 אליך שהקב"ה יהיה קרוב אליך וישמע תפילתך לריך
 לעשות ב' דברים. האחת היא מ"ד לריך שיהיה בך מדת
 הענוה ע"ד מ"ש מאד מאד הוי שפ"ר. וגם מ"ד ר"ת
 מ"ב ה' צרה ד' ד' באלו נשתחו צדמת הענוה. ועוד
 לריך תנאי אחר צפיד ובלצבך ר"ל לריך שהתפילה תהיה
 צפיד ובלצבך בפיו ובלב שיהיו שוים שהתפילה תהיה
 צנוטה הלב. ואלו לעשותו שתקבל התפילה והקב"ה עושה
 לך מצוקתך ודו"ק :

באו"א אפשר לרמוז לסיים בני טוב ט' הפ' הגו'.
 כמה שפי' המפ' ט' הפ' ודעת היום והשעות
 אל לצבך וכו' דידוע דהן עתה צלות השם חסר והכסף
 חסר ואין השם שלם וכו' עד שימחה זכרו של עמלק
 וכלו כל הקיץ ואין הדבר תלוי הלא בתשובה. וגם שם
 אלהים נפרדו מ"י מאל"ה וגמלא ה"ו של הוי"ה החסרי'
 ומ"י מאלהים לריכס תקון והם איותיות הוי"ו והו' מ"ש
 בגמ' דהמ"ל למשיח הוי"ו הוי' מר והמ"ל הוי"ו ר"ל
 כשיתקנו איותיות הוי"ו והם ו"ה מהוי"ה ומ"י מאלהים.
 וזהו מ"ש ודעת הוי"ו שחותיות הוי"ו הם לריכס תקון
 ותקונם הוא והשעות אל לצבך ר"ל שתחזרו בתשוב' ואלו
 יתוקנו צביחת משיח לדיקנו. גם ידוע שצביחת המשיח תלוי
 בצביחת איש לרעהו ולא יהיה שאלת חנם בין אדם
 לחבירו בע"י נחרצ הבית ויהיה האדם מדבר עם חבירו
 פיו ולבו שוים ולא ידבר עמו אחד צפה ואחד בלב. ונ"ש
 כי המנוה הז'ת שהיא השפ' הרמוזה צביחת ז'ת כידוע
 אשר אנכי מנוך לשו' צהשו' צעבור הוי"ו כדי שיתקוט
 איותיות הוי"ו. שהלה הדע כי לא נפלאה היא ממך שמה
 שנתאריך הקן והוא מטוסה ומופלא הוא ממך אבל באמת
 לא רחוקה היא. הלא קרוב אליך הדבר וצנקה תוכלו
 להגאל האחת מאד שתסירו הגהוה והקנו מדת הענוה
 הרמוזה צביחת מאד כאמור כמ"ש אין בן דוד בא
 עד שיכלו גם"ה מישראל. ועוד צפיד ובלצבך שתסירו
 השגחה מלצבכם ויהיו דבורך עם חבירך הפה והלב שוים
 ואלו לעשותו שתקבצו קן הגאולה ושיצ' ה' את שבות
 יעקב בעגלה וצו"ק הכי"ר :

ודברים צעלים היכן הוא המורה וכונת הלב הגריטה
 לתפילה וכדי בזיון וקלקל. לכן כל אדם יתן ענה לגפשו
 וימחר יחשה מעשהו להקן אשר עיות צימים האדירים
 האלה ולכוין בתפילתו כראוי ולעשות גדר לעלמו שלא
 ישוב עוד לכסלה וצוה יתוקנו כל התפילות הפסולות
 שהיו בלא כונה ויהיו עתה בראש ה' העולמים :

עוד אחרת והיא גדולה לקבלת התפילה והיא מדת
 הענוה כי כל המתגאה אין תפילתו נשמעת כידוע
 וצוה פי' כי חו"ל אין תפילתו ש"ה נשמעת הלא ח"כ
 משיס עלמו כשבר. וידוע מה שפי' הרצ מהר"י אלגאוי
 ז"ל כגוף הנאמר הנו' דידוע דהגהה סבר דמ"ד תועבת
 ה' כל גבה לב כל טלה מנמע ח"כ גם מ"ה ולעבדו
 בכל לצבכם לריך שיכוין בכל תפילתו לא בן אדם הוא
 עניו וסבר דכל כל דהו"כ גם בכל לצבכם כל דהו
 וחפי' לא כיון רק מעט בתפילתו הרי היא מתקבלת ברטון
 לכן אמרו אין תפילתו ש"ה נשמעת ח"כ משיס עלמו
 כשבר. מי אשר לו מוח בקדקדו מי חכם ויבן בעלמו
 שהוא יש לו מדת ענוה שהן צעון כל אדם חושב צדעתו
 כי כל העולם לא נברא הלא לעוה לו וצבצלו. נברא
 העולם והוא מתגאה בעלמו ויאמר אני וחפסי עוד.
 והוא יושב בחרץ ורחבו צבמים ומי יוכל לעמוד נגדו
 או וחפיו שהן האדם מדיד משיע ערכו ואין מצין נה
 היא חרדיתו ואין יתגאה בעלמו וכופו לקבר יובל. הלא
 ישער האדם בעלמו שאם יקניעוהו חוזה אדם ויאמר לו
 שהוא שקרן הוא עומד כנגדו ויורד עמו עד לחייו. ואין
 לא יבוס ולא יכלם בעלמו שהוא מושקר בעלמו של יום
 אומר בתפילתו וגפשי כעפר לכל תהיה ולמקללי נפשי
 תדום והוא עושה בהפך מזה יש שקרן גדול מזה. לכן
 צעוד נפשו צו ימחר יחשה מעשהו ויקנה לעלמו מידת
 הענוה ויכלם לפני צורחו וצוה גורם חיים לגפשו צעוה"ז
 וצעוה"ב ותפילתו תקובל ברטון לפני קונו ודי צוה :

הלא מעתה נבא לביאור הפ' כי המנוה האחת שהיא
 נגות תפילה אשר אנכי מנוך היום ר"ל שהני
 מנוך שכל יום ויום חיונה רמיה עלך להתפלל בכל יום.
 הדע כי לא נפלאה היא ממך ע"ד שדר"ל כי לא דבר רק
 הוא ואם הוא רק מנס גם כהן סונתו היא לא נפלאה
 היא שהקב"ה מקבלה בכל יום ואם נפלאה היא ממך ר' ל
 ואם אתה רואה שהיא מטוסה ואינה מתקבלת היא ממך
 שאתה חייך מתנהג צה כראוי אבל באמת ולא רחוקה
 היא הלא קרוב ה' לכל קוראיו שהלא תראה כי לא צמיס
 היא שהתפילה אינה מתקבלת במי שהוא מתגאה ורחשו
 בשמים לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו שאם הוא

דבר

דרוש ד' להספד

טוב

מבי"ח ר"ס מלך ב' מספס י' עמיד א' ידן. אימתי יהיה זה
כשיעשו לדקה הרמוזה בתיבת מבי"ח מ'תן ב'סחר י'כפה
א'ף. ופי"ו מבי"ח ר"ת מ'בשר ב'מחרה י'בא א'ליהו.
שיבא אליה ויבשר הגאולה. ואח"כ את עבדי למ'ת. שיבא

משיח לדקטו אשר למ"ח שמו וינחלנו גאולת עולם. אלה ה'
רחמנו עשה עמנו למען רחמך ופדנו למען שמך חסד
לנו ברית אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב. בעגלה
ובז"ק אכ"ר :

אודה ה' מאד צפי אשר הפליח חסדו לי. ברוך שהחייני וקיימני לראות דב'ר מו"ב ספרי הקטן הזה מ"ה
הוא דרושים חלק ה' ל'. יה"ל שיהי ה נח"ר לגשמתי ולכפרת נשמתו שמע מהיכלו קולי.
שיבדתי בחלבי לבדך על המוג'מר שארית הפלטה אשר לי. רחמני למצעי שיהיו דברי אלה לרצון לפניו
י' ה' לירי וגוא' . התה הוא מלכי אלהים ליה יאענות יעקב :

ת"ו של ב"ע

מפתחות לס' דבר טוב

דרוש א' לשאו'. ביאור ואיש כי ימכור בית מושב וכו'
ופ' אדוני יודע כי הילדים רבים. ביאור פ' יודע
אזן וכו'. ביאור פ' ירמיה ג' הלך וקראת וכו' ופ'
הגני נשפט אונק. ופ' כי ימס ולילה הכבד עלי ידך.
עוד ביאור הלך וקראת וכו'. ופ' טובה ישראל וכו'
והרגשה בדברי הפרישה ז"ל והרדב"ז ז"ל. ביאור מסרה
חמשה פ' דבר אל בני בלתי לאמר. ופ' הרב כבסי
מעוני ופ' יחזקאל ה"י בית ישר' טובו והשיבו. ופ'
ועשו לכם לב חדש. ומד' ילקוט תכתב זאת וכו'. פ'
ירמיה ל"א עד מתי תחמקין וכו'. עוד ביאור הפ' הגו'
מה' דברי מרדכי ז"ל. וביאור מ"ד אורי בפסח וישעי
ציוה"כ. ופ' ראו עתה וכו'. עוד ביאור פ' ראו עתה
ופ' כי המלכה הזאת וכו'. ופ' ציוהל וידעתם כי בקרב
ישראל אתי. ופ' בישעה מ"ה מי השמיע זאת ופ' וידעת
היום עוד ביאור הפ' הגו' סיום לגאולה :

נחמד מה' ארץ חמדה. וביאור מד' כי קולך ערב בתפילה
ומרחק נחיה בת"ת. ופ' טובה ישראל עוד ביאור פ'
טובה. ופ' ועניו הלוויים. ופ' והיא רחום ופ' כי יקח
איש אשה חדשה. ופ' מעשה ידיו חמנו וכו' ופ' דברי
ה' קולו של משה. ובדברי החום' בחולין קי"ד ופ'
ובדברי השעה"מ וה' חן נתן. וביאור מד' הטיבה ה'
לצדיקים יכל וכו'. עוד ביאור פ' טובה. ופ' פן יב ככה
וכו' ופ' בשמותו את עעמו. ומסרה חמשה עעמו. ומסרה
ה' פ' דבר אל בני בלתי לאמר והיא הסיום :

דרוש ג' לשאו'. מד' ט' ע"ג. הפתיחה בדברי זו"ה
וביאור פ' ואני תפילתי. ופ' בשמותו את עעמו
בב' חופנים. וביאור מד' חס אעברה נא וכו'. עוד ביאור
המד' הגו' והרגשה בדברי ה' דרכי הים וה' פנים
מחירות ז"ל וביאור הפ' טוב וישר ה' וכו'. עוד ביאור
הפ' ושלחת לעוני וכו' והרגשה ע"ד מר"ן ומור"ס והגד"א
ז"ל מדברי הג"א פ' ראוהו ב"ד. ופ' הפ' חמאתי
אודיעך. ופ' אשרי גשוי וכו' עוד ביאור הפ' חמאתי
אודיעך כמה שפי' ה' ער"ן ז"ל ט' הפ' פשמואל
סימה לנו מלך וכו' ופ' חמא חמאה ירושלים ובסוף דברי
מוכר וביאור הפ' כמו הרה וכו' מה' שני אליהו ז"ל
ומסר על חילול בבת יסיוס בתיבת השוכה לחומוס
שבת ו"ה :

דרוש ב' לשאו'. מד' ה' ע"ג הפתיחה במארו"ל
בר"ח חלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי. ורמזי
הני לדודי חרי"ה שאג וביאור פ' ונפש כי תחטא וכו'.
וסוד חודש חלול בתיבת דך וביאור פ' הנותן בים דרך.
ופ' נחפשה דרכינו. ופ' זוכה תודה וכו' ושם דרך. ופ'
אשרי תמימי דרך. עם ביאור השיבו חבינו וכו' ומשל

מפתחות לס' דבר טוב

הפמ

ועטס לביחת עמלק על שריפו ידיהם וכו' ופי' הפ' אשקול על ידי וכו'. עוד ביאור הלילני וכו' ופי' הפ' אס מזרע האידים וכו' ופי' הפוך רשעים וכו' ופי' זל מים וכו' ועטס לנתינת הלדקה צד וגם צום י"ד. ופי' וכו' תשיג וכו'. בענין הגורל שהוא האה"ר. ופי' הנושא ועטמט קולו וכו' ומסרה ה' פ' ואחה. בענין חילול שבת. פי' ב' בענין פורים. פי' ג' מוסר בענין תוכחה פי' ד' בענין הגחולה. ופי' הלה הוא כמוס וכו' והוא הכיוב :

דרוש ב' לזכר. מד' כ"ז ע"ה. הפתיחה במאמר הגמ' יכול כלב וכו' ודברי החינוך וה' דרבי היס ז"ל ביאור הפ' כהוב זאת וכו' ופי' ואחשבה לדעת זאת. ופי' מאמר פר"ח כתיב זכר וכו'. עוד ביאור המאמר הגמ'. ומד' הלי צים וכו' ומד' לורי צים וגו' ופי' בעמלק. ומד' חילו לה מה משה וכו'. ופי' הפ' ישנו עם אחד וכו' ופי' כי נמכרנו וכו'. וביאור מסרה ו' פסוקים שיש בהם ה' תיבות וכל תיבה בה שתי אותיות. ועטס על שריפו ידיהם וכו' או על חילול שבת. ועטס לפ' עמלק בסלה תחילתה אות ו' עוד ביאור הפ' ישנו וכו' ופי' המר פס הספר וכו' ופי' ע' דדברי הכ"ח ומשפט האורים ז"ל. ופי' הפ' ועט לרה היא וכו'. עוד ביאור הפ' המר עם הספר ופי' התום' הכסף ני העץ. ופי' הגמ' כמה תרום קרנם כ"י וכו'. עוד ביאור המאמר הגמ'. ופי' הפ' לך כנוס. וביאור מד' בשעה שתיקן שלמה ערובין וגו'. ועטס שהיתה התשועה ע"י מרדכי חרבובל הדסה ופי' כימים אשר נחו וכו' ופי' הנושא ויקרה אל משה וכו' ג' פירושים והוא הכיוב :

דרוש ג' לזכר. מד' ל' ע"ד. הפתי' בענין פ' זכור דאורייתא ודברי המג"ח והכס"ס והרגשה בדבריהם. וחקירה המפ' דמה נשחנה עמלק. ועטס לקריאת שם שבת זכר. ורמז ס"ח כחוב וכו' שבת. ופי' אשרי הנוש וכו' וביאור ישנו עם א' וכו'. עוד ביאור הפ' ישנו וכו' וביאור מאמר הגמ' מ"מ נתחייבו וכו' ופי' הפ' ויאמר ה' אל משה לך רד וכו' ופי' אנה חטא העם הזה וכו'. ופי' פנה הלי וחגני עוד ביאור הפ' ישנו וכו' ופי' למה פרצת גדריה וכו' ופי' אשרי האיש וכו' ופי' ואף גם זאת וכו' ופי' לך כנוס עוד ביאור ישנו וכו' מה' מהרא"י ז"ל. ופי' הפ' אשר קרך מוסר. ופי' לופה רשע וכו' ופי' פוזר נתן וכו' ופי' מגילה נקראת וכו' ופי' סלס הליך ישברון וכו' ומאמר מס' דרך ארץ אהוב את הסוה. ועטס לתיבת זכור שהיא זקף

דרוש ד' לחשו'. מד' י"ג ע"ג. הפתי' בדברי מוסר ופי' הפ' הושיעני מפי אריה. ופי' אהבתי כי ישמע ה' עוד פי' שני עפי"ד ה' עו"א שפי' כו' הפ' כי המנוה האחת וכו' ומסרה ד' פ' ה"ה חלול. ופי' שובה ישראל. ופי' כי קרוב הליך וכו' ופי' שובי נפשי וכו'. ופי' כי המנוה האחת. עוד פי' שני מה' קו'. ופי' וילנו ה' למצוב לנו. וביאור שובה וכו' מה' מהרי"ח ז"ל שפי' משס המפ'. וביאור מי אל כמוך וכו' ופי' כי המנוה האחת. ופי' כי לק"ט. ופי' הלל לקוחים למוה. ופי' כי פשעינו וחטאתינו עלינו. עוד ביאור פ' כי המנוה וביאור הגמ' דשבת כל המקלקלין פטורין וכו' ופי' שימו לבבכם לכל הדברים. עוד פי' שני בענין הדבור שהוא מחסר חייו. עוד פי' ג' בענין דבור צבה"ג ופי' ה' ילחס לכס והוא הכיוב :

דרוש ה' לחשוב'. מד' י"ז ע"ד. הפתי' בדברי מוסר ובענין הדוי שהוא מ"ע. וביאור מסרה ה' פסוקים דבר אל בני בלתי לחומר. וביאור הפ' והאמר אל אביה אל ייחר וכו'. ופי' לנו וכשבה כי הוא ערק וכו' עוד פי' שני כמה שפי' האר"י ז"ל אל ה' ויאר לנו. ובה פי' ה' כמה"ח פאניג'יל ז"ל כו' הפ' שובו שברו לנו. עוד ביאור הפ' לנו וכשבה וכו'. ופי' יחזקאל כי פשעינו וכו' הי אמי גאים ה' שני פירושים. ופי' חייב הכימ חנוס ימך וכו' ופי' יחזקאל ל"ז העגמות האלה וכו'. ומאמר פר"ח ביון שהחיה יחזקאל את המהים חמרה כ"י השיבו וכו' ופי' שיבנו אלד' ישענו. ופי' חודך כי עניתינו. ופי' דרשתי את ה' וכו' ופי' בשטתו את עטמו וכו'. עוד פי' ה' ער"ן בענין ההפילה והביח משל נחמד ע"ז. וביאור כי המנוה האחת וכו' בענין ההפילה שגריפה בונה הלכ וענין הענוה עוד פי' כי המנוה האחת היא החשו'. ופי' הפ' וידעת היום וכו' והוא סיום לגחולה צב"ח :

דרוש ו' לזכר. מד' כ"ז ע"ה. טעם למה ששמרו מחיה עמלק לפורים. ועטס למה תיבה זכור הטעם שלה זקף גדול. ביאור מאמר במגילה אדם ולה מלך. וביאור המזמור איז חיים וכו' ופי' הפ' ישנו עם ה' ומ"ש בתי' לעבדס. ומאמר אסתר כי נמכרנו וכו'. וביאור מד' באדם אנו וכבהמה תושיענו ופי' הפ' כל זאת באהנו כו'. עוד ביאור המזמור. ופי' ויחלוש יחושוע וכו' כחוב זאת וכו' ופי' המד' חילו לה מה משה וכו'. ופי' אסר מעלי ננעך וכו' ופי' הלילני נא מיד ר"ח המן.